

OPINNÄYTETYÖ

Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen urheilu - työkaluja yleisurheiluseuroille

Satu Ruuskanen

Yhteisöpedagogin koulutus (AMK)

(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika

13/05/2023

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogin koulutus AMK

Tekijä: Satu Ruuskanen

Opinnäytetyön nimi: Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen urheilu - työkaluja yleisurheiluseuroille

Sivumäärä: 60 ja 16 liitesivua

Työn ohjaajat: Eeva Mäntylä & Piia Jäntti

Työn tilaaja: Suomen Urheiluliitto ry

Suomen Urheiluliitto (SUL) on kansallinen yleisurheilun lajiliitto. Se on aloittanut yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämisen jalkauttamistyön Samalta viivalta -kiertueella, joka kiersi vuoden 2022 aikana kaikki Suomen yleisurheilupiirit. Kiertueen avulla lisättiin tietoisuutta yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, syrjinnästä, häirinnästä ja lasten oikeuksista. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on jatkaa aloitettua työtä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi, tavoitteena tuottaa uusia työkaluja seurojen käyttöön.

Urheilun on pitkään ajateltu olevan yhteiskunnasta erillinen osa, jossa ei näy yleisesti yhteiskunnassa ilmeneviä epäkohtia. Erilaiset syrjintä, häirintä ja epäasiallisen käyttäytymisen tapaukset ovat olleet tutkimusten lisäksi mediassa vahvasti esillä 2020-luvulla. Yleisurheilu ei nouse lajina median kautta erityisesti esille, mutta Suomen urheilun eettisen keskuksen SUEK ja Suomen Urheiluliiton SUL kyselytutkimuksista käy ilmi, että SUL:n linjaus nollatoleranssista kaikelle epäasialliselle käyttäytymiselle ei ole vielä täysin jalkautunut seuratoimintakentälle. Käsiteltäessä syrjintää, häirintää ja epäasiallista käyttäytymistä, on tärkeää huomioida myös kolikon toisella puolella yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Niiden edistämällä voidaan muun muassa lisätä turvallisuuden tunnetta, madaltaa keskustelukynnystä sekä ennaltaehkäistä epäasiallisia tilanteita.

Jotta tuotettavat työkalut tulisivat seuroissa käyttöön, tehtiin tiivistä yhteistyötä mukaan ilmoittautuneiden seuratoimijoiden kanssa. Aluksi selvitettiin verkkokyselyn avulla seurojen toiveita, tarpeita ja näkemyksiä tuotettavista työkaluista. Tuotosten valmistuttua, ne myös pilotoitiin seurojen harjoitusryhmissä, mistä kerättiin palautetta palautekyselyn avulla. Lisäksi oppia haettiin benchmarkingin avulla laajasti levinneestä ja monipuolista kiusaamisen vastaista materiaalia tuottaneesta Kamppailija ei kiusaa -kampanjasta.

Opinnäytetyön tuotoksina rakennettiin huoneentaulu ja opas, joiden tavoitteena on lisätä tietoisuutta ja madaltaa kynnystä keskustella yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, syrjinnästä, häirinnästä ja epäasiallisesta käyttäytymisestä. Tuotoksissa on yhdistetty tiiviissä muodossa SUL:n tavoitteita, Olympiakomitean ohjeistuksia, seuratoimijoiden tarpeita ja toiveita, Kamppailija ei kiusaa -kampanjasta opittua ja Samalta viivalta -kiertueen aiheita.

Asiasanat: yhdenvertaisuus, tasa-arvo, syrjintä, häirintä, epäasiallinen käyttäytyminen, Suomen Urheiluliitto

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Community educator, Bachelors` Degree

Author: Satu Ruuskanen

Title: Equality and equity promotion in sport - tools for athletics clubs

Number of Pages: 60 and 16 attachment pages

Supervisors: Eeva Mäntylä & Piia Jäntti

Commissioned by: Finnish Athletics Federation

An initiative work of equality and equity promotion has started in The Finnish Athletics Federation with the "Samalta viivalta" (From the same line) - tour that traveled around all Finnish athletic areas during 2022. The tour's goal was to increase awareness of equality, equity, discrimination, harassment and children's rights. The purpose of this thesis is to continue already started work for the promotion of equality and equity with aim of producing more tools for athletics clubs.

There has been thought that sport is free from society's general problems. However, there have been different cases of discrimination, harassment and inappropriate behaviour in the public eye in the 2020s. Athletics is not on this list yet, but in Finnish Center for Integrity in Sports's FINCIC and Finnish Athletics Federation's surveys revealed that there are some cases of the above-mentioned behavior. The Finnish Athletics Federation has zero-tolerance for discrimination, harassment and inappropriate behaviour. When these issues are processed, it is important to remember equality and equity. Promoting of these values increases the sense of security, lowers the threshold for discussion and prevents inappropriate situations.

It was important to do cooperation with athletics clubs employees in order to produced tools that would come to use. In the beginning, an online survey was used to find out employees' wishes, needs and views for the tools. When tools were ready, they were piloted in the athletics clubs' training groups. The feedback from the pilot was collected through a feedback survey. In addition, benchmarking was used to learn from widely spreaded and versatile material produced by an anti-bullying campaign called "Kamppailija ei kiusaa" (Fighter doesn't bully). Campaign's contact person Tatu Iivanainen was interviewed, who works as executive manager in the Finnish Taekwondo Federation. He informed about the implementation of the campaign, the materials and their introduction to sports clubs as ignishitave work.

The outputs of the thesis were a poster and a short guide, whose aim is to increase awareness of equality, equity, discrimination, harassment and inappropriate behaviour. The outputs combine the SUL's goals, the Olympic Committee's guidelines, the needs and wishes of athletics clubs employees, learning of the "Kamppailija ei kiusaa" campaign and "Samalta viivalta" tour's topics.

Keywords: equality, equity, discrimination, harassment, inappropriate behavior, Finnish Athletics Federation

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	SUOMEN URHEILULIITTO.....	8
	2.1 Yleisurheilun seurakenttä.....	10
	2.2 Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittäminen	11
	2.3 Tärkeimmät yhteistyökumppanit yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämisessä sekä epäasiallisen käyttäytymisen ennaltaehkäisyssä ja puuttumisessa.....	12
3	YHDENVERTAISUUDEN JA TASA - ARVON KEHITTÄMINEN URHEILUN TOIMINTAKENTÄLLÄ	14
	3.1 Keskeiset käsitteet.....	14
	3.2 Yhteiskunnalliset haasteet urheilussa 2020- luvulla.....	15
	3.3 Lait ja ohjeistukset taustalla.....	18
	3.4 Yhdenvertaisuus ja tasa-arvotutkimukset 2020-luvulla.....	19
	3.4.1 Opetus- ja kulttuuriministeriön tilannekatsaus 2021	19
	3.4.2 Suomen urheilun eettisen keskuksen tutkimukset.....	20
	3.4.3 Suomen Urheiluliiton tutkimukset	22
	3.5 Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnittelu	24
	3.6 Epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumisen toimintamallit	27
	3.7 Toimintamallien jalkauttaminen seuratoimintaan.....	30
4	MENETELMÄT	32
	4.1 Verkkokysely 1: Hae mukaan yhdenvertaisuuden kehittämisprosessiin.....	33
	4.2 Verkkokysely 2: Kysely Samalta viivalta - jatkomateriaalien tuottamiseen	34
	4.3 Benchmarking	36
	4.4 Tuotosten pilotointi.....	38

4.5	Aineiston analyysimenetelmät	39
5	TULOKSET JA ANALYYSI	40
5.1	Aineiston otos	40
5.2	Aineiston analyysi.....	42
5.2.1	Materiaalin tuottamista ennakoiva työ	43
5.2.2	Materiaalin tuottaminen.....	45
5.2.3	Materiaalin jalkauttaminen seuratoimintaan	47
6	YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET.....	54
6.1	Yhteenveto analyysistä	54
6.2	Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen urheilu - opas urheiluseuroille	55
6.3	Samalta viivalta – huoneentaulu	57
7	LOPUKSI	58
7.1	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	58
7.2	Tilaaajan palaute.....	60
7.3	Kehittämisehdotukset Suomen Urheiluliitolle.....	61
7.4	Reflektio opinnäytetyöprosessista	62
	LÄHTEET	66
	LIITTEET.....	72
	Liite 1: Hae mukaan yhdenvertaisuuden kehittämisprosessiin 29.1.2023 mennessä	72
	Liite 2: Kysely Samalta viivalta – jatkomateriaalin tuottamiseen	75
	Liite 3: Benchmarking haastattelurunko 1.3.2023	79
	Liite 4: Pilottijakson palautekysely 3.-16.4.2023	80
	Liite 5: Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen urheilu – opas urheiluseuroille	83
	Liite 6: Samalta viivalta – huoneentaulu.....	87

1 JOHDANTO

Urheilun epäkohdat ovat olleet vahvasti esillä mediassa alkuvuodesta 2023. Syrjinnän, häirinnän ja epäasiallisen käyttäytymisen tapauksia on tullut esille useista eri urheilulajeista, kuten Suomen naisten jääkiekon maajoukkueen entisen päävalmentajaan kohdistuneet syytökset epäasiallisesta kohtelusta ja Hämeenlinnan lentopallokerhon manageriin kohdistuneet syytökset epäasiallisesta kohtelusta ja häirinnästä (Holopainen, Pekka & Huttunen Sasha 2023; STT Urheilu 2023). Yleisurheilijat eivät ole näissä tilastoissa olleet edustettuna, mutta se ei välttämättä tarkoita, että tapauksia ei olisi ollut. Siksi onkin tärkeää tehdä ennaltaehkäisevää työtä sekä lisätä tietoisuutta ja työkaluja aiheiden käsittelyyn.

Tämän opinnäytetyön tilaajana toimiva Suomen Urheiluliitto on yleisurheilun kansallinen lajiliitto. Lajiliitto on itselleni tuttu yleisurheilun pitkäaikaisen harrastamisen ja lajin parissa työskentelyn kautta. Viimeisen kahden vuoden aikana olen työskennellyt piirileireillä heittovalmentajana, jonka lisäksi olen työskennellyt lyhytaikaisesti myös juniorivalmennuksesta vastaavan tehtävissä. Lisäksi olen suorittanut SUL:n toimitsija- ja valmennuskoulutuksia.

Urheilun parissa eettisiin ja yhdenvertaisiin näkökulmiin on alettu kiinnittämään huomiota 2010 - luvulla. Muun muassa Suomen urheilun eettinen keskus SUEK on tehnyt tutkimusta urheilijoiden kokemasta syrjinnästä, häirinnästä ja epäasiallisesta käyttäytymisestä. Marraskuussa 2022 julkaistussa tutkimuksessa eri lajien kilpaurheilijoiden joukosta vain noin 30 prosenttia vastaajista ei ollut kokenut epäasiallista käyttäytymistä (Sokka 2022). Tapauksia on noussut esille myös median eri kanavissa, esimerkiksi kerrottaessa Hämeenlinnan lentopallokerhon epäasiallisen käyttäytymisen ja häirinnän syyteistä (STT Urheilu 2023). Kyse voi olla tietoisuuden lisääntymisestä tai urheilukulttuurin muutoksesta, jonka mukaan kannustetaan kertomaan asioista suoraan ja rikkomaan niin sanottua urheilun positiivista kuvaa. Urheilu ei kuitenkaan ole yhteiskunnasta erillinen saareke, vaan siellä pätee samat aiheet kuin muuallakin.

Olympiakomitea on tehnyt yhteistyössä lajiliittojen kanssa töitä yhdenvertaisemman urheilun puolesta. Nykyään lajiliittojen velvollisuuksiin kuuluu tehdä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselyitä sekä -suunnitelmia, joiden avulla on tarkoitus kartoittaa ja kehittää nykytilannetta kohti parempaa. Tärkeässä roolissa on tietoisuuden lisäämisen lisäksi madaltaa kynnystä puhua epäasiallisista tilanteista ja puuttua ennen kuin tilanteet kärjistyvät (Rauste 2023, 292).

Suoritin opintoihin kuuluvan kehittävän harjoittelun Suomen Urheiluliitossa syksyllä 2022 vastaten Samalta viivalta - kiertueen organisoinnista. Kiertueen tavoitteena oli lisätä tietoisuutta

yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, syrjinnästä, häirinnästä ja lasten oikeuksista. Kiertuutilaisuuksia järjestettiin 12 paikkakunnalla. Jäimme osallistujatavoitteesta, mutta teimme tärkeitä havaintoja. Suomen Urheiluliiton yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselyn tuloksissa näkynyt aiheiden käsittelyn puute näkyi kiertueella muun muassa tietoisuuden, osaamisen ja työkalujen puutteena. Havaitimme myös asenteiden vaikuttavan ennakkosuhtautumiseen ja aiheiden vastaanottoon. Esimerkiksi lasten oikeuksia pidettiin itsestänselvyyksinä, mutta luennolle tuotetun videon katsomisen jälkeen havaittiin oikeuksia rikkovan toimintatavan olevan hyvinkin yleinen urheilun toimintakentällä. Kiertueelle tuotettu osallistava diasarja videoineen on jaettu SUL:n verkkokoulutuslunastan kautta yleisurheiluseurojen käyttöön, mutta kiertueen aikana havaittiin tarve uusille työkaluille. Tärkeässä roolissa on erityisesti ennaltaehkäisevä työ, mutta tarvitaan tietoa myös ongelmatilanteisiin puuttumisen toimintatavoista ja auttavista palveluista.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda työkaluja, joiden avulla voidaan käsitellä yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, syrjintää, häirintää ja epäasiallista käyttäytymistä urheiluseuratoiminnassa. Pääkohderyhmänä ovat suomalaiset yleisurheiluseurat, mutta työkaluja on mahdollista hyödyntää muidenkin lajien seuratoiminnassa. Työkalut tulevat olemaan verkkovälitteisesti jaettavia, jotta maantieteellisellä sijainnilla ei olisi merkitystä työkalujen käyttöönotossa.

Opinnäytetyö toteutettiin monimenetelmällisesti palvelumuotoiluna. Siinä keskeisimpänä asiana on asiakasymmärryksen luominen, jotta kehitettävä palvelu olisi mahdollisimman mielekäs, helppokäyttöinen ja hyödyllinen asiakkaille. Prosessin neljään vaiheeseen kuuluu alkukartoitus, uusien ratkaisujen luominen, arviointi ja toteutusvaihe, jossa valmis tuotos viedään käytäntöön. (Miettinen 2016, 20-31.) Näin ollen alkuun oli selvitettävä seurojen toiveita, tarpeita ja näkemyksiä mahdollisen työkalun muodosta ja teoria - tai toimintapainotteisuudesta. Näitä asioita selvitettiin Webropol - verkkokyselyllä, joka mahdollisti tiedon nopean jakamisen ja tulkitsemisen. Lisäksi tietoa materiaalien tuotannosta ja seuratoimintaan jalkauttamisesta hankittiin benchmarking menetelmän avulla haastatteleamalla Taekwondoliiton toiminnanjohtaja Tatu Iivanaista (2023), joka toimii Kamppailija ei kiusaa -kampanjan yhteyshenkilönä. Kampanjassa on tuotettu useita erilaisia materiaaleja, joiden avulla voidaan käsitellä kiusaamista kamppailulajien parissa. Materiaalit ovat sovellettavissa myös muiden lajien toimintaan.

Palvelumuotoiluun kuuluu tärkeänä osana innovatiivisuus, joka voidaan saavuttaa parhaiten monimenetelmällisesti yhteistyössä asiakkaiden kanssa. Tämän opinnäytetyön tuotoksina rakennetut työkalut pilotoitiin seitsemässä yleisurheiluseurassa, mistä kerätyn palautteen perusteella työkaluja kehitettiin vielä ennen laajempaa jakoa.

2 SUOMEN URHEILULIITTO

Suomen Urheiluliitto ry (myöhemmin SUL) on yleisurheilun kansallinen lajiliitto, jossa suoritettiin opintoihini kuuluvan kehittävän työharjoittelun syksyllä 2022, vastaten Samalta viivalta-kiertueen organisoinnista. Kiertueen tavoitteena oli lisätä yhdenvertaisuus-, tasa-arvo-, syrjintä-, ja häirintätietoisuutta yleisurheiluseuroissa eri puolella Suomea. Näihin aiheisiin on aloitettu kiinnittää enemmän huomioita urheilun toimintaympäristössä vasta viime vuosina, kun on tullut ilmi useita tapauksia ongelmatilanteista. SUL haluaa lajiliittona olla mukana rakentamassa yhdenvertaisempaa ja turvallisempaa urheilu ympäristöä, jossa kaikki hyväksytään omana itsenään (Suomen Urheiluliitto 2020, 4). Tässä opinnäytetyössä pureudutaan näihin aiheisiin ja jatketaan kiertueella aloitettua työtä, jonka tavoitteena on lisätä tietoisuutta, edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, sekä madaltaa kynnystä kertoa epäasiallisesta kohtelusta.

SUL toimii yleisurheilun kattojärjestönä 21 piirijärjestölle ja noin 560 urheiluseuralle, jotka järjestävät yleisurheilutoimintaa Suomessa. Piirijärjestöistä kolme (3) kuuluu ruotsinkielisiin Svenska Finlands Idrottsförbund:iin (SFI). Liiton tarkoituksena on johtaa, innostaa ja tukea laadukkaan ja arvostetun yleisurheilutoiminnan järjestämistä ympäri Suomea sekä kansainvälisesti. Se on World Athletics:n ja European Athletics:n jäsen, ja sillä on molempien kansainvälisten liittojen hallituksessa edustaja, varmistaen suomalaisen yleisurheilun huomioimisen ja näkyvyyden myös kansainvälisesti. (Suomen Urheiluliitto ry 2023c.)

SUL:n henkilökuntaan kuuluu 35 henkilöä, jotka on jaettu hallintoon sekä valmennuksen, seurapalvelun, myynnin (Track and Field Finland Oy) ja harrasteliikunnan tiimeihin (Suomen Urheiluliitto 2023a). Operatiivisesta johtamisesta vastaa toimitusjohtaja, joka tekee tiivistä yhteistyötä valmennusjohtajan, seurapalvelujohtajan, toimistopäällikön, talouspäällikön ja viestintäpäällikön kanssa. SUL:n luottamusmiesorganisaatioon kuuluvat liittovaltuusto ja hallitus. (Suomen Urheiluliitto 2022d; 2023c.) Liittovaltuustossa toimii yleisurheilupiirien edustajat ja SUL:n jäsenten erityisryhmien edustajat. Sen tehtävä on kehittää SUL:n tarkoituksien mukaisesti yleisurheilutoimintaa ja päättää strategiasta. Liittovaltuusto myös valitsee hallituksen, jonka tehtävänä on toimia toimeenpanevana elimenä liitossa. Se hoitaa asioita lakien, sääntöjen ja liittovaltuuston päätösten mukaan sekä valvoo ja raportoi strategian toteutumista. (Suomen Urheiluliitto 2022c.)

SUL:n kilpailutoiminnasta merkittävimpiä vuosittaisia kilpailuja ovat aikuisten suomenmestaruuskisat eli Kalevan Kisat, Motonet GP sekä erilliset suomenmestaruuskisat nuorten sarjoissa,

moniotteluissa, maasto- ja maantiejuoksuissa, maantiekävelyllä ja maratonjuoksuissa. Joka toinen vuosi Suomessa ja joka toinen vuosi Ruotsissa järjestettävä Ruotsi-ottelu on sekä yleisurheilun näkyvyyden että SUL:n talouden kannalta merkittävä tapahtuma, jossa osallistujamaiden parhaimmat urheilijat kilpailevat ja yrittävät kerätä mahdollisimman paljon pisteitä lajisuorituksillaan. Lisäksi SUL järjestää harrasteliikkujiille suunnattuna Suomen suurimman ajanotollisen juoksutapahtuman Helsinki City Running Day:n (HCRD), joka koostuu Helsinki City Marathonista, Helsinki City Run - puolimaratonista, Helsinki City 5 - katujuoksusta ja lasten minimaratonista. (Suomen Urheiluliitto 2023c.)

SUL:n vuosittainen rahoitus koostuu juoksutapahtumista saatavista osanottomaksuista, yhteistyökumppanuuksista, jäsenmaksuista, avustuksista muun muassa Opetus- ja kulttuuriministeriöltä (myöhemmin OKM), lahjoituksista, keräystuotoista ja joka toinen vuosi järjestettävän Ruotsi-ottelun pääsylipputulosta. Keräystuotot muodostuvat kunniakierroksesta, jonka avulla suomalaiset yleisurheiluseurojen toiminnassa mukana olevat hankkivat itselleen tukijoita kerätäkseen varoja toiminnan pyörittämiseen. (Suomen urheiluliitto 2022d, 4, 42.)

SUL:n (2020, 5) toimintaa ohjaavat arvot ovat

- Rohkeasti uudistaen
- Avoimesti toimien
- Yhdessä toimien

SUL:n (2020, 5) strategian teemat vuosille 2021–2024 ovat

- Yleisurheilijan urapolku
- Elinvoimainen seuratoiminta
- Lajimielikuva, imago ja brändi
- Toimintatapojen uudistaminen

SUL:n strategiassa (Suomen urheiluliitto 2020) kerrotaan toimintaympäristön avainmuutoksista, joita ovat vastuullisuus, väestönmuutos ja kaupungistuminen, liikkumattomuus, digitalisaatio ja yleisurheilun asema. Näistä tässä opinnäytetyössä olennaisena osana oleva vastuullisuus nähdään koostuvan viidestä eri osa-alueesta, jotka ovat:

- Hyvä hallinto
- Turvallinen toimintaympäristö
- Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
- Ympäristö ja ilmasto
- Antidoping

2.1 Yleisurheilun seurakenttä

SUL:n jäsenenä on noin 560 urheiluseuraa, jotka järjestävät yleisurheilutoimintaa ympäri Suomea. SUL tukee, kouluttaa ja innostaa seuroja toimimaan monipuolisesti aina yleisurheilukerhoista suurten kilpailujen järjestämiseen asti. SUL:n henkilöstöstä seurapalvelutiimi vastaa erityisesti seuratoiminnan tukemisesta, nuorisotapahtumien ja -projektien toteuttamisesta, alle 17-vuotiaiden urheilutoiminnasta, 1.–2. tason ohjaaja- ja valmentajakoulutuksista sekä kouluyleisurheilusta. Tiimin sisällä vastuuta on jaettu vielä erikseen niin tehtävällisesti kuin alueellisestikin. (Suomen Urheiluliitto 2023b.)

Suomalaisen yleisurheilun seurakenttä on laaja ja moninainen. Seuroista osa on monilajisia ja osa yleisurheiluun erikoistuneita seuroja. Seurojen jäsenmäärät, sijainti ja työntekijöiden määrä vaihtelee myös paljon. Lajin parissa toimii noin 70 000 ihmistä erilaisissa rooleissa ja tehtävissä (Suomen Urheiluliitto 2023c). Yleisurheilussa näkyvät samat yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvät aiheet, haasteet ja onnistumiset kuin yhteiskunnassa muutenkin. Etenkin maahanmuuton lisääntyttyä toimintakentästä on tullut moninaisempi, jolloin lajin parissa voi tavata ihmisiä, joilla on erilainen kieli, kulttuuri, uskonto, ihonväri tai muu valtaväestöstä poikkeava tekijä. Myös sukupuolten ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus näkyy aiempaa enemmän seurakentällä. Osalla urheilijoista saattaa olla myös jonkinlainen kehityshäiriö tai vamma, jonka vuoksi urheilee paraurheilijana. Samalla tätä ihmisryhmää kuitenkin yhdistää yleisurheilu, jossa tavoitteena on, että jokainen osallistuja otetaan mukaan ja huomioidaan yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

2.2 Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittäminen

Työ yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämiseksi on aloitettu SUL:ssa 2016, jolloin ensimmäistä kertaa laadittiin yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma henkilöstölle ja luottamusjohdolle tehdyn tilannekartoituksen pohjalta. Silloin keskeisimpinä asioina nousi esille keskustelun vähäisyys, syrjivään kielenkäyttöön puuttumattomuus, vähävaraisten asema ja syrjintätapauksiin puuttumisen mallit. (Suomen urheiluliitto 2021b.)

Suunnitelman päivittämisprosessi alkoi syksyllä 2020, kun SUL:n Eettinen valiokunta sai tehtäväkseen päivittää rakenteilla olleeseen vastuullisuusohjelmaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman. Valiokunta päätti, että kyselyssä halutaan kuulla SUL:n henkilöstön ja luottamusjohdon lisäksi urheilijoita, valmentajia ja seuratoimijoita. Kysely toteutettiin tammikuussa 2021 ja sen pohjalta SUL on myös laatinut yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman sekä toimintamallin epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäisylle ja puuttumiselle. (Suomen urheiluliitto 2021b.) Kyselyn tuloksia, suunnitelmaa ja laadittuja toimintamalleja käsitellään tarkemmin luvussa 3.

Kyselyn tuloksista havaittujen ongelmakohtien perusteella SUL haki Opetus- ja kulttuuriministeriöltä (myöhemmin OKM) hankerahoitusta suunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden ja toimintamallien jalkauttamiseksi seuratoimintaan. Mukaan otettiin lajin huippu-urheilijoita, joiden kanssa haluttiin lähestyä seuratoiminnassa mukana olevia lapsia ja nuoria. (Suomen Urheiluliitto 2021b.) Tavoitteiden saavuttamiseksi rakentui Samalta viivalta - kiertue, jonka nimi on huippu-urheilijoista muodostuvan paneelin yhdessä keksimä. Kiertueen pääkohderyhmänä olivat 9–13-vuotiaat lapset ja nuoret. Kiertue kiersi kaikki Suomen yleisurheilupiirit kevään ja syksyn aikana vuonna 2022. Tilaisuudet alkoivat aina huippu-urheilijan pitämällä luennolla, jossa käsiteltiin kohderyhmälle sopivalla tavalla yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, syrjintää, häirintää, lasten oikeuksia ja ole rohkeasti oma itsesi - teemaa. Luennon jälkeen oli huippu-urheilijan ja paikallisten valmentajien yhdessä pitämät harjoitukset osallistujille (Suomen Urheiluliitto 2022a; 2022b).

Hanke päättyi vuoden 2022 loppuun, mutta SUL:n tavoitteena on, että näiden tärkeiden aiheiden käsittely ei pääty, vaan tulee pysyväksi osaksi seurojen toimintaa. Kiertueelle tuotetut materiaalit, eli osallistava diasarja ja lyhyet videot, jaetaan seurojen käytettäväksi. Niiden lisäksi tarvitaan työkaluja, joiden avulla voidaan arjessa ennaltaehkäistä sekä puuttua epäasialliseen

käytökseen. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda yleisurheiluseurojen käyttöön työkaluja, joiden avulla voidaan lisätä tietoisuutta yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, syrjinnästä, häirinnästä ja epäasiallisesta käyttäytymisestä, sekä tuoda tietoon toimintamallit epäasiallisiin tilanteisiin puuttumiseen ja niistä ilmoittamiseen. Työkalujen tulee olla verkkovälitteisesti jaettavia sekä helposti seurojen arkeen mukaan otettavia.

2.3 Tärkeimmät yhteistyökumppanit yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämässä sekä epäasiallisen käyttäytymisen ennaltaehkäisyssä ja puuttumisessa

Urheilussa toimintakulttuurin muutosta tehdään nyt laajalla rintamalla, jolloin on tärkeää tehdä tiivistä yhteistyötä sidosryhmien kanssa. Seuraavaksi esittelen tärkeimmät SUL:n yhteistyökumppanit yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämisen sekä syrjinnän, häirinnän ja epäasiallisen kohtelun ennaltaehkäisyn ja puuttumisen osalta.

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK (myöhemmin SUEK) tekee töitä reilun pelin ja dopingvapaan urheilun puolesta. SUEK perustettiin vuonna 2016 antidopingtoimikunta ADT:n pohjalta. Se toimii kansainvälisten sopimusten mukaisesti ennaltaehkäisten ja puuttuen dopingin käyttöön ja urheilukilpailujen manipulointiin, sekä huolehtii katsomoturvallisuudesta. Sillä on myös aktiivinen rooli eettisten asioiden tutkimisessa, käsittelyssä ja kehittämisessä. Vuoden 2022 alusta alkaen SUEK on vastannut vakavien eettisten rikkomusten tutkinnasta ja kurinpidosta toimien syyttäjän roolissa. Sillä on tärkeä rooli koko urheilun toimintakentällä, huolehtien yhdenvertaisesta, turvallisesta ja oikeudenmukaisesta urheilutoiminnasta. (Suomen urheilun eettinen keskus 2023d; 2023e.)

Suomen Olympiakomitea on liikunta- ja urheilujärjestö, joka tekee aktiivisesti töitä liikkuvan kansan ja huippu-urheilun puolesta. Se toimii valtakunnallisena ja kansainvälisenä vaikuttajatahona, vieden eteenpäin ajatusta, että menestys ei synny yksin vaan yhteistyöllä. Huippu-urheilijoista koostuva Olympic team Finland toimii keulakuvana Olympiakomitealle, ja esikuvana monelle urheilusta kiinnostuneelle. Olympiakomitea myös tukee ja ohjeistaa seuroja yhteistyössä lajiliittojen kanssa, sekä palkitsee laadukkaan seuratoiminnan järjestämisestä Tähti-

seura - nimikkeellä yhteistyössä lajiliittojen ja aluejärjestöjen kanssa. Se myös tukee ja ohjeistaa lajiliittoja ja liikunnan ja urheilun aluejärjestöjä muun muassa vastuullisuusasioissa. (Olympiakomitea 2023a; 2023c.)

Suomen Olympiakomitea on jäsenenä **Kansainvälisessä Olympiakomiteassa**, joka toimii Olympialaisten ja Olympialiikkeen kansainvälisenä johtajana. Se tuo yhteen urheilijoita, kansallisia ja kansainvälisiä lajiliittoja sekä Olympiakisojen järjestäjiä. Kansainvälisen Olympiakomitean visio on rakentaa urheilun avulla parempaa maailmaa. Se tekee myös töitä dopingvapaan urheilun, reilun pelin, ihmisoikeuksien, rauhan, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden puolesta. (International Olympic Committee 2023a; 2023b.)

World Athletics on kansainvälinen yleisurheilun lajiliitto, joka on toiminut vuodesta 1912 lähtien, mutta saanut nykyisen nimensä vuonna 2019. Se perustettiin hallinnolliseksi toimijaksi, joka huolehtii kilpailuohjelmista, standardoiduista välineistä ja maailman ennätysten listaamisesta. Nykyään se myös johtaa ja tuo yhteen kansallisia yleisurheilun lajiliittoja, markkinoi ja innostaa uusia katsojia lajin pariin sekä tukee sosiaalisen vastuullisuuden toteutumista lajin parissa. (World Athletics 2023.)

European Athletics on eurooppalainen yleisurheilun lajiliitto, joka on perustettu vuonna 1970. Se tukee, rohkaisee ja ohjeistaa jäsenjärjestöjään sekä järjestää kilpailutapahtumia, joissa eurooppalaiset huippu - urheilijat pääsevät loistamaan ja herättämään innostusta lajia kohtaan. Sen visio on kasvattaa lajia johtamalla, innostamalla ja antamalla eurooppalaisille mahdollisuuden nauttia lajista ja sen hyödyistä läpi elämän. European Athletics tekee tiivistä yhteistyötä World Athleticsin kanssa dopingvapaan ja turvallisen urheilun puolesta. Se myös kouluttaa toimijoita antidopingista ja tekee dopingtestejä urheilijoille. (European Athletics 2023a; 2023b.)

3 YHDENVERTAISUUDEN JA TASA - ARVON KEHITTÄMINEN URHEILUN TOIMINTAKENTÄLLÄ

3.1 Keskeiset käsitteet

Seuraavaksi määritellyt käsitteet ovat tämän opinnäytetyön kannalta keskeisimpiä. Valitsin nämä käsitteet tutkimusten, suunnitelmien, ohjeistuksien, lainsäädännön ja SUL:n Samalta viivalta -kiertueella käsiteltyjen asioiden pohjalta. Nämä käsitteet ovat olennaisia myös opinnäytetyön tuotoksen osalta, sillä haluamme yhdessä tilaajan kanssa lisätä tietoisuutta erityisesti näistä aiheista.

Yhdenvertaisuus on käsite, jonka mukaan kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta iästä, sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, etnisestä tai kansallisesta taustasta, kansalaisuudesta, perhesuhteista, mielipiteestä, poliittisesta toiminnasta, kielestä, uskonnosta, vakaumuksesta, vammasta, terveydentilasta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Se on oikeudenmukaisen toiminnan perusta, jonka mukaan kaikille täytyy taata samanlaiset mahdollisuudet osallistua ja toimia osana yhteisöä. (Oikeusministeriö 2023a; Oikeusministeriö 2023b; Suomen Urheiluliitto 2021b, 3; Vuorio 2021, 4.) Yleisurheilussa yhdenvertaisuus näkyy jo kaikkien hakukaiden mahdollisuutena osallistua seura- ja kilpailutoimintaan, vaikkakin kyselyistä on käynyt ilmi, että edelleen on töitä tehtävänä esimerkiksi vammaisurheilijoiden mahdollisuuksien osalta.

Tasa-arvolla tarkoitetaan sukupuolten tasapuolisia mahdollisuuksia ja oikeuksia toimia yhteiskunnassa. Sukupuoleen katsotaan liittyvän tässä kohtaa myös sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu, mitkä voivat poiketa henkilön biologisesta sukupuolesta. (Tasa-arvovaltuutettu 2023.) Lisäksi sillä viitataan sukupuolten väliseen samanarvoiseen kohteluun ja sukupuolia koskeviin arvoihin (Vuorio 2021, 4). Tasa-arvo näkyy yleisurheilussa esimerkiksi naisten ja miesten tasavertaisina mahdollisuuksina harrastaa ja kilpailla, kuitenkin eri sarjoissa biologisista syistä johtuvien fyysisten ominaisuuksien eroavaisuuksien vuoksi.

Syrjinnällä tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilöä kohdellaan huonommin kuin muita johtuen henkilökohtaisista ominaisuuksista, kuten ihonväristä, kielestä, etnisestä tai kansallisesta alkuperästä. Se voi olla välitöntä, välillistä, käsky tai ohje syrjiä, tai kohtuullisten mukautusten epäämistä. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2023b.) Välillisestä syrjinnästä on ollut viime vuosina esillä transsukupuolinen korkeushyppääjä Jade Nyström. Hän kilpailee miesten sarjassa, mutta

kokee olevansa enemmän nainen ja käy läpi transprosessia, jotta voisi tulevaisuudessa olla oma itsensä. Jotta hän voisi kilpailla naisten sarjassa, hänen tulisi käydä läpi vuosia kestävä hormonihoitajakso, jonka vuoksi hän on päättänyt viivyttää hoitoja kilpaurheilun jälkeiseen aikaan. Hän on hyväksynyt tilanteen, sillä vaikka hän siihen kaipaisi muutosta, ei hänelläkään ole antaa valmiita ratkaisuja. (Yle Areena 2023.)

Häirintä on käyttäytymistä, jolla henkilön ihmisarvoa loukataan. Tilanteessa loukkaava osapuoli luo toiminnallaan nöyryyttävää, halventavaa, vihamielistä tai hyökkäävää ilmapiiriä, mikä kohdistuu johonkin henkilöön liittyvään syyhyn, kuten seksuaaliseen suuntautumiseen, vammaisuuteen tai kansallisuuteen. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2023a.) Häirintä voi ilmetä fyysisenä, sanallisena tai sanattomana häirintänä (SUL 2023d). Tutkimusten mukaan häirintää tapahtuu urheilutoiminnassa kaikkialla, mutta erityiseen riskiryhmään kuuluvat lapset ja nuoret, vammaisurheilijat, huippu-urheilijat sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat (Suomen urheilun eettinen keskus 2023c).

Epäasiallinen kohtelu on käyttäytymistä tai toimintaa, joka on yleisten hyvien tapojen, työvelvollisuuksien tai lain vastaista. Se voi olla yksittäinen tapaus tai jatkuvaa toimintaa, jolla henkilö asetetaan epäoikeudenmukaiseen asemaan. (Moilanen 2023.) SUEK:n epäasiallista kohtelua kilpaurheilussa käsittelevässä tutkimuksessa käy ilmi, että yli 2 000 vastaajan joukosta noin 70 prosenttia oli kokenut epäasiallista tai vastuutonta kohtelua. (Suomen urheilun eettinen keskus 2022.)

3.2 Yhteiskunnalliset haasteet urheilussa 2020- luvulla

Urheilun on pitkään ajateltu olevan yhteiskunnasta erillinen saareke, jossa yhteiskunnan rakenteet, haasteet ja arvomaailma eivät näy samalla tavalla kuin yhteiskunnassa muutoin. Taustalla on myös ajatus liikunnan ja urheilun hyvästä kertomuksesta, jota ei sovi hiljaisten normien mukaan rikkoa. (Ahva 2022; Berg, Kivijärvi, Kokkonen, Peltola & Salasuo 2016, 1-2.) 2020 -luvulla näitä hiljaisia normeja on pyritty kuitenkin rikkomaan eri lajien ja toimijoiden toimesta. Useat eri lajien edustajat ovat nostaneet esille urheilun ihmisoikeuskysymyksiä, syrjintä-, häirintä- ja epäasiallisen käyttäytymisen tapauksia sekä taloudellisia ja hyvinvointiin liittyviä ongelmia.

SUEK julkaisi marraskuussa 2022 kaksi tutkimusta suomalaisen urheilun tilasta. Urheilijoiden myönteisiä ja kielteisiä kokemuksia suomalaisessa kilpaurheilussa - tutkimus selvitti, millaisiin tilanteisiin eri lajien urheilijat ovat joutuneet urheilutoiminnassa. Tutkimuksesta nousi monta huomiota esille, kuten vähemmistöjen kohtaamat ongelmatilanteet, epäasiallisen käyttäytymisen, syrjinnän ja häirinnän yleisyys sekä urheilun ammatilliset haasteet esimerkiksi oikeus- ja sosiaaliturvan osalta. Toinen tutkimuksista eli Epäasiallinen kohtelu urheiluyhteisöissä, avasi yhteisöissä tapahtuvan epäasiallisen kohtelun yleisyyttä ja esiintymistapoja viimeisen vuoden ajalta. (Sokka 2022.) Molempia tutkimuksia yhdistää tarve tietoisuuden lisäämisestä, selkeiden toimintaohjeiden laatimisesta ja arkeen jalkauttamisesta sekä aktiivisesta puuttumisesta epäasialliseen toimintaan. (Rauste 2023, 14-19; Sokka 2022.) SUL:n kautta molemmissa tutkimuksissa on ollut mukana yleisurheilijoita.

Yksi merkittävimmistä kampanjoista 2020 - luvulla on ollut Ihmisoikeusliiton ja eri lajien huippu-urheilijoiden yhdessä rakentama Älä riko urheilua - kampanja, jonka tarkoituksena on nostaa keskusteluun urheilun ihmisoikeusongelmat. Yleisurheilijoista kampanjassa ovat mukana kolmiloikkaaja Senni Salminen ja ratakelaaja Amanda Kotaja. Kumpikin heistä kuuluu vähemmistöryhmiin ja he tuovat kampanjassa esille omia havaintojaan ja kokemuksiaan urheilun parissa. Kampanjalla on tehty aktiivista vaikuttamistyötä somessa ja erilaisissa tapahtumissa, kuten yleisurheilun Ruotsi - ottelussa. Kampanjan kautta on aloitettu myös podcast, jossa asiantuntijat ja huippu-urheilijat keskustelevat urheilun ongelmakohdista pyrkien lisäämään kuuntelijoiden tietoisuutta. Podcastin toimittajana ja juontajana toimii kampanjasuunnittelija Tommy Lindgren. (Ihmisoikeusliitto 2023.) Monipuolisella hiljaisuuden rikkomisella pyritään rakentamaan turvallisempaa urheilukulttuuria, jossa niin ihmisoikeuksia, perusoikeuksia kuin yhdenvertaisuuttakin kunnioitetaan.

Meidän urheilu - hanke on Suomen Valmentajat - yhdistyksen Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama projekti, jonka tavoitteena on tuoda yhteen urheilutoimijoita eri lajeista ja vauhdittaa urheilijalähtöisen valmennuskulttuurin muutosta ihmislähtöisemmäksi ja turvallisemmaksi oppimisympäristöksi. Hankkeen kautta pyritään luomaan yhteistä ymmärrystä ja osaamista siitä, millaista on laadukas valmennus ja urheilutoiminta Suomessa. (Suomen Valmentajat 2023a.) Se tarjoaa organisaatioille koulutuksia muun muassa valmentajien vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, vastuulliseen valmentamiseen, epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseen, psykiseen valmennukseen ja nuorten mielenterveyden vahvistamiseen (Suomen Valmentajat

2023b). Tämä hanke on merkittävä askel urheilutoimijoiden kouluttamisessa laaja - alaisesti yhdenvertaiseen, ihmislähtöiseen ja turvalliseen urheiluun.

Opinnäytetyön kirjoittamisaikana keväällä 2023 syrjintä, häirintä ja epäasiallinen käyttäytyminen näkyi mediassa usein ja eri lajeista. Uutisissa näkyi muun muassa Suomen naisten jääkiekon maajoukkueen entisen päävalmentajaan kohdistuneet syytökset epäasiallisesta kohtelusta (Holopainen & Huttunen 2023), Hämeenlinnan lentopallokerhon manageriin kohdistuneet syytökset epäasiallisesta kohtelusta ja häirinnästä (STT Urheilu 2023) ja juniorijääkiekkovalmentajan puuttumisesta rasistisiin kommentteihin pelin aikana (Suvinen 2023). Lisäksi lentopalloilija avautui työkyvyttömyyteen johtaneista valmennusmetodeista (Hämeen Sanomat 2023), pesäpalloilija peliongelmistä ja masennuksesta (Kankaanpää 2023) ja jääkiekkoilija päihderiippuvuudestaan (Salomaa 2023). Eettisten laiminlyöntien vuoksi Olympiakomiteaan, Voimisteluliittoon, Fitnessliittoon, Rugbyliittoon ja Tikkaurheiluliittoon kohdistui myös rahoitusleikkauksia Opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta (Hirvonen & Lehtisaari 2023).

Haastavien asioiden esiin tuomisella pystytään vaikuttamaan nykyhetken lisäksi tulevaisuuteen ennaltaehkäisevästi. Samalla olisi kuitenkin hyvä tiedostaa, millaisia haasteita yhteiskunnassa odotetaan tulevan seuraavien vuosien aikana ja pyrkiä varautumaan niihin jo etukäteen. Vuoden 2023 alussa julkaistuista Sitran Megatrendeistä (Dufva & Rekola 2023, 10) voidaan nähdä tulevaisuustutkimuksen tuloksia. Yhteiskunnallisesti isoimpia muutoksia tulee tapahtumaan demokratian valtakamppailun koventumisessa, kilpailemisessa teknologian lisääntyessä digivallasta, talouden perustan rakoilua sekä hyvinvoinnin haasteiden lisääntymistä. Urheilutoiminnassa olisi tärkeää huomioida nämä kaikki jollain tavalla, jotta voitaisiin järjestää turvalliset ja yhdenvertaiset mahdollisuudet kaikille.

Eläessämme postnormaalia aikaa, asiat näyttävät usein ristiriitaisina ja monimutkaisina. Samalla kun haluamme vaalia perinteitä, täytyy meidän samalla rikkoa vanhoja ajatusmalleja, koska ne eivät toimi enää nykyajassa. Urheilussa etenkin tunteet ovat vahvasti mukana ja siksi ristiriitaisien asioiden käsittely saattaa aiheuttaa tilanteiden kärjistymistä. (Dufva 2020, 52-53.) Huomasin organisoidessani SUL:lla Samalta viivalta - kiertuetta syksyllä 2022, että seuroissa mukana toimivilla taustalla vaikuttavat ajatusmallit ja asenteet vaikuttavat hyvinkin paljon siihen, miten suhtaudumme ajatukseen kaikkien ihmisten samanarvoisuudesta, yhdenvertaisista mahdollisuuksista ja tasa-arvoisesta kohtelusta. Kiinnostus aiheita kohtaan ja kiertueen priorisointi seurojen arjessa vaihteli paljon kiertuepaikkakuntien välillä. Taustalla voi olla monia tekijöitä, joita on mahdotonta tietää ja turha arvailla. Yhteisesti SUL:n seurapalvelutiimin kanssa

pohdimme kiertueen vastaanottoa analysoidessamme, että on vielä paljon töitä tehtävänä yhdenvertaisemman yleisurheilun puolesta.

3.3 Lait ja ohjeistukset taustalla

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen työn pohjalla on lainsäädännölliset vaatimukset, joista lajiliiton ja urheiluseurojen toiminnassa merkittävämpiä ovat Perustuslaki, Yhdenvertaisuuslaki, Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta ja Liikuntalaki. **Perustuslaki** toimii kaiken lainsäädännön pohjana, johon on kirjattu myös yhdenvertaisuudesta. Jokainen on lain edessä yhdenvertainen, ketään ei saa asettaa ilman hyväksyttävää perustetta eri asemaan, lapsia tulee kohdella tasa-arvoisesti ja sukupuolten tasa-arvoa tulee edistää erityisesti yhteiskunnallisessa toiminnassa ja työelämässä (Perustuslaki 11.6.1999/731, 6§.) **Yhdenvertaisuuslaki** on laadittu edistämään yhdenvertaisuutta sekä ehkäisemään syrjintää ja tehostamaan kohteena olevan oikeusturvaa. Se velvoittaa työnantajia edistämään yhdenvertaisuutta ja ennaltaehkäisemään syrjintää ja häirintää. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, 1-4§, 7§, 9-12§.) **Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta** tarkoituksena on edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa ja estää sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisemiseen kohdistuvaa syrjintää. Vaikka laki nimensä mukaisesti on naisten ja miesten, se huomioi myös muut sukupuolen muodot. Työnantajilla on velvollisuus edistää tasa-arvoa työpaikoilla tavoitteellisesti tasa-arvosuunnitelman avulla. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609, 1-3§, 6§.) **Liikuntalaki** sovelletaan liikunnan ja huippu-urheilun edistämisessä. Sen tavoitteena on mahdollistaa kaikille samat oikeudet liikkua ja harrastaa liikuntaa, tukea hyvinvointia ja terveyttä sekä vähentää eriarvoisuutta. Lähtökohtina laille toimii yhdenvertaisuus, tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhteisöllisyys, terveelliset elämäntavat ja kestävä kehitys. (Liikuntalaki 390/2015, 1-2§.)

Lakien lisäksi taustalla vaikuttavat ohjeistukset. Merkittävänä rahoittajanakin toimiva OKM on laatinut liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet, joihin sisältyy sopimuksia ja suosituksia eettisistä toimenpiteistä sekä antidopingtyöstä. OKM tekee tiivistä yhteistyötä Suomen urheilun eettisen keskuksen, Olympiakomitean ja lajiliittojen kanssa eettisten periaatteiden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi. (Heikkinen 2023.)

Turvallinen toimintaympäristö ja turvallisempi tila ovat myös tärkeässä roolissa epäasiallisen käyttäytymisen ennaltaehkäisyssä. Vaikka käsitteet ja periaatteet vaihtelevat eri lähteiden välillä, ydinideana on kaikille turvallisen ympäristön luominen ja ylläpitäminen. Olympiakomitea ja SUL käyttävät käsitettä ”turvallinen toimintaympäristö” tarkoittaen ympäristön muovaamista niin, että urheilu tuottaisi positiivisia kokemuksia jokaiselle ilman kiusaamista, syrjintää, häirintää tai epäasiallista käyttäytymistä, sekä mahdollistaisi turvallisen ja terveyttä edistävän toiminnan ja toimintaympäristön (Olympiakomitea 2023b, Suomen Urheiluliitto 2021a). Vastaavasti yleisurheilijoiden yhdistys käyttää käsitteenä ”Turvallisempi tila” nostaten esille erityisesti urheilumaailman turvallisuuden, vastaanottavuuden ja urheilijoiden oikeudet (Yleisurheilijat ry 2023).

3.4 Yhdenvertaisuus ja tasa-arvotutkimukset 2020-luvulla

Kun lasten ja nuorten liikuntakäyttäytymistutkimuksen eli LIITU – tutkimuksen tulokset vuonna 2016 tuli julki, kansallinen urheilumaailma heräsi siihen, miten yleistä epäasiallinen käyttäytyminen on urheilun parissa. Liikuntaharrastus oli tutkimuksen mukaan kolmanneksi yleisin ympäristö kohdata kiusaamista. Edellä olivat vain koulu ja internet. (Kokko & Mehtälä 2016, 5, 60-61.) Liikunnan ja urheilun vapaaehtoisen luonteen vuoksi on aihetta huoleen, sillä lisääntyvällä liikkumattomuudella voi olla kauaskantoisia seurauksia ihmisten hyvinvoinnille. (Suomen urheilun eettinen keskus 2023a.) Sen jälkeen on Olympiakomitean ja SUEK:n johdolla lähdetty rakentamaan yhdenvertaisuus - ja tasa-arvosuunnitelmia, kyselyitä ja tutkimuksia laajemmin tilanteen kartoittamiseksi.

3.4.1 Opetus- ja kulttuuriministeriön tilannekatsaus 2021

OKM:n Liikunnan ja urheilun tasa-arvo Suomessa - tilannekatsauksessa vuonna 2021 nostetaan esille merkittävänä liikuntapoliittisena tavoitteena sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Sen nähdään nivoutuvan tiiviiksi osaksi ihmisoikeuksia, kestävästä kehitystä ja intersektionaalisuutta, eli yhteiskunnassa asemaan vaikuttavia eroavaisuuksia sukupuolen lisäksi, kuten yhteiskuntaluokka, ikä ja seksuaalinen suuntautuminen. Vaikka katsauksen tiedot perustuvat binääriseen jaotteluun, katsauksen kyselyssä huomioitiin sukupuolten moninaisuus. Katsaukseen asti tulokset eivät kuitenkaan päätyneet pienen vastaajamäärän vuoksi. Tasa-arvon esiin nousemisen

taustalla on EU-liikuntapolitiikan keskeiset sisällöt ja tavoitteet, kuten naisvalmentajien ja -johtajien osuuden kasvattaminen liikuntajärjestöissä, tasapuoliset olosuhteet esimerkiksi talouden ja maksujen osalta, sekä naisten medianäkyvyyden kasvattaminen ja stereotyyppien vähentäminen. (Hakamäki, Lehtonen & Oja 2022, 3, 8, 10.)

3.4.2 Suomen urheilun eettisen keskuksen tutkimukset

Syrjintää ja kiusaamista esiintyy tutkimusten mukaan urheiluharrastuksessa muita harrastuksia enemmän. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa käy ilmi, että jopa 31 % 10-29 - vuotiaista vastanneista oli kokenut epäasiallista kohtelua. Vastaavanlaisia lukemia ilmenee LIITU-tutkimuksessa, jossa 33 % lukiolaisista kertoi kokeneensa epäasiallista kohtelua urheilussa. Tilanteista raportoineista suurin osa oli yli 15 - vuotiaita, mikä voi johtua paremmasta kyvystä tunnistaa tilanteita nuorempiin verrattuna. Tutkimuksissa haasteena ilmeni käsitteiden määrittelemättömyys tai epäselvyys, jolloin käsitteet ovat voineet myös sekoittua. (Hakamäki, Lehtonen & Oja 2022, 65-67.)

Seksuaalisuuteen tai sukupuoleen perustuvia häirintätapauksia urheilun ja liikunnan parista on raportoitu vuosien 2016 - 2018 aikana 199, joista 65 kilpa- ja harrastustoimintaan liittyen. Uhreista 64 % on ollut alle 16- vuotiaita. Vuonna 2020 SUEK:n tutkiessa seksuaalisuuteen ja sukupuoleen perustuvaa häirintää kävi ilmi, että naiset kokevat ja tunnistavat häirintätilanteita miehiä enemmän. Yleisin seksuaalisen häirinnän muoto on häiritsevä puhe, jonka jälkeen tulee sanallinen häirintä ja fyysinen häirintä. 0,2 % vastanneista naisista kertoi myös kokeneensa viimeisen viiden vuoden aikana raiskauksen tai raiskauksen yrityksen urheilutoiminnassa. Riskitekijöiksi häirinnälle nostetaan katsauksessa naissukupuolen lisäksi nuori ikä ja korkea kilpailamisen taso. (Hakamäki, Lehtonen & Oja 2022, 68-70.)

SUEK:n marraskuussa 2022 julkaistusta tutkimuksesta on nähtävillä, että yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämiseksi on edelleen merkittävä tarve. Tutkimusraportti kilpaurheilijoiden myönteisistä ja kielteisistä kokemuksista urheilussa julkaistiin marraskuussa 2022. Tutkimuksessa oli mukana 45 lajiliiton kautta 2 045 kilpaurheilijaa, mukaan lukien SUL:n kautta yleisurheilijoita. Osallistujat olivat yli 16 - vuotiaita, jotka osallistuivat lajiliittojen määrittelemiin korkeimpiin kilpailusarjoihin ja - toimintaan. (Kaski, Heikkinen & Lintunen 2022, 4-5.) Tutkimuksen vastausprosentin ollessa 3,7 % tuloksista ei voi tehdä suoria yleistyksiä, mutta vastausmäärän huomioiden joitakin huomioita.

Tutkimuksessa kilpaurheilijat vastasivat kysymyksiin kokemustensa ja havaintojensa pohjalta viimeisen kolmen (3) vuoden ajalta. Keskeisimpinä tuloksina nousi esille, että myönteiset kokemukset ovat yleisiä, vaikkakin urheilussa ilmenee myös epäasiallista ja vastuutonta kohtelua. Erityisesti riskiryhmässä ovat nuoret ja naiset, vaikkakin fyysisen väkivallan osalta miessukupuoli nähtiin merkittävänä riskitekijänä. Ryhmän ja valmentajan vastuullisella toiminnalla korostettiin olevan hyvinvointia lisäävä ja epäasiallista kohtelua suojaava vaikutus. (Kaski, Heikkinen & Lintunen 2022, 4-5, 35.)

SUEK:n kyselyyn vastanneista vain 33,9 % ei ollut kokenut epäasiallista tai vastuutonta toimintaa urheilussa. Kokemuksissa nousi esille erityisesti pilkkaaminen, epäoikeudenmukainen kritisointi ja mielipiteen kuuntelematta jättäminen. Lisäksi esiintyi kiusaamista, syrjintää, häirintää sekä fyysistä väkivaltaa. Tekijänä oli useimmiten toinen urheilija, mutta myös valmentajat nousivat esille vastuuttoman toiminnan osalta. Vähemmistöön kuulumisen ei nähty vaikuttavan epäasiallisen kohtelun yleisyyteen, mutta sen nähtiin estävän myönteisten kokemusten saamista urheilussa. Epäasiallisesta toiminnasta kerrottiin vaihtelevasti eteenpäin ja vain harvoin se johti toiminnan loppumiseen. (Sokka 2022; Kaski, Heikkinen & Lintunen 2022, 4-5, 35.)

Tutkimuksesta käy ilmi, että syrjintää, häirintää tai epäasiallista kohtelua kokeneet kertoivat asiasta eteenpäin hyvin vaihtelevasti. Esimerkiksi fyysistä väkivaltaa kohdanneista vain 66 % ja vastuutonta toimintaa kohdanneista vain 53,2 % oli kertonut asiasta eteenpäin. Jopa 51–70 % seksuaalista tai sukupuoleen liittyvää häirintää, syrjintää, kiusaamista, vastuutonta toimintaa tai fyysistä väkivaltaa kokeneista ei ollut selvittänyt tilannetta. Epäasiallisen toiminnan kohtamisesta myös vaiettiin 49–62 % tapauksista. Syyksi kerrottiin muun muassa kokemuksen pienimuotoisuus tai ohimenevyys, välittämättömyys, pelko tilanteen kärjistyisestä, tietämättömyys keneen olla yhteydessä ja kokemus siitä, että ryhmässä epäasiallista kohtelua täytyy vain ”kestää”. Myös kokemus siitä, että ryhmässä tällaisista asioista ei ole ollut tapana puhua nousee esille. Niissä tapauksissa, joissa tilanne oli selvitetty, oli yli puolet vastaajista olleet itse mukana käsittelyprosessissa, mutta epäasiallinen tai vastuuton kohtelu ei ollut päättynyt kokonaan. (Kaski, Heikkinen & Lintunen 2022, 38-40.)

Tutkimuksen myönteisten kokemusten osalta näyttää kuitenkin positiiviselta. 86 % vastaajista kertoo menevänsä mielellään harjoituksiin ja 84 % koki voivansa olla oma itsensä omassa seurassa tai urheiluyhteisössä, riippumatta taustasta, sukupuolesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta. (Kaski, Heikkinen & Lintunen 2022, 40-41.)

” Kaikista tärkeintä olisi todella määrätietoinen tietoisuuden lisääminen. Monet valmentajat ja urheilijat eivät tiedä, mikä on epäasiallista toimintaa...ylipäättään lajien (arkista) kulttuuria on tietoisesti yritettävä parantaa”

– Urheilijan näkemys SUEK:n tutkimuksessa

Tutkimuksessa selvitettiin myös taustatekijöitä ja urheiluolosuhteiden vaikutuksia kielteisiin kokemuksiin. Epäasiallisen ja vastuuttoman kohteluun nähtiin vaikuttavan naissukupuoli, paitsi fyysiseen väkivaltaan, jossa miessukupuoli korostui. Valmentajan rooli vastuullisen toiminnan ja - ympäristön osalta nähdään suojaavan epäasialliselta käyttäytymiseltä, paitsi seksuaaliselta ja sukupuoleen perustuvalta häirinnältä, johon nähtiin ryhmän puuttumisvalmiudella olevan suojaava vaikutus. (Kaski, Heikkinen & Lintunen 2022, 43-45.)

Vastaavasti myönteisten kokemusten taustatekijöinä nähtiin olevan sukupuolen positiivinen vaikutus motivaatioon orientaatiotyypistä riippumatta. Vastausten mukaan myös autonomialla, sosiaalisella yhteenkuuluvuudella ja pätevyyden kokemuksella nähtiin olevan positiivinen vaikutus myönteisiin kokemuksiin. (Kaski, Heikkinen & Lintunen 2022, 46-49.)

3.4.3 Suomen Urheiluliiton tutkimukset

Suomen Olympiakomitea toimii suunnannäyttäjänä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämisessä Suomessa. Se on laatinut yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselypohjan, joka on lajiliittojen tilattavissa. Kyselypohja on laadittu kamppailulajien pilottikyselyyn pohjaten, ja sen kehitystyössä ovat olleet mukana myös Salibandyliitto ja OKM. Kysely on saatavilla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. (Olympiakomitea 2023d.)

SUL toteutti tammikuussa 2021 yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselyn Olympiakomitean laatimaa kyselypohjaa hyödyntäen. Kyselyn tavoitteena oli kartoittaa yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista liiton alaisessa toiminnassa. Se toteutettiin valtakunnallisesti ja jaettiin kaikille yli 16-vuotiaille yleisurheilijoille, maajoukkueurheilijoille, valmentajille, ohjaajille, seurojen johtohenkilöille, SUL:n luottamusjohdolle ja SUL:n työntekijöille. Kyselyn tulokset eivät ole suoraan verrattavissa vuoden 2016 yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselyyn, sillä kyselyt on tehty eri kyselypohjiin, ja kohderyhmä tuoreimpaan kyselyyn on laajennettu koskemaan myös seurakenttää. Kyselyyn vastasi yhteensä 1206 henkilöä eri puolilta Suomea, vastausprosentin ollessa 19 %. (Suomen Urheiluliitto ry 2021, 4-5; Vuorio 2021, 4.)

Kyselytutkimuksen tuloksina ilmeni, että lähtökohtaisesti liiton alainen toiminta on avointa, moniarvoista ja tasavertaista. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo toteutuvat erityisesti tyttöjen ja poikien samanlaisissa mahdollisuuksissa harrastaa ja kilpailla yleisurheilussa sekä avoimemmassa suhtautumisessa samaa sukupuolta oleviin puolisoihin. Mahdollisuus vammaisurheiluun ja soveltavaan liikuntaan toteutuu noin 70 % seuroista. Suurimman osan mielestä yleisurheilua on mahdollista harrastaa edullisesti, vaikka poikkeavia mielipiteitä tuloksissa ilmenikin. Myös syrjivän kielenkäytön esiintyminen on vähentynyt kyselyitä vertailtaessa. (Vuorio 2021, 8, 12-13.)

Kyselystä kävi kuitenkin myös ilmi, että syrjinnästä ei ole keskusteltu 18 % tai ei tiedetä, onko keskusteltu 15 % mukaan. Toimintatapoja syrjinnän käsittelemiseksi ei löytynyt 32 % ja ei tiedetty olevan 27 % vastanneiden osalta. Lisäksi vastaajista 63 % ei tiennyt, onko seuralla toimintatapoja syrjintätapauksien varalta. Häirintää käsittelevässä Häirintä suomalaisessa kilpaurheilussa - osaraportista käy ilmi, että yleisurheilussa naiset kokevat seksuaalista häirintää merkittävässä määrin enemmän muihin lajeihin verrattuna. Yleisin häirinnän muoto on häiritsevä puhe ja sanallinen seksuaalinen häirintä. Osaraportissa todetaankin, että lajiin on saattanut ”pe-siytyä” puhetapoja tai - tyylejä, jotka altistavat erityisesti naisia häirinnälle. SUL:n tutkimuksesta ilmenee myös, että vain 33 % tapauksista oli puututtu syrjivään kielenkäyttöön esimerkiksi huomauttamalla tai keskustelemalla asiasta. 30 % kertoi vaihtelevasta tai puutteellisesta puuttumisesta ja 32 % mukaan tapauksiin ei puututtu ollenkaan. Taustalla yksittäisten mainintojen mukaan nähdään vaikuttavan myös heteronormatiivisuus, naisvalmentajien asema ja mahdollisuus nousta johtotehtäviin, transsukupuolisuuden huomioiminen sekä toimitsijatehtävien ja seurojen toimihenkilöiden miesvaltaisuus. (Vuorio 2021, 41, 54.)

Syrjintätapaukset nähdään olevan yhteydessä harrastajan tai urheilijan lahjakkuuteen ja kilpailumenestykseen. Avoimissa vastauksissa tapaukset näkyvät muun muassa huomiotta jättämisinä ja ulkopuolisuuden kokemuksena erityisesti huonojen tulosten, loukkaantumisten ja huonomman menestyspotentiaalin vuoksi. Kyselyn raportin kehitysehdotuksena onkin, että SUL:n on hyvä tarkastella asiaa, sillä vaikka kyse on ”tulosurheilusta” niin lahjakkuuden huomioiminen muihin harrastajiin nähden ei ole perusteltua etenkin nuorten urheilijoiden kohdalla. (Vuorio 2021, 47-48.)

Kyselytutkimuksen mukaan sosiaalisella pääomalla ja henkilösuhteilla on myös vaikutusta yhdenvertaiseen kohteluun. Vastauksien maininnoista nousi esille harrastajien suosimista muun muassa vanhempien toimiessa valmentajina tai johtokunnassa. Myös seurojen suosimista il-

meni seurojen koosta riippuen esimerkiksi liikuntapaikkojen käyttämisen tai valmennuskeskusten roolien suhteen. Sosiaaliset suhteet merkitys harjoitusryhmien sisällä ja valmentajan ja harrastajien välillä koettiin merkittäväksi tekijäksi sosiaalisen aseman löytämisessä. Maininnat ”hyväveliverkostosta” nousevat esille ryhmädynamiikan lisäksi päätöstanteossa. (Vuorio 2021, 48-49.)

Syrjintä ja häirintä tapausten ilmiantaminen kerrotaan olevan haastavaa. Taustalla vaikuttavat muun muassa häpeä ja hierarkinen valta-asema, jolloin korkeammassa asemassa olevan henkilön toimintaan puuttumiseen kynnys on korkea. Tällöin tapaukset jäävät kuulumattomiin ja ovat vaikeita huomata. Kyselyn raportissa ehdotetaan SUL:lle omaa anonyymiä yhteydenottokanavaa, jossa voisi ilmoittaa syrjintä, häirintä ja epäasiallisen kohtelun tapauksista madaltaen ilmoituskynnystä. Myös viestinnän roolia arvojen esille nostamisessa ja yhdenvertaisuuteen vaikuttaessa korostettiin. (Vuorio 2021, 9, 52-53.)

SUL:n tavoitteena on vakiinnuttaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokysely, tasaisin väliajoin tehtäväksi, jotta tilannetta olisi mahdollista seurata ja verrata aiempiin tuloksiin. Kyselyyn vastanneista 22 % piti kyselyä tärkeänä ja antavan positiivista mielikuvaa SUL:sta, mutta samalla 4 % ilmaisi, että kyselylle ei ole tarvetta, vähättelemällä syrjinnän kokemuksia. Kielteisten vastausten taustalla nähdään olevan pelko valta-asemien horjuttamisesta ja toimintamallien muutoksesta. (Vuorio 2021, 9, 52-53.) Kyselyn pohjalta SUL:lle suositeltiin kyselyn vakiinnuttamisen lisäksi koulutuksen lisäämistä syrjintään puuttumisessa, toimintamallien määrittelemisestä, syrjivään kielenkäyttöön puuttumista ja urheilijan tukemisesta haastavina hetkinä. Myös yhteydenottokanavan rakentamista suositeltiin ja viestinnän painottamista SUL:n arvojen ja yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämisroolin mukaisesti. (Vuorio 2021, 9, 67-68.) Kysely toteutettiin uudestaan maaliskuussa 2023, mutta tulokset julkaistaan kesäkuussa 2023, joten ne eivät ehtineet tähän opinnäytetyöhön.

3.5 Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnittelu

Lajiliittojen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnittelun pohjana toimii Olympiakomitean linjaukset, jotka perustuvat Liikunta-, Yhdenvertaisuus- ja Tasa-arvolakiin sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen. Siinä on huomioitu myös YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, reilun

pelin periaatteet, kilpailumanipulaation vastainen valtiosopimus ja Suomen antidopingsääntö. Ydinkohdat urheiluyhteisöjen vastuullisuusohjelmassa ovat hyvä hallinto, turvallinen toimintaympäristö, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, ympäristö ja ilmasto sekä antidoping (Olympiakomitea 2020, 2, 23).

SUL on tehnyt ensimmäisen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman 2016, joka sai alkunsa silloisen toimitusjohtajan Jarmo Mäkelän alustuksesta eettiselle valiokunnalle keväällä 2015. Se liitettiin osaksi SUL:n strategiatyötä, jonne keskeisimpiä nostoja olivat paremmat palvelut, parempi osallistaminen ja parempi kommunikaatio. Tavoitteena oli aloittaa jatkuva prosessi yhdenvertaisuuden kehittämiseksi lajin parissa, lähtien liikkeelle tilannekartoituksesta kyselyn avulla henkilöstön ja luottamusjohdon osalta. Kyselystä nousi esille yhdenvertaisuuskeskustelun vähäisyys, syrjivään kielenkäyttöön puuttumattomuus, vähävaraisten asema ja syrjintätapauksiin puuttumisen mallit. Suunnitelman tavoitteiksi nousivat syrjintätilanteiden parempi tunnistaminen, niihin puuttuminen ja raportointi, toimintaohjeiden rakentaminen jäsenjärjestöille syrjintätilanteisiin, tasa-arvonäkökulman huomioiminen luottamusjohdossa ja arvokisojen joukkueenjohdossa sekä yhdenvertaisuuden sisällyttäminen viestintästrategiaan. (Suomen Urheiluliitto 2016, 4-5.)

Eettisen valiokunnan jäsenet perehtyivät valmisteluvaiheessa lakeihin ja Valtakunnallisen liikunta- ja urheiluorganisaatio VALO ry:n (2017 lähtien osa Suomen Olympiakomiteaa) ohjeistuksiin ja materiaaleihin. Suunnitelmassa korostuu myös SUL:n rooli työnantajana, onnistuneet olemassa olevat käytännöt muihin lajeihin verrattuna esimerkiksi naisten, paraurheilun, sukupuolivähemmistöjen ja koko elinkaaren kattavan lajin osalta sekä linjaukset tuleville vuosille. (Suomen Urheiluliitto 2016, 6-11.) Suunnitelma itsessään kattaa paljon tietoa taustatyöstä ja nykytilanteen kartoituksesta, mutta itse tavoitteet, toimenpiteet, toimeenpano, seuranta ja suunnitelman päivittäminen on kuvattu hyvin lyhyesti.

SUL:n voimassa oleva yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma on julkaistu vuonna 2021. Siinä on edellistä paremmin avattuna suunnitelman käsitteistöä sekä linjataan tiukemmin häirinnän ja syrjinnän nollatoleranssista ja kuinka jokainen mahdollinen tapaus otetaan vakavasti. Tilannetta arvioitiin kyselyllä, joka toteutettiin 2021 tammikuussa. Kohderyhmää laajennettiin koskemaan SUL:n luottamusjohdon ja henkilöstön lisäksi seurakentän yli 16-vuotiaita lissensuurheilijoita, valmentajia ja seurojen päätoimisia työntekijöitä. Kyselyn pohjalta on laadittu taulukot yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisestä SUL:n työyhteisössä ja toiminnassa.

Taulukkoon on merkitty tavoitteet, toimenpiteet, aikataulutus, vastuut ja seurannan toteuttaminen. (Suomen Urheiluliitto 2021b, 3-5.)

1. ”Säännöllinen kysely ja kyselypohjan vakiinnuttaminen”

Tavoite on tärkeä osa yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämisen jatkuvaa prosessia. Vastuussa tavoitteen toteutumisesta on ulkopuolinen tutkija ja Eettinen valiokunta. Tavoitteen toteutumista seurataan vuosittain ja uusi kysely toteutettiin maaliskuussa 2023. (Suomen Urheiluliitto 2021b, 7).

2. ”Koulutusta henkilökunnalle”

Koulutusta vastuullisuuden aiheisiin tarvitaan, jotta voitaisiin itse toimia oikealla tavalla ja kouluttaa seuratoimijoita. Vastuu toteutumisesta on SUL:n johtoryhmällä ja Eettinen valiokunta tarkastelee henkilöstön koulutuksen säännöllisyyttä. Toimenpiteiksi on nostettu syrjintään puuttuminen ja sen toimintamallien määrittely, syrjivään kielenkäyttöön puuttuminen ja urheilijoiden tukeminen haastavina hetkinä. (Suomen Urheiluliitto 2021b, 7).

3. ”Avoin yhteydenottokanava”

Tavoitteen taustalla on tarve anonyymille kanavalle, jossa voisi ilmoittaa työpaikan sisäistä epäkohdista. Vastuu ja seuranta tavoitteen toteutumisesta on toimihenkilöillä. Lisäksi SUL:n toiminnan puolelle tavoitteisiin on kirjattu kanava myös ulkopuolisille, josta kuka tahansa voisi ilmoittaa lajin sisällä kokemastaan syrjinnästä, häirinnästä tai epäasiallisesta kohtelusta. Siitä vastuussa on SUL:n henkilöstö ja seurannasta vastaa Eettinen valiokunta. (Suomen Urheiluliitto 2021b, 7-8.)

4. ”Viestinnän kehittäminen aiheen tiimoilta”

Viestinnän kehittäminen liittyi jo SUL:n ensimmäiseen tekemään suunnitelmaan ja teema jatkuu edelleen. Toimenpiteiksi on nostettu SUL:n rooli ja arvot yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi, informointi toiminnan saavutettavuudesta ja seuroissa tehtävä työ tasa-arvon edistämiseksi. Tavoitteen toteutumisesta vastaa SUL:n viestintää toteuttavat henkilöstön jäsenet ja seurannasta Eettinen valiokunta. (Suomen Urheiluliitto 2021b, 8).

5. ”Lasten ja nuorten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämishanke”

Kehittämishankkeeseen haettiin ja saatiin rahoitusta Opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Sen tarkoituksena oli jalkauttaa suunnitelmaan kirjattuja tavoitteita seuratoimintaan lisäten tietoisuutta ja määrittellen tavoitteita yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämiseksi yhdessä urheilijoiden kanssa. Sen toteuttamisesta vastasi SUL:n seurapalvelut ja seurannasta Eettinen valiokunta.

(Suomen Urheiluliitto 2021b, 7). Hanke muotoutui lopulta Samalta viivalta – kiertueeksi, joka kiersi jokaisen yleisurheilupiirin Suomessa.

3.6 Epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumisen toimintamallit

SUL:n vastuullisohjelmasta löytyy samat teemat kuin Olympiakomitean vastuullisuusohjeistuksesta (kt. 3.5 Yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnittelu). Vastuullisuusohjelmaan kuuluu osana myös syrjinnän, häirinnän, kiusaamisen ja epäasiallisen käyttäytymisen ennaltaehkäisyyn ja puuttumisen toimintamallit. SUL:n yhteyshenkilönä toimii seurapalvelujohtaja. (Suomen Urheiluliitto 2023d.)

Kuten SUL:n yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelmasta (2016, 4) kävi ilmi, alkuun on tärkeää oppia tunnistamaan ongelmatilanteita, jotta niihin osattaisiin reagoida. Tietoisuuden lisääminen oikeista ja epäoikeudenmukaisista tavoista toimia on tärkeä osa prosessia. Urheilussa läheisyys on osa kannustamista ja koskettamista osa ohjeiden antamista, mutta valmentajien ja valmentettavien on tärkeää tietää missä rajat menevät. On hyvä muistaa, että syrjintää, häirintää tai epäoikeudenmukaista käyttäytymistä voi ilmetä lasten, nuorten ja aikuisten välillä mihin suuntaan tahansa. (Suomen Urheiluliitto 2023d) Täten on tärkeää ongelmien ilmentyessä kuulla kaikkia osapuolia rakentaessaan kokonaiskuvaa tapahtuneesta, vaikkakin ratkaisevassa asemassa on uhrin kokemukset tilanteesta.

Syrjinnän, häirinnän ja epäasiallisen käyttäytymisen ennaltaehkäisyssä on tilanteiden tunnistamisen lisäksi ratkaisevaa se, että toimijat sitoutuvat tekemään töitä yhdenvertaisen ja turvallisen toimintaympäristön eteen. Rekrytoidessa uusia toimijoita seuraan on tärkeää haastatella, perehdyttää ja kertoa seuran toimintatavoista sekä tarkistaa rikosrekisteriote. Tarvitaan lajiliiton lisäksi seuroille selkeät käytännöt tietoisuuden lisäämiseen ja turvallisen, kunnioittavan ja avoimen ilmapiirin vahvistamiseen. Yhteisten pelisääntöjen luominen harjoitusryhmissä lisää ryhmän yhteenkuuluvuuden ja turvallisuuden tunnetta sekä selkeyttää seuran toimintatapoja erilaisissa tilanteissa. SUL:n Samalta viivalta - kiertue toimi alkuna tietoisuuden lisäämiselle lasten ja nuorten osalta, mutta keskustelua on tärkeää laajentaa koskevaksi kaikkia lajin parissa toimivia. (Suomen Urheiluliitto 2023d; Väestöliitto 2023.)

SUL:n yleisohje epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumisessa (Suomen Urheiluliitto 2023d):

”1. Toimitaan ennalta sovittujen toimintaperiaatteiden mukaan (seuran oma toimintaperiaate, kenelle ilmoittaa, kuka on urheilijoiden tukihenkilö, kuka seurassa tiedottaa ja voi kommentoida tapausta)”

Jokaisen urheilutoiminnassa mukana olevan on tärkeää tietää kehen voi olla yhteydessä, mikäli on kokenut epäasiallista kohtelua. Lisäksi seuroissa on tärkeää päättää vastuuhenkilöt, jotka vievät asioita eteenpäin sekä henkilö, jolle ohjataan yhteydenotot esimerkiksi median osalta. (Suomen Urheiluliitto 2023d.) Tässä on monilla seuroilla lajista riippumatta edelleen työstettävää. Niin sanottujen puskaradioiden ja median kautta tieto leviää nopeasti, jolloin on hyvä huolehtia, että seurassa on nimetty henkilö hoitamaan asiaa, eikä ehdi syntyä väärinkäsitysten kautta ylimääräistä haittaa kenellekään mukana olleista osapuolista.

”2. Tarkistetaan huolellisesti kaikki valitukset ja epäilyt”

Jokaiseen kerrottuun epäilyyn ja valitukseen on suhtauduttava aina vakavasti eikä kokemuksia saa vähätellä. Vaikka tilanne ei olisi vakava, on syytä puuttua myös tilanteisiin, jossa ollaan ajautumassa väärään suuntaan. (Suomen urheiluliitto 2023d.) Jokaisen kokemus samasta tilanteesta voi olla erilainen, jolloin on tärkeää kuunnella jokaista osapuolta tilanteessa muodostaessa kokonaiskuvaa tapahtumista. Tilanteesta kertominen voi olla arka asia uhrille, jolloin aito läsnäolo ja kuuntelu nousevat tärkeään rooliin. SUL:lla on nollatoleranssi kaikelle epäasialliselle käyttäytymiselle (Suomen Urheiluliitto 2021b, 3).

”3. Puututaan rikosepäilyihin välittömästi”

Mikäli tilanteessa syntyy epäily rikoksesta, on oltava yhteydessä poliisiin. Jos tilanteeseen kuuluu lapsia tai nuoria, on otettava yhteys myös vanhempiin ja lastensuojeluviranomaiseen. (Suomen Urheiluliitto 2023d.) Lastensuojeluilmoitus tehdään ensisijaisesti lapsen tai nuoren asuinpaikkakunnan hyvinvointialueelle puhelimitse, kirjallisesti lomakkeella tai käymällä paikan päällä virastossa. Ilmoitus tulee tehdä suojatulla sähköpostilla, sillä ilmoituksen tiedot ovat erittäin arkaluontoisia. Ilmoitukseen kirjataan lapsen tai nuoren henkilötiedot, ilmoituksen syy ja onko lapselle tai hänen huoltajilleen kerrottu ilmoituksen tekemisestä. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, eikä vaitiolovelvollisuus estä ilmoituksen tekemistä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023.)

”4. Hyödynnetään ulkopuolisia asiantuntijoita”

Ongelmatilanteet voivat olla arkoja asioita käsitellä kaikille osapuolille, jolloin onkin erityisen tärkeää hyödyntää ulkopuolisia vaitiolovelvollisia asiantuntijoita. SUL:n yhteyshenkilönä toimiva seurapalvelujohtaja auttaa seuroja toimimaan haastavissa tilanteissa. (Suomen Urheiluliitto 2023d.) Lisäksi apua tilanteisiin voi pyytää Älä ole yksin - tai ILMO – palveluista.

”5. Toimitaan lasten ja nuorten edun mukaisesti”

YK:n lastenoikeuksissakin mainittu kohta lasten ja nuorten edun huomioisesta on tärkeää muistaa tilanteessa kuin tilanteessa (Unicef 2023, artikla 3). Riippumatta käyttäytykö aikuinen tai lapsi tai nuori epäasiallisesti, on tilanteeseen aina puututtava. Mikäli ilmenee vakavia epäilyjä esimerkiksi häirinnästä tai hyväksikäytöstä, on uhrin ja tekijän kanssakäyminen katkaistava vähintään asian selvittämisen ajaksi. (Suomen Urheiluliitto 2023d.)

”6. Viestitään selvästi ja totuudenmukaisesti”

Ongelmatilanteissa on tärkeää kuulla kaikkia osapuolia eli uhria, epäiltyä sekä alaikäisen ollessa kyseessä huoltajia. Jokaiselle asianosaiselle tulee tehdä selväksi, miten asian käsittelyssä edetään ja mitä on jo tehty siihen mennessä, esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen osalta. Mikäli tapauksesta on tarve viestiä ulospäin, huolehditaan osallisten oikeusturvan toteutumisesta. Ulkoinen viestintä tapauksista tulee hoitaa yhdessä SUL:n kanssa. (Suomen Urheiluliitto 2023d.)

Lajiliittojen yhteyshenkilöiden ja ilmoituskanavien lisäksi urheilun parissa toimiville on rakennettu kaksi (2) yleistä ilmoituskanavaa, joissa voi ilmoittaa muun muassa epäasiallisesta kohtelusta. Molemmat palvelut ovat olleet käytössä jo useiden vuosien ajan, mutta edelleen tulee vastaan tilanteita, joissa ei tiedetä kehen olla yhteydessä. SUL:lle suositeltiin 2021 tehdyn yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselyn pohjalta oman yhteydenottokanavan luomista, mutta kanavaa ei ole vielä luotu. SUL ohjaa vastuullisuusohjelmassaan käyttämään SUEK:n ILMO- palvelua tai Väestöliiton Et ole yksin – palvelua (Suomen Urheiluliitto 2023d).

SUEK:n ylläpitämän **ILMO - palvelun** kautta voi ilmoittaa doping-, kilpailumanipulaatio-, katsomoturvallisuus- tai eettisistä rikkomusepäilyksistä urheilussa. Ilmoituksen voi tehdä nimellä tai anonyymisti, jolloin tietoihin pystyy palaamaan viestintäpalveluun saatavan koodin avulla. Tiedot käsitellään aina luottamuksellisesti ja ne analysoidaan jatkotoimenpiteitä varten. (Suomen urheilun eettinen keskus 2023b.)

Et ole yksin –palvelu on Väestöliiton ja urheilun lajiliittojen yhteinen hanke, jonka tavoitteena on ennaltaehkäistä ja vähentää kaikenlaisen epäasiallisen kohtelun kokemuksia urheilun parissa. Se on ensimmäinen Suomessa urheilun parissa toimiville kohdennettu palvelu, jossa voi anonyymisti ilmoittaa häirinnän, kiusaamisen, väkivallan tai epäasiallisen käytöksen tapauksista puhelimitse tai chat-palvelussa. Hankkeen kautta on järjestetty myös koulutuksia ja luotu verkkomateriaalia seuroille ja lajiliitoille epäasiallisen kohtelun ennaltaehkäisemisestä ja siihen puuttumisesta. (Väestöliitto 2023.)

3.7 Toimintamallien jalkauttaminen seuratoimintaan

Syrjintää, häirintää, kiusaamista ja epäasiallisen käyttäytymistä ennaltaehkäiseviä konkreettisia työkaluja on kehitetty vähän, vaikka suunnitteluun ja tutkimuksiin on kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota. Olympiakomitea, Ihmisoikeusliitto, Suomen Valmentajat ja monet muut järjestöt ovat rakentaneet muun muassa vaikuttamiskampanjoita ja niihin liittyvä materiaalia lajiliittojen ja seurojen käyttöön, mutta lajiliitoista konkreettista materiaalia seurojen käyttöön löytyy SUL:n lisäksi vain kamppailulajiliittojen yhteistyössä toteutetusta Kamppailija ei kiusaa -kampanjasta. Urheiluympäristössä merkittäviä epäasialliseen käyttäytymiseen puuttuvia kampanjoita ovat olleet muun muassa Punainen kortti rasismille, Pukukoppipuhe ja Älä riko Urheilua (Suomen monikulttuurinen liikuntaliitto 2023; Olympiakomitea 2021; Ihmisoikeusliitto 2023). Pelkät suunnitelmat ja vaikuttamiskampanjat eivät kuitenkaan riitä lisäämään tietoisuutta, vaikuttamaan ennakkoluuloihin ja asenteisiin, tai puuttumaan epäasiallisiin tilanteisiin, vaan tarvitaan konkreettisia työkaluja.

Samalta viivalta – kiertue on SUL:n yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehityshankkeena yhteistyössä huippu-urheilijoiden kanssa toteutettu projekti. Kiertueelle osallistuneet huippu-urheilijat kävivät Väestöliiton Ihmisoikeudet urheilussa - koulutuksen ja tutustuivat Et ole yksin - palveluun. Luennoilla ja mediassa he tekivät nostoja myös omista kokemuksistaan urheilun parissa. Kiertueella kierrettiin kaikki SUL:n piirit vuonna 2022. Tilaisuudet alkoivat osallistavalla luennolla, jossa lisättiin tietoisuutta ja keskusteltiin yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, syrjinnästä, häirinnästä, lasten oikeuksista ja uskalla olla oma itsesi - teemasta. Luennoilla halettiin nostaa esille myös, että on lupa epäonnistua ja yrittää uudelleen pelkäämättä kiusaamista. Luennon jälkeen huippu-urheilija veti harjoitukset nuorille osallistujille. (Suomen Urheiluliitto

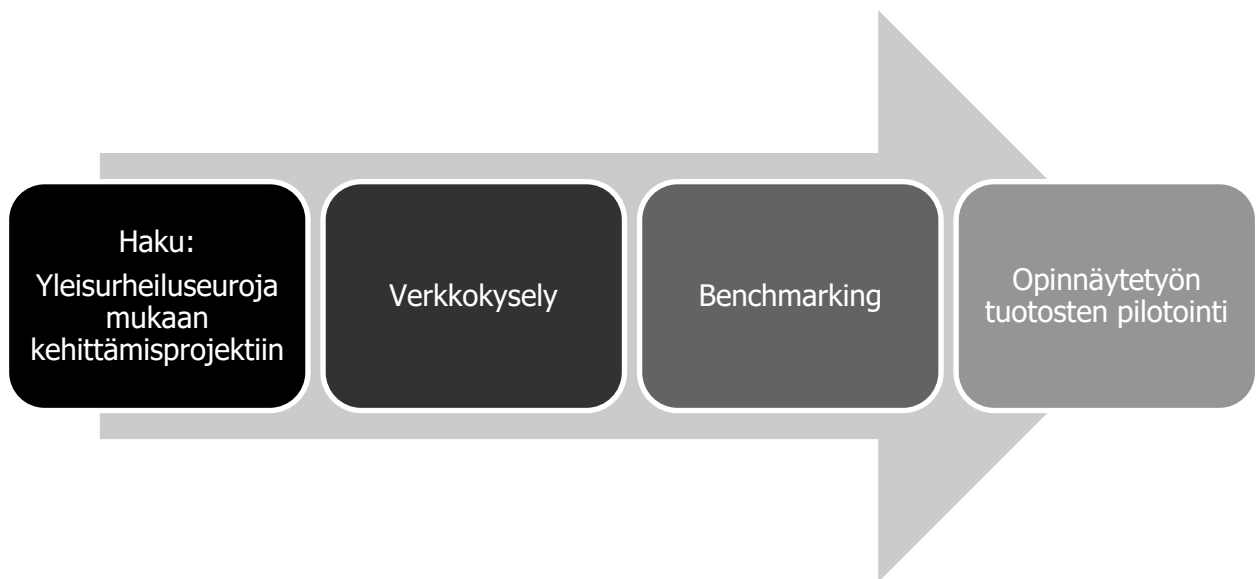
2022a; 2022b.) Luennoilla hyödynnetyt diasarjat ja syksyn kiertueelle mukaan saadut videot on jaettu seurojen vapaasti käytettäväksi.

Kamppailija EI kiusaa on Suomen kamppailulajiliittojen yhteinen kampanja, joka sai alkunsa 2014 syksyllä. Kampanjan tavoitteena oli lisätä tietoisuutta kiusaamisen ennaltaehkäisystä ja siihen puuttumisesta, sekä tuoda käytännön työkaluja seurojen arkeen hyödynnettäväksi. Tarkoituksena oli, että kamppailijat toimisivat arjen esimerkkeinä edistäen sovinnollisuutta sekä ennaltaehkäisten ja puuttuen kiusaamiseen. Kampanjan aikana on tuotettu materiaalia, kuten opas ohjaajille, huoneentauluja, tunnekortit ja toiminnallinen harjoitusohje. Kaikki kampanjan materiaalit ovat maksutta kaikkien hyödynnettävissä verkkovälitteisesti. (Kamppailija ei kiusaa 2023b.)

Kamppailija EI kiusaa – kampanja oli ensimmäisiä lajiliittojen projekteja, jonka avulla oli tarkoitus auttaa valmentajia ja ohjaajia luomaan turvallinen ja yhteisöllinen ilmapiiri harjoitusryhmissä ennaltaehkäisten kiusaamista. Kampanjalla lisättiin tietoisuutta, tehtiin vaikuttamistyötä ja luotiin seurojen käyttöön konkreettisia työkaluja kiusaamisen käsittelyyn, ennaltaehkäisyyn ja puuttumiseen. (Kamppailija ei kiusaa 2023a.) SUL voi oppia kampanjasta muun muassa vaikuttavuudesta, saavutettavuudesta, materiaalien luomisesta, hyödyntämisestä ja jakamisesta.

4 MENETELMÄT

Tässä opinnäytetyössä hyödynnetään menetelmätriangulaation keinoin palvelumuotoilua. Menetelmätriangulaatiolla tarkoitetaan useiden tiedonhankintamenetelmien hyödyntämistä, joista osa on kvantitatiivisia eli määrällisiä ja osa kvalitatiivisia eli laadullisia menetelmiä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006b). Palvelumuotoilun lähtökohtana on asiakasymmärryksen lisäämisen kautta palvelujen, tuotteiden tai prosessien kehittäminen asiakkaita paremmin palveleviksi. Ymmärryksen lisäämisessä tärkeässä roolissa on käyttäjien osallistaminen kehittämissprojektissa. Kehitettyä tuotetta testataan yleensä käyttäjien kanssa ennen varsinaista käyttöönottoa. (Miettinen 2016, 21, 32-33.) Tässä opinnäytetyössä palvelumuotoilussa (Kaavio 1) hyödynnettiin tiedon keräämiseen verkkokyselyä ja benchmarkingia, joiden lisäksi tuotokset testattiin pilotoimalla mukaan ilmoittautuneiden yleisurheiluseuratoimijoiden toimesta. Jokaisella menetelmällä on oma keskeinen tarkoituksensa ja tavoitteensa, millaista tietoa niillä halutaan kerätä, tulkita ja analysoida.

Kaavio 1: Opinnäytetyössä hyödynnetyn palvelumuotoilun vaiheet

Verkkokyselyn avulla selvitetään yleisurheiluseuroissa toimivien näkemyksiä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämisen työkalun muodosta. Työkalun aiheet tulevat suoraan Samalta viivalta -kiertueen aiheista, joten ne jätetään tässä kyselyssä kysymättä. Seurojen näkemysten, tarpeiden ja toiveiden selvittäminen on tärkeää, jotta työkalut tulisivat aidosti seurojen toimin-

nassa käyttöön. Lisäksi kyselyyn vastanneille seuroille annetaan mahdollisuus ilmoittautua pilottijaksolle, jossa he pääsevät testaamaan tämän opinnäytetyön tuotoksia omassa seuratoiminnassaan. Pilottijaksosta kerätään ja analysoidaan palautteet työkalun jatkokehittämistä varten.

Tavoitteena on luoda SUL:lle ja sen kautta suomalaisille yleisurheiluseuroille uusia työkaluja, joiden avulla voidaan käsitellä yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, syrjintää, häirintää ja epäasiallista käyttäytymistä. Tätä opinnäytetyötä laadittaessa keväällä 2023 ei ole tuotettu tällaisia työkaluja urheiluseurojen käyttöön lajista riippumatta. Kamppailuliitot ovat kuitenkin tuottaneet yhteistyöllä vuosina 2014 - 2015 Kamppailija ei kiusaa - kampanjamateriaalia, joiden avulla kamppailulajien parissa on käsitelty kiusaamisen ennaltaehkäisemistä ja siihen puuttumista. Benchmarking haastattelun avulla selvitetään kampanjamateriaalien tuottamiseen, niiden seuratoimintaan jalkauttamiseen ja käyttämiseen liittyviä onnistumisia, haasteita ja huomioita. Tavoitteena on oppia, miten materiaalia kannattaisi tuottaa ja jalkauttaa seuratoimintaan.

4.1 Verkkokysely 1: Hae mukaan yhdenvertaisuuden kehittämissprosessiin

Alkuperäisen suunnitelman mukaan oli tarkoitus kutsua tietyt jäsenmäärältään eri kokoiset yleisurheiluseurat eri puolelta Suomea mukaan yhdenvertaisuuden kehittämissprosessiin. Haasteeksi muodostui, että suomalaisia yleisurheiluseuroja on noin 560, joiden joukosta oli vaikeaa valita sellaisia seuroja, jotka varmasti osallistuisivat projektiin. Toinen haaste oli jo Samalta viivalta - kiertueella havaitut ennakkoluulot ja asenteet aiheita kohtaan, minkä vuoksi kaikki seurukset eivät halunneet osallistua tällaiseen toimintaan. Projektiin osallistuminen vaatii kuitenkin sitoutumista, jotta saataisiin riittävästi informaatiota seurojen tarpeista ja toiveista. Tavoitteena oli saada mukaan 12 jäsenmäärältään eri kokoista seuraa eri puolelta Suomea. Jäsenmäärien määrittelyssä hyödynnettiin SUL:n luokittelua.

1. Seuran koko jäsenmäärän mukaan (pieni alle 300, keskisuuri 300-600, suuri yli 600)
2. Sijainnin mukaan: Itäinen alue, Pohjoinen alue, Eteläinen alue & Läntinen alue

Päädyimme yhteistyössä tilaajan kanssa luomaan hakuprosessin, jonka kautta seurukset voivat hakea mukaan projektiin. Hakua varten luotiin Webropol - kysely (Liite 1), jossa kysyttiin seuran nimeä, jäsenmäärän mukaista kokoa, yleisurheilupiiriä johon seura kuuluu ja yhteystietoja. Kysely avattiin maanantaina 23.1.2023 ja suljettiin sunnuntaina 6.3.2023. Kysely jaettiin SUL:n

aluetiedotteissa, Instagramissa ja Nuorisopäälliköt WhatsApp - ryhmässä viikolla 4/2023.

Ajatuksemme tilaajan kanssa oli alun perin, että kysely pidetään auki yhden viikon ajan ja pääsemme valitsemaan hakijoista, mitkä seurat otetaan mukaan projektiin. Kyseisen viikon aikana kyselyyn kuitenkin vastasi vain 2 seuratoimijaa, joten hakuaikaa pidennettiin. Markkinointia tehostettiin SUL Instagramissa ja Facebookissa, joiden lisäksi jaoin SUL:n päivitykset omilla Instagram ja Facebook tileilläni. Lisäksi seuroja lähestyttiin uudelleen Nuorisopäälliköt WhatsApp - ryhmässä ja tarjottiin erillistä mahdollisuutta kysyä projektista. Kun vastauksia ei tullut enempää, tunnettuja seuratoimijoita lähestyttiin henkilökohtaisesti WhatsApp - viestein ja kasvotusten tapaamalla Tanhuvaaran urheiluopistolla. Lisäksi tilaajalta saatiin muutamia vinkkejä, mitä seuroja kannattaisi lähestyä ja yhteyshenkilöihin oltiin henkilökohtaisesti yhteydessä. Yhden seuratoimijan kanssa keskusteltiin myös puhelimesta projektista ja sen sisällöstä. Lopulta saatiin vastaus kahdeksalta (8) yleisurheiluseuralta.

Tämä on ensimmäinen tutkimustyöni, josta jälkikäteen ymmärsin puuttuvan tärkeänä osana eettisen selosteen. Se ei kuitenkaan vähentänyt tutkimuksen laatua tässä kohtaa, sillä kyse oli projektiin hausta eikä varsinaisesta aineiston keruusta. Jos toteuttaisin vastaavanlaisen hakukyselyn uudestaan, kirjaisin tiedot selkeästi jo tässä vaiheessa vastaajille tiedoksi.

4.2 Verkkokysely 2: Kysely Samalta viivalta - jatkomateriaalien tuottamiseen

Kysely on kustannustehokas, nopea ja tutkijalle helppo tapa käsitellä aineistoa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2018, 195). Webropolissa toteutetun verkkokyselyn avulla kerättiin tietoa standardoidusti eli kaikilta vastaajilta kysyttiin samat kysymykset samalla tavalla. Kyselyyn vastanneet muodostivat otoksen yleisurheilun seurakentän perusjoukosta. Kyselyn kysymyksistä suurin osa tullaan käsittelemään kvantitatiivisesti, mutta kyselyssä mahdollistettiin vastaajille myös kvalitatiivisia osioita avoimina kysymyksinä. Kyselyihin liittyy aina yleisinä haasteina, että ei voida tietää kuinka vakavissaan vastaaja vastaa kysymyksiin, millä tavoin onnistuneita annetut vastausvaihtoehdot ovat olleet ja kuinka tuttuja aiheet ovat ennestään. Haasteena on usein myös vastauskato, jolloin tutkija joutuu muistuttamaan osallistujia kyselyyn vastamisesta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2018, 193-196.)

Kysely oli tässä tutkimuksessa sopiva muoto selvittää yleisurheiluseuroissa toimivien näkemyksiä, sillä se mahdollisti paikasta ja ajasta riippumattoman osallistumisen jokaiselle vastaajalle. Tutkimuksen kannalta oli olennaisen tärkeää tavoittaa seuratoimijoita eri puolilta Suomea ja eri kokoisista seuroista, jolloin verkkokysely mahdollistaa kustannustehokkaan, nopean ja helpon kanavan välittää informaatiota. Lisäksi se mahdollistaa vastausten reaaliaikaisen seurannan ja tulosten selkeän tulkittavuuden.

Tämä verkkokysely oli lomakekysely (Liite 2), joka lähetettiin ensimmäisen verkkokyselyn mukaan valituille yleisurheiluseuroissa toimiville sähköpostitse. Kysely toteutettiin Webropolissa 7.2.-6.3.2023 välisenä aikana. Tavoitteena oli selvittää seuroissa toimivilta tarpeita, toiveita ja huomioita opinnäytetyössä tuotettavalle työkalulle. Kysely haluttiin pitää lyhyenä ja yksinkertaisena, jotta siihen olisi houkuttelevaa vastata. Kysely sisälsi monivalintavaihtoehtoja sekä avoimia kysymyksiä. Tällä muotoilulla pyrittiin sekä ohjaamaan vastaajaa aiheen pariin että mahdollistamaan ajatusten esittäminen vapaamuotoisesti (Hirsjärvi ym. 2018, 198-201).

Kyselyssä kysyttiin jälleen seuran kokoa jäsenmäärän mukaan (pieni alle 300, keskisuuri 300-600, suuri yli 600) ja piiriä, jossa seura toimii, koska haluttiin selvittää onko seurojen jäsenmäärällisellä koolla tai sijainnilla yhteyttä seurojen toiveisiin, tarpeisiin ja asenteisiin. Kysyttiin myös vastaajan roolia yleisurheiluseurassa, minkä tavoitteena oli selvittää, onko vastaajan auktoriteettiasemalla vaikutusta vastauksiin.

Tuotettavan työkalun suunnittelun kannalta oli olennaista selvittää, mille ikäryhmille seurat toivovat työkalun suunnattavan. Vaihtoehtoina oli alle 10-vuotiaat, 10 - 13 vuotiaat, 14 - 18 vuotiaat ja yli 18 vuotiaat. Seuraavaksi selvitettiin seurojen näkemyksiä siitä, että tulisiko materiaalin sisältää teoriaosuuden, toiminnallisen harjoitepaketin, edellisten yhdistelmän vai jotain muuta, minkä avulla voitaisiin helpottaa keskusteluja yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, syrjinnästä, häirinnästä ja epäasiallisesta käyttäytymisestä. Tärkeää oli huomioida myös työkalun toteuttamisen muoto, joista vaihtoehtoina olivat lyhyt opas, toiminnallinen harjoitepaketti, pelisääntölomake, huoneentaulu / juliste, korttipakka, tietovisa ja avoimina kohtina yhdistelmä seuraavista tai muu kohdassa oma ehdotus. Kysymys oli tärkeä, jotta tiedettäisiin missä muodossa materiaali tulisi aidosti käyttöön seurojen toiminnassa. Viimeisenä kysymyksenä oli avoin laatikko, johon vastaaja sai kirjoittaa vapaamuotoisesti toiveita ja huomioita tuotettaviin työkaluihin liittyen.

Kyselyn eettinen seloste oli kirjattu vasta kyselyn loppuun, pilottijaksolle ilmoittautumisen yhteyteen. Sen oikea paikka olisi ollut heti kyselyn alussa, jolloin vastaajalle olisi ollut selkeää, kuinka tietoja käsitellään, sekä kuinka kauan ja miten tiedot säilytetään. Väärästä kirjauspai- kasta huolimatta tietojen käsittelyssä huomioidaan tietosuoja-asetus, GDPR (Tietosuojavaltuu- tetun toimisto 2023), hyvät tieteellisen käytäntöjen ja opinnäytetyön eettiset suositukset. Kyse- lyn toteuttamista varten on selvitetty yhdessä tilaajan kanssa, että tutkimuslupaa ei tarvita. Vas- taukset käsitellään anonyymisti. Kyselyssä pyydettyjä yhteystietoja käytetään vain yhteydenot- toon pilottijaksoa varten, ne tuhotaan opinnäytetyön valmistuttua. Tietojen väärä sijainti saattoi hieman laskea tutkimuksen luotettavuutta, vaikkakin tiedot löytyivät kyselyn lopusta. Tulevai- suudessa tehdessäni tutkimuksia informoin tutkittavia heti alkuun eettisillä ohjeilla, tietosuoja asioilla ja miten ja kuinka kauan tietoja tullaan tutkimuksessa käsittelemään ja säilyttämään.

4.3 Benchmarking

Benchmarking on menetelmä, jonka tavoitteena on vertailla omaa toimintaa haluttuihin toimi- joihin ja oppia heiltä. Arvioinnin kohteena on tyypillisesti kehittämiskohteena olevan asian kohdalla parhaiten menestyneet toimijat tai heidän tuotteensa tai palvelunsa. Vertailulla voi- daan saavuttaa esimerkiksi tuotteen tai palvelun parannusta, työkalujen vaihtamista tai markki- nointiviestinnän kehittämistä. (Impiö 2023.) Benchmarking- prosessi koostuu seitsemästä (7) vaiheesta, jotka ovat (Oberlo 2023; Tuominen 2016, 8-10):

1. Benchmarking kohteen määrittäminen
2. Benchmarking yritysten tunnistaminen
3. Oman organisaation toimintatapojen oppiminen
4. Toisen organisaation toimintatapojen oppiminen
5. Tavoitteiden asettaminen
6. Soveltaminen ja käyttöönotto
7. Vakiinnuttaminen ja jatkokehittäminen

Tässä opinnäytetyössä benchmarking - menetelmää hyödyntämällä haluttiin vertailla olemassa olevia materiaaleja sekä niiden seuratoimintaan jalkauttamisen, markkinoinnin ja viestinnän toimintatapoja. SUL:n Samalta viivalta - kiertueelle tuotetut materiaalit on jaettu seurojen käyt-

töön, mutta niille kaivataan jatkomateriaalia helpottamaan seuratoimijoita käsittelemään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, syrjintää, häirintää ja epäasiallista käyttäytymistä seuratoiminnassa. Nykyiset materiaalit eivät ole saavuttaneet kaikkia yleisurheiluseuroissa toimivia ja niissä esiintyy joitain puutteita. Aiheet on tärkeää avata seuratoimijoille selkeästi, jolloin niistä olisi helppo keskustella. Olemassa oleva materiaali on luentopainotteinen ja siihen kaivataan lisäksi toiminnallisia harjoituksia. Siitä myös puuttuu toimintatavat epäasiallisten tilanteiden ennaltaehkäisyyn, niihin puuttumiseen ja ilmoituskanavat, joista voi kysyä apua tarvittaessa.

Benchmarking - kohteeksi valikoitui Kamppailija ei kiusaa - kampanja, joka on käynnistetty 2014 kamppailulajiliittojen yhteistyönä. Tämä kohde valikoitui, koska kampanjan aikana on tuotettu tämän opinnäytetyön lähellä olevasta aiheesta paljon materiaalia, joka on jalkautettu valtakunnallisesti kamppailulajiseurojen ja -salien toimintaan. Seurojen käyttöön on kampanjassa tuotettu opas ohjaajille, puhepiiri - harjoitus, huoneentauluja ja tarvekortteja. Materiaaleja on ollut nähtävillä ympäri Suomea kamppailulajien harrasteliloilla sekä urheilutalojen ja koulujen ilmoitustauluilla. Kampanjaviestintää on tehty myös sosiaalisessa mediassa, jossa se on ollut laajasti näkyvillä.

Benchmarking - menetelmäksi valikoitui puolistrukturoitu haastattelu, joka päätettiin toteuttaa yksilöhaastatteluna. Haastattelu valikoitiin tutkimusmenetelmäksi, koska sen avulla päästään joustavasti kartoittamaan opinnäytetyöntekijälle osin vierasta aihealuetta asiantuntijan kertomana. Haastattelun ajankäyttöön, sijaintiin ja haastatteluilmapiiriin voi liittyä haasteita, jotka voivat muokata haastateltavan vastauksia. Osalla vastaajista saattaa olla myös taipumusta antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia, mikä voi vähentää tutkimuksen luotettavuutta. Haastattelu tarkentui puolistrukturoiduksi haastatteluksi. Vaikka kampanja on opinnäytetyöntekijälle tuttu, oli tarkoituksena selvittää haastattelun avulla asioita, joista ei ollut vahvaa tietoa ja osaamista. Puolistrukturointi mahdollisti ennakkoon laaditusta haastattelurungosta (Liite 3) poikkeamisen ja tarkentavat kysymykset. Se mahdollisti myös vastaajalle omin sanoin kertomisen ilman ennakkoon määriteltäviä vastausvaihtoehtoja. (Hirsjärvi & Hurme 2022, luku 2.3.4; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2018, 204-210; Oppariapu 2023.)

Haastattelun sovittiin keskiviikoksi 1.3.2023 Sporttitalolle, Helsinkiin Kamppailija ei kiusaa - kampanjan yhteyshenkilönä toimivan Taekwondoliiton toiminnanjohtajan Tatu Iivanaisen kanssa. Tavoitteena oli selvittää kampanjan toteuttamiseen, materiaaleihin ja jalkauttamiseen liittyviä onnistumisia, haasteita ja havaittuja kehityskohteita. Tietoa haluttiin saada ja oppia

erityisesti materiaalin tuottamisesta ja seuratoimintaan jalkauttamisesta, jotta opinnäytetyössä voitaisiin tuottaa mahdollisimman käyttökelpoista ja helposti lähestyttäviä työkaluja.

Laadittiin haastattelusuunnitelma, johon kirjattiin haastattelun tarkoitus, tavoitteet, kohde ja aihealueet, joista haluttiin saada tietoa. Haastattelusuunnitelman tarkoituksena on selkeyttää ja syventää olemassa olevaa tietoa ja sitä, mihin ja millä tavoin halutaan saada vastauksia (Hirsjärvi & Hurme 2022, luku 5.1). Sen jälkeen muotoiltiin haastattelukysymykset (Liite 3) mahdollisimman ymmärrettävästi niin, että niiden avulla saataisiin vastauksia kysymyksiin. Kirjattiin myös muutamia alakysymyksiä ja oletuksia, joihin haluttiin saada vastauksia. Humanistisen ammattikorkeakoulun ohjeistuksen mukaisesti puhelimen sanelimella tallennettu haastattelu litteroitiin sanatarkasti 2.-4.3.2023 aikana.

Maanantaina 27.2.2023 haastateltavalle lähetettiin tutkittavan informointikirje, jossa informoitiin opinnäytetyöprojektista, eettisistä ohjeistuksista, hyvästä tieteellisestä käytännöstä, vapaaehtoisuudesta, tutkimusmenetelmistä, tallentamisesta, tietojen käsittelystä ja säilyttämisestä sekä opinnäytetyön julkaisemisesta Theseus - tietokannassa. Kirjeeseen liitettiin tietosuojaseloste, jossa kerrottiin miten, kuinka pitkään ja millä perustein henkilötietoja käsitellään ja säilytetään. Haasteltavaa informoitiin mahdollisuudesta peruuttaa suostumuksensa tutkimukseen.

Prosessissa haastattelun jälkeen seuraavina vaiheina ovat tavoitteiden asettaminen, soveltaminen ja käyttöönotto sekä vakiinnuttaminen ja jatkokehittäminen (Tuominen 2016, 10). Lyhyen tähtäimen tavoitteeksi muodostui tuottaa työkaluja, jotka pilotoidaan mukaan ilmoittautuneiden seuratoimijoiden toimesta. Pitkän tähtäimen tavoitteena on jalkauttaa tuotokset pysyväksi osaksi seuratoimintaa, helpottamaan yhdenvertaisuuden, tasa-arvon, syrjinnän, häirinnän ja epäasiallisen käyttäytymisen käsittelemistä seuratoiminnassa. Benchmarking jatkuu saatujen tietojen soveltamisella, tavoitteena tuotosten vakiinnuttaminen yleisurheiluseurojen toimintaan ja mahdollisesti lajirajat ylittävä jakaminen urheiluseurojen käyttöön.

4.4 Tuotosten pilotointi

Pilottitutkimuksella tarkoitetaan esitutkimusta, jonka avulla testataan metodia, tuotetta tai palvelua pienemmässä skaalassa ja kehitetään analyysin tulosten pohjalta isommalle skaalalle. Se on kriittinen osa palvelumuotoilua ja innovaatioprosessia, jossa testataan, toimiiko tuotos käytännössä. Pilotin tavoitteena on saada varmistus tuotosten toimivuudesta, ja sen jakamisesta

eteenpäin kehittämiskohdista huolimatta käytettävissä olevien resurssien mukaan. (National Center for Complementary and Integrative Health 2023, Paju 2016.)

Tässä opinnäytetyössä käytettiin pilotointia menetelmänä opinnäytetyön tuotoksen testaamiseen käytännössä. Tuotokset jaettiin verkkovälitteisesti, kyselytutkimuksessa mukaan ilmoittautuneille seuratoimijoille 3.4.2023. Pilottijakso toteutettiin 3.-16.4.2023 eli seuroilla oli kaksi (2) viikkoa aikaa testata tuotoksien toimivuutta seuran omissa harjoitusryhmissä. Pilottijaksosta kerättiin Webropolissa tehdyn palautekyselyn avulla anonymisti palautetta tuotoksien onnistumisista, haasteista ja havaituista kehittämiskohteista. Palautekysely oli auki pilottijakson ajan, jotta seuratoimijoilla oli mahdollisuus antaa palautetta heti testaamisen jälkeen, jolloin ajatukset olivat tuoreessa muistissa. Kysely lähetettiin seuroille avoimena linkkinä, jolloin anonymisuus oli taattu ja vastaajat voivat vastata vapaasti tunnistamattomina.

4.5 Aineiston analyysimenetelmät

Verkkokyselystä ja benchmarkingista saadun aineiston analyysissä hyödynnettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysimenetelmää. Siinä keskitytään asioihin, aiheisiin ja teemoihin, jotka aineistosta nostetaan esille. Aineisto voi olla kirjoitettua tekstiä, haastattelu, nauhoitettua puhetta tai sen litteroitua tekstiä, tai kuvamateriaalia. Aineistoa analysoidaan laadullisesti, mutta sen apuna voidaan hyödyntää myös määrällistä suhteiden hahmottamista. Se perustuu systemaattiseen koodaukseen, jonka avulla tunnistetaan ja nimetään sisällöstä tarkasteltavia osa - alueita. Tutkija määrittelee teorian pohjalta koodaukseen valittavat osa - alueet. Tärkeässä osassa on aineiston sisäisestä vaihtelusta yleistettävät johtopäätökset, joita voidaan tutkimuksessa vertailla keskenään. Analyysi voidaan toteuttaa manuaalisesti tai tietokoneohjelmien avulla. Apuna voidaan hyödyntää myös erilaisia taulukoita, käsitekarttoja tai matriiseja. (Leinonen 2018; Vuori 2023a.) Tämä valittiin aineiston analysointimenetelmäksi, sillä se mahdollisti aiheiden koodauksen kautta aineiston keruumenetelmällä saadun tiedon ristiinanalysoinnin. Näin oli mahdollista päästä kiinni opinnäytetyön kannalta merkittävimpiin ydinasioihin.

Pilotoinnista kerättiin tuotosten testaajilta palautetta Webropolissa tehdyllä palautekyselyllä (Liite 4). Palautekyselyssä oli kaikille yleisiä kysymyksiä sekä tuotoskohtaisia kysymyksiä. Palautteet käsiteltiin anonymisti. Saadun palautteen perusteella tuotoksia kehitettiin ennen laajempaa jakoa.

5 TULOKSET JA ANALYYSI

Tämän opinnäytetyön aineisto muodostettiin verkkokyselystä ja benchmarkingista, joiden pohjalta tuotettavat työkalut pilotoitiin seitsemässä (7) yleisurheiluseurassa. Verkkokyselyyn vastanneista seuratoimijoista yksi ei halunnut ilmoittautua mukaan pilottijaksolle. Pilotoinnissa testattavista tuotoksista pyydettiin verkkokyselyn avulla palautetta, joka käsiteltiin ristiinanalysoimalla benchmarking -aineiston kanssa. Aineistosta nostettiin esille kolme (3) teemaa, jotka on koodattu seuraavasti:

1. Materiaalin tuottamista ennakoiva työ
 - Kohderyhmä
 - Tiedon hankinta ja lähteet
 - Rahoitus
 - Yhteistyö
2. Materiaalin tuottaminen
 - Teoria vai toiminnallisuus painotteinen
 - Materiaalin muoto
 - Visuaalinen ohjeistus
3. Materiaalin jalkauttaminen seuratoimintaan
 - Pilotointi tai testaaminen
 - Jalkauttaminen ja vastaanotto
 - Viestintä
 - Seuranta, jatkuvuus & vaikuttavuus

5.1 Aineiston otos

Aineiston perusjoukkona toimii suomalaiset yleisurheiluseuratoimijat ja otos koostuu haun kautta mukaan valituista kahdeksasta (8) yleisurheiluseuratoimijasta. Lisäksi otoksessa huomioidaan Taekwondoliiton toiminnanjohtaja Tatu Iivanaisen benchmarking -haastattelu.

Avoin ilmoittautumislinkki jaettiin SUL:n aluetiedotteissa, Nuorisovalmennuspäälliköiden WhatsApp-ryhmässä ja sosiaalisessa mediassa. Henkilökohtaisia yhteydenottoja tehtiin viestein, soittamalla tai tapaamalla 14 toimijalle, joista neljä ei vastannut ollenkaan ja kaksi vastasi,

että heillä ei ole mahdollisuutta osallistua meneillään olevien henkilöstömuutosten vuoksi. Kysely avattiin vastaajien toimesta 81 kertaa, mutta vain kahdeksan (8) eli 10 % kyselyn avanneista vastasi kyselyyn. Otos oli odotettua pienempi, mikä voi vaikuttaa tulosten luotettavuuteen.

Verkkokyselyn aluksi varmistettiin vastaajien ymmärrys ja hyväksyntä siihen, että heidän antamiaan tietoja hyödynnetään Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä. Kaikki hyväksyivät tietojen hyödyntämisen, joten kaikki saadut vastaukset olivat käytettävissä tässä analyysissä.

Kyselyyn vastanneet työskentelevät yleisurheiluseuroissa erilaisilla nimikkeillä, vaikkakin työtehtävät saattavat olla hyvinkin samankaltaisia. Vastanneiden roolit olivat nuorisovalmennuspäällikkö, nuorisopäällikkö, nuorisovalmennusvastaava, valmennuspäällikkö, valmentaja, seuratyöntekijä, urheilukoulut ja nuorisovalmennus, jaoston puheenjohtaja ja lajivastaava. Osalla vastaajista oli useita rooleja yleisurheiluseurassa.

Olennaista otannassa oli saada mukaan jäsenmäärältään eri kokoisia seuroja eri puolelta Suomea, jotta saataisiin mahdollisimman kattavasti tietoa toiveista, tarpeista ja näkökulmista opinnäytetyössä tuotettaville työkalulle. Vastanneiden joukossa pienet seurat korostuivat. Projektiin kutsuttiin mukaan tasapuolisesti jäsenmäärältään eri kokoisia seuroja, mutta useista isoista seuroista vastattiin, että heillä on monta projektia meneillään eikä aika riitä ottamaan enää seuraavaa. Kahdessa eri kokoisessa seurassa oli myös meneillään henkilöstövaihdoksia, joiden vuoksi kieltäydyttiin osallistumasta.

Vastanneiden seurojen koot (SUL:n luokitus) jakaantuivat:

- Suuri (yli 600 jäsentä) 2 seuraa
- Keskisuuri (300-600 jäsentä) 2 seuraa
- Pieni (alle 300 jäsentä) 4 seuraa

Vastaajien anonymiteetin takaamiseksi vastaajat numeroitiin. Seurojen nimien sijaan selvitetiin yleisurheilupiirit, joissa seurat toimivat, jotta voidaan tarkastella seurojen alueellista jakautumista. Osallistuvia seuroja saatiin tasaisesti eri puolilta Suomea (Kaavio 2).

Kaavio 2: Yleisurheilupiirit, joissa vastanneet seurat toimivat

Benchmarking - haastattelussa haastateltiin Kamppailija ei kiusaa - kampanjan yhteyshenkilönä toimivaa Tatu Iivanaista, joka työskentelee Taekwondoliiton toiminnanjohtajana. Hän ei ole ollut kampanjan alkuperäinen ideoija, tai työntekijä kampanjassa, mutta hän on ollut mukana kampanjan suunnittelussa ja osallistunut kampanjaan liittyviin koulutuksiin ja tapahtumiin. Iivanaisella oli saatavilla kampanjan raportti, josta saatiin tarkempaa dataa kampanjan toteuttamisesta. Haastattelua on täydennetty sähköpostin kautta lähetetyillä vastauksilla, joihin Iivanaisten on kysynyt täydennystä Taekwondoliiton harraste- ja kilpailupäällikkö Tiiu Tuomelta.

5.2 Aineiston analyysi

Verkkokyselyn ja benchmarkkauksen muodostama aineisto jaettiin kolmeen alaluokkaan, jotka ovat 1. materiaalin tuottamista ennakoiva työ, 2. materiaalin tuottaminen ja 3. materiaalin jalkauttaminen seuratoimintaan. Pilotin palautteet käsitellään kolmannessa alaluokassa. Koodauksen avulla teemat on jaettu pienempiin luokkiin. Kokonaisuutena oli tarkoitus luoda syvempää ymmärrystä, millä tavoin ja millaista materiaalia kannattaa rakentaa. Lisäksi tärkeässä osassa oli materiaalin seuratoimintaan jalkauttamiseen liittyvän ymmärryksen lisääminen.

5.2.1 Materiaalin tuottamista ennakoiva työ

Ennen materiaalin tuottamista oli tärkeää ottaa huomioon mitä halutaan kehittää, mihin etsitään ratkaisua, keille materiaali tulisi kohdentaa, mistä tiedonlähteistä tieto hankitaan, mahdollinen rahoitus ja yhteistyö muiden toimijoiden kanssa. Oli huomioitava myös tilaajana toimivan SUL:n visuaalinen ohjeistus.

Samalta viivalta - kiertueella vuonna 2022 pääkohderyhmänä olivat 9-13 vuotiaat yleisurheilua harrastavat lapset ja nuoret, joiden lisäksi tilaisuuksiin olivat tervetulleita myös seuratoimijat, valmentajat ja ohjaajat (Suomen Urheiluliitto 2022a). Tilaisuudet olivat kaikille avoimia ja osalla paikkakunnista tavattiin myös lasten ja nuorten huoltajia, aikuisurheilijoita ja muiden lajien harrastajia. Kamppailija ei kiusaa - kampanjassa pääkohderyhmänä olivat lapset ja nuoret, mutta aiheita on käsitelty materiaalien avulla kaiken ikäisten kanssa. Opinnäytetyön verkkokyselyssä selvitettiin yleisurheiluseuroissa toimivien toiveita siitä, keille työkalu tulisi kohdentaa. Kysymys oli monivalintakysymys, josta vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja (Kaavio 3). Pääkohderyhmäksi valikoitui vastausten perusteella 10-13 vuotiaat, mutta työkalut rakennettiin niin, että niitä voidaan hyödyntää myös muiden ikäryhmien kanssa.

Kaavio 3: Kyselyyn vastanneiden toive kohderyhmän ikäryhmästä

Nykyään tietoa on saatavilla monenlaisista lähteistä, joten on tärkeää osata kriittisesti tarkastella lähteiden luotettavuutta. Samalta viivalta - kiertueelle urheilijat kouluttautuivat Ihmisoikeusliiton toimesta ymmärtääkseen paremmin yhdenvertaisuudesta, tasa- arvosta ja ihmisoikeuksista sekä osatakseen itse kertoa niistä. Vastaavasti Kamppailija ei kiusaa – kampanjan

toimijat ovat hankkineet tietoa muun muassa Raha-automaattiyhdistys RAY:n (nykyinen Veikkaus) vertaissovittelijakoulutuksen ja muiden henkilökohtaisten koulutusten kautta. Tässä opinnäytetyössä sisällöllistä tietoa hankittiin yhteisöpedagogikoulutuksen, Ihmisoikeusliiton koulutuksen, SUEK:n tutkimusten, Olympiakomitean ohjeistusten, Älä riko urheilua - kampanjamateriaalien, Kamppailija ei kiusaa - kampanjamateriaalien ja Et ole yksin - Urheiluseuroissa tapahtuvan väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäisy - verkkokoulutuksen kautta.

Samalta viivalta - kiertueen sekä Kamppailija ei kiusaa - kampanjan rahoitti pääosin OKM. Lisäksi kampanjaa rahoitettiin pienillä koulutusmaksuilla ja verkkokaupassa myytävillä tuotteilla, kuten collegetakeilla, joita on edelleen saatavilla. Rahoitusta kampanjassa hyödynnettiin Tuomas Vaskisalmen palkkaamiseen hankkeen kokoaikaiseksi työntekijäksi, materiaalien rakentamiseen, viestintään ja kiertueiden järjestämiseen. Samalta viivalta - kiertueella ei ole ollut muuta rahoitusta. Tässä työssä tuotettavat materiaalit tullaan jakamaan maksutta verkkovälitteisesti yleisurheiluseurojen käyttöön, jotta materiaalin maksullisuus ei tulisi esteeksi yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämiseksi seuratasolla. Materiaali on mahdollista jakaa myös muiden urheilulajien parissa toimivien käyttöön, SUL:n nimissä.

Samalta viivalta - kiertueella toteutettiin SUL:n toimesta organisoiden ja tehden tiivistä yhteistyötä piirijärjestöjen ja tilaisuuksia järjestävien seurojen kanssa, minkä lisäksi tilaisuuksia markkinoitiin kaikille avoimina. Päävastuu organisoinnista, viestinnästä ja materiaalien kehittämisestä oli syksyn kiertueella minulla työharjoittelijana. Kamppailija ei kiusaa - kampanjan toteutettiin sen sijaan useiden eri kamppailulajiliittojen ja Valtakunnallisen liikunta- ja urheiluorganisaatio VALO ry:n (2017 lähtien osa Suomen Olympiakomiteaa) yhteistyönä, jossa hyötynä oli erityisesti pienten lajiliittojen näkyvyyden lisääntyminen. Mukana kampanjan suunnittelun ja toteutuksen ydinryhmässä ovat olleet Iivanaisen edustaman Suomen Taekwondoliiton lisäksi Suomen Nyrkkeilyliitto, Suomen Judoliitto, Suomen Karateliitto, Suomen Aikidoliitto, Suomen Krav Maga Liitto ja Suomen ITF - Taekwon-do. Lisäksi mukaan on kutsuttu lajista riippumatta kamppailulajiseuroja ja -harrastajia, joiden avulla tietoa kampanjasta on markkinoitu ja viestitty eteenpäin. Päävastuu organisoinnista, viestinnästä ja materiaalien tuottamisesta oli kampanjan työntekijä Tuomas Vaskisalmella, mutta kampanjan ydinryhmä on huolehtinut työn ohjaamisen lisäksi materiaalien taitosta ja levityksestä muun muassa sosiaalisen median kanavissa. Tässä opinnäytetyössä yhteistyötä on tehty yleisurheiluseuratoimijoiden kanssa. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittäminen on kuitenkin kaikille yhteinen asia, jolloin lajiliittojen olisi hyvä tehdä tiiviimpää yhteistyötä tulevaisuudessa.

5.2.2 Materiaalin tuottaminen

Materiaalin tuottamiseen on olemassa paljon erilaisia vaihtoehtoja. Osalle asioiden käsittely on helpompaa teorian kautta, kun taas toiset tarvitsevat jotain toiminnallista asioiden käsittelyyn. Saavutettavuus on tärkeää huomioida, jotta materiaali on mahdollisimman hyvin hyödynnettävissä. Kamppailija ei kiusaa - kampanjassa materiaalia tuotettiin eri muodoissa, jonka ansiosta jokaiseen tilanteeseen ja jokaiselle ryhmälle sopivan työkalun löytäminen on ollut helpompaa. Samalta viivalta - kiertueelle tuotettiin diasarja, johon ennen syksyn kiertueen alkua lisättiin havainnollistavia videoita yhteistyössä Joonas Rinteen kanssa. Kiertueella toiminnallisuus oli erillisenä osiona, johon vain osa kouluttajana toimivista urheilijoista yhdisti luennon aiheita.

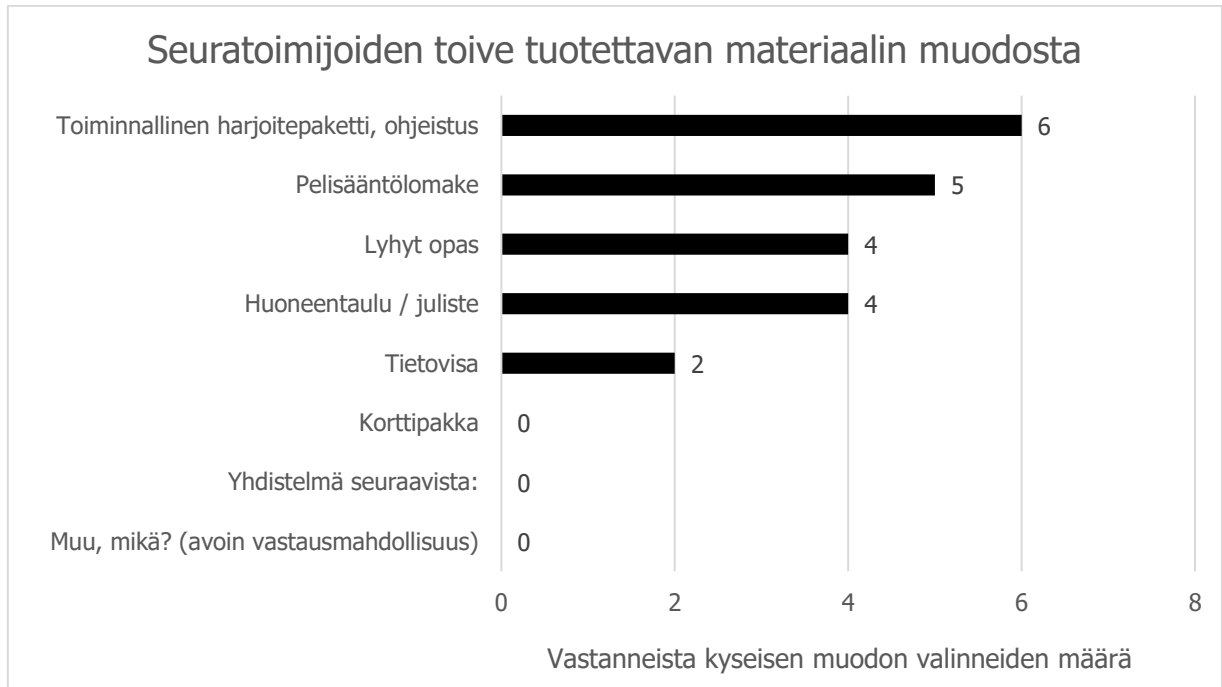
Kamppailija ei kiusaa - kampanjassa kamppailijoille, vetäjille ja vanhemmille kohdennetut huoneentaulut antavat selkeät ja yksinkertaiset ohjeet, millä tavoin toimitaan kiusaamista ennaltaehkäisten, siihen puuttuen ja miten luodaan hyvää ilmapiiriä toimijoiden kesken. Opas ohjaajille pitää sisällään perustietoa muun muassa turvallisuudesta ja avoimesta ilmapiiristä, ryhmäprosessista ja ryhmäytymisestä, osallistamisesta, kiusaamisesta ja sen rooleista, muodoista, tunnistamisesta ja siihen puuttumisesta, sekä 39 erilaista leikkiä osallistamiseen, tutustumiseen ja ryhmäytymiseen. Tarvekortteja voidaan hyödyntää esimerkiksi yhteisten pelisääntöjen tekemisessä. Lisäksi on tehty erillinen ”puhepiiri eli pupe” ohjeistus, jonka tavoitteena on mallintaa toisten kunnioittamista, omien näkemysten ja kokemusten kertomista avoimessa ilmapiirissä, kuuntelemista ja kuulluksi tulemista.

”Ne on sellaisia, mitkä on mahdollisimman helppo ottaa käyttöön, se niissä lähinnä on idea. Tietysti tuo opas on sellainen, että on sellainen konkreettinen opas miten ohjaajana toimia, ja tossa oppaassa, jos katot, niin sieltä löytyy myös leikkejä ja myös semmoista yleistä juttua, muutakin tekemistä kuin pelkästään se semmoinen että tässä on tiukkaa asiaa kiusaamisesta ja sen vastaisesta työstä, jolloin se on niin-kun ihan ohjaajille avuksi yleisesti ja sitä kautta auttaa ryhmäytymisessä ja muussa.” – Tatu Iivanainen

Verkkokyselyssä selvitettiin seuratoimijoiden näkemyksiä, millaista materiaalin tulisi olla, jotta se tulisi seuroissa aidosti käyttöön. Kysymykset sisälsivät sekä monivalintavaihtoehtoja että avoimia vastauslaatikoita.

Kysyttäessä materiaalin painottamista teoriaan, toiminnallisiin harjoituksiin tai näiden yhdistelmään, suurin osa (5/8) toivoi yhdistelmäratkaisua. Kaksi vastaajaa toivoi toiminnallista har-

joitepakettia ja yksi teoriapakettia. Taasen kysyttäessä materiaalin muotoa, vastaukset hajaantuivat enemmän. Toiminnallista harjoitepakettia toivottiin eniten (6/8), jonka jälkeen vastauksista nousevat pelisääntölomake (5/8), lyhyt opas (4/8) ja huoneentaulu (4/8) (Kaavio 4).

Kaavio 4: Seuratoimijoiden toive materiaalin muodosta

Samalla kun toivottiin teorian ja toiminnallisuuden yhdistämistä, tuotoksen muotoa kysyttäessä painottui toiminnallinen harjoitepaketti ja pelisääntölomake. Lyhyt opas ja huoneentaulu sai kannatusta puolelta vastaajista. Vastaajat ovat vastanneet kysymyksessä useampaan kohtaan, mutta kukaan ei halunnut erikseen määritellä mahdollisen yhdistelmän sisältöä. Vain yksi kahdeksasta vastasi avoimeen laatikkoon. Sisällöllisesti vastaus oli linjassa muiden vastausten kanssa ja avasi vastaajan näkemystä mahdollisesti toimivasta materiaalista.

”Itse tykkäisin eniten kun tätäkin asiaa päästäisiin liittämään suoraan harjoitusten ”hikoiluosioon”. Eli, että lapset/nuoret liikkuu ja samalla tehdään/mietitään jotain pientä muutosta. Eli ei erillistä luentoa/luettavaa materiaalia. Eikä mielellään vanhempain iltaa tms. Periaatteessa kaikki tietää asian jo entuudestaan. Mutta jos harjoituksissa jotain uutta olisi, voisi se jäädä mieleen. Tyyliin tehdään jotain silmät kiinni, korvat peitettynä tms. Tai niin ettei jollekin kommentoida treenin aikana mitään tms.” – Vastaaja 2

Benchmarkingista opittuna materiaalia kannattaa olla useampi erilainen, jotta pystyttäisiin palvelemaan käyttäjäryhmän tarpeita ja erilaisia oppijoita mahdollisimman hyvin. Seuratoimijoi-

den toiveet teorian ja toiminnan yhdistämisestä ja materiaalin muodosta huomioitiin, kun päädyttiin rakentamaan lyhyt opas ja huoneentaulu. Oppaassa yhdistetään teoria, toiminnalliset harjoitukset ja pelisääntölomake. Huoneentaulusta löytyy teorian tiedona lähes samat asiat kuin oppaasta. Huoneentaulu sai seuratoimijoilta materiaalin muotona äänen vain puolelta (4/8). Enemmän ääniä saadut osuudet on yhdistetty lyhyeen oppaaseen, jolloin huoneentaulu oli seuraavana valintana perusteltu. Huoneentaulun hyötyinä on sen helppo käyttöönotto, näkyvyys ja selkeys, joiden avulla tieto on nopeasti löydettävissä. Ajalliset resurssit rajasivat työkalujen tuottamista niin, että eri kielille kääntäminen ei ollut tässä työssä mahdollista.

5.2.3 Materiaalin jalkauttaminen seuratoimintaan

Materiaalin onnistuneet ennakkovalmistelut ja tuottaminen eivät vielä takaa onnistumista käyttöönottamisessa. Palvelumuotoilussa tärkeässä roolissa on palvelun tai tuotteen testaaminen, jonka tavoitteena on arvioida toteutettavuutta ja toimivuutta konkreettisesti toimintaympäristössä ennen varsinaista käyttöönottoa (Miettinen 2016, 134). Tässä työssä tuotoksien testaaminen toteutettiin pilotoimalla opasta ja huoneentaulua mukaan ilmoittautuneiden seurojen toiminnassa. Lisäksi tärkeään rooliin nousevat viestintä, markkinointi, seuranta ja vuorovaikutukselliset kohtaamiset materiaaleja esitellessä.

Kamppailija ei kiusaa - kampanjassa materiaalit ovat Iivanaisen mukaan ”koeponnistettu” saaleilla, joissa kampanjaan osallistuneista osa toimi itse ohjaajana. Kamppailulajiliitoille on tyyppillistä, että toimijat ovat myös itse aktiivisia harrastajia ja ohjaajia lajiensa parissa, jolloin tiedon levittäminen on onnistunut ikään kuin ”automaattisesti” (Iivanainen 2023). SUL:n Samalta viivalta -kiertueella lähtökohta oli erilainen, koska tavoitteena ei ollut varsinaisesti materiaalin jalkauttaminen seuratoimintaan, vaan tietoisuuden lisääminen kiertueen avulla. Jälkeenpäin materiaali on kuitenkin jaettu seurojen käyttöön.

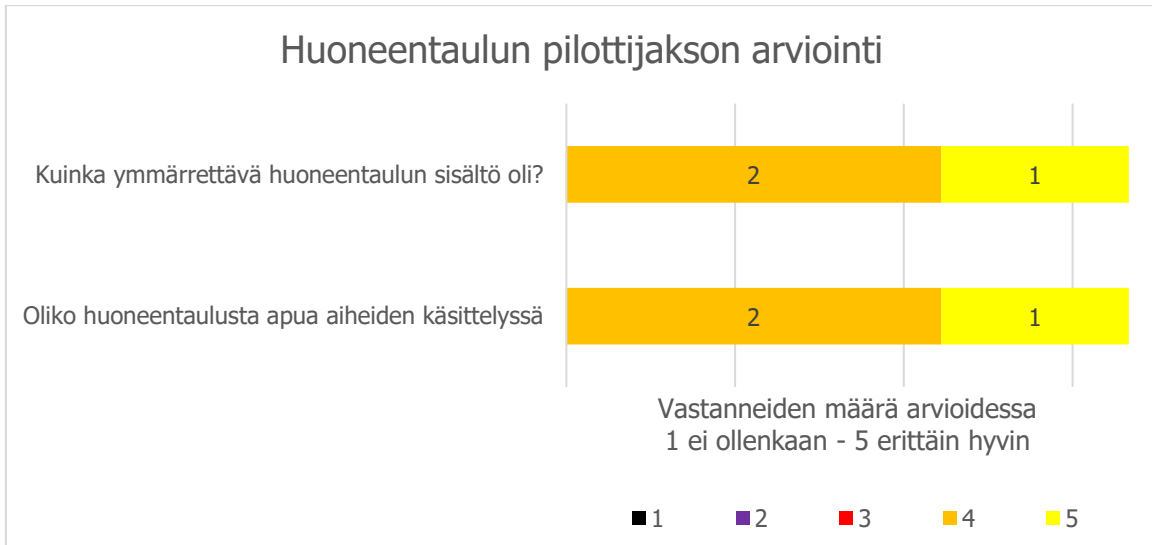
Opinnäytetyön pilottijaksolle ilmoittautui kyselyyn vastanneista seuroista seitsemän (7), joista viisi (5) vastasi pilottijakson palautekyselyyn (Liite 4) vastausprosentin ollessa 71 %. Palautekyselystä muistutettiin osallistujia kahdesti, pilottijakson puolesta välissä ja viimeisenä päivänä. Mukaan ilmoittautuneiden kesken arvottiin tuotokset niin, että kolmelle (3) yleisurheiluseuralle lähetettiin huoneentaulu ja neljälle (4) yleisurheiluseuralle opas. Ilmoittautuneille lähetettiin 3.4.2023 työkalu ja Webropolissa tehty avoin palautekysely, jonka kautta pilottijak-

soon osallistujilla oli mahdollisuus antaa palautetta. Palautekysely toteutettiin avoimena kyselyinä, jolloin vastausten anonymisuus on taattu ja jotta jokainen voisi vastata vapaasti ilman pelkoa tietojen yhdistämisestä vastauksiin. Osa kyselyn kysymyksistä oli kaikille yleisiä ja osa oli kohdistettu työkalukohtaisesti, jotta työkalujen käytettävyyttä voisi arvioida työkalukohtaisesti. Palautekysely toteutettiin anonymina, jolloin kyselyn vastaukset eivät ole yhdistettävissä vastaajiin.

Pilottijakson pääkohderyhmänä olivat 10-13 vuotiaat lapset ja nuoret, mutta seuroja pyydettiin testaamaan työkaluja myös muilla ikäryhmillä. Kysyttäessä harjoitusryhmien ikäjakaumaa, työkaluja oli testattu 9-17 vuotiaiden harjoitusryhmissä. Ikäjakauma vaihteli vastaajakohtaisesti ja yhdessä seurassa työkalua oli testattu kolmella eri ryhmällä. Osallistujia oli keskiarvollisesti 13 urheilijaa jokaisessa ryhmässä eli kokonaisuudessaan työkaluja on testattu noin 80 lapsen ja nuoren kanssa.

Huoneentaulua oli pilottijaksolla testannut vastaajista kolme (3), eli oletettavasti kaikki huoneentaulua testanneet vastasivat palautekyselyyn. Jana-arviointina 1-5, jossa 1 ei ollenkaan ymmärrettävä ja 5 erittäin hyvin ymmärrettävä, oli huoneentaulu arvioitu keskiarvoltaan 4,3. Vastaavalla tavalla kysyttäessä, oliko huoneentaulusta apua aiheiden käsittelyssä keskiarvollisesti vastaus oli myös 4,3. Näistä voidaan päätellä, että huoneentaulu on ollut sisällöllisesti onnistunut ja täyttänyt tavoitteensa helpottaen aiheiden käsittelyä seuran harrastajien kanssa. (Kaavio 5.) Testaajat olivat kokeneet, että ohjeet selkeäksi ja asioiden esilletuonnin helpommaksi.

”Tiivistetyksi kaikki epäasiallisen toiminnan muodot häirinnästä syrjintään. Pienet vinkit myös siitä, kuinka hyvää ilmapiiriä edistää. Mietimme nuorten kanssa myös sitä, olisiko joitain tärppejä hyvä olla siitä, kuinka havaita epäasiallista käyttäytymistä, syrjintää tai häirintää? Osaavatko nuoret erottaa sellaista, jos eivät ole ennen kohdanneet?” – Vastaaja 5

Kaavio 5: Huoneentaulun arviointi ymmärrettävyydestä ja avusta aiheiden käsittelyssä

Pilottijaksolla lyhyt opas lähetettiin neljälle (4) seuratoimijalle testattavaksi, mutta palautekyselyyn vastauksia saatiin vain kahdelta (2) seuralta muistutuksista huolimatta. Palautekysely toteutettiin anonyymina ja avoimena kyselyinä, jonka vuoksi siitä ei voi selvittää ketkä toimijoista eivät antaneet palautetta.

Kysyttäessä jana-arviointina 1-5, 1 ei ollenkaan ymmärrettävä ja 5 erittäin hyvin ymmärrettävä, vastaajat arvioivat oppaan ymmärrettävyyden keskiarvolla keskiarvolla 4,5. Vastaavasti kysyttäessä oliko oppaasta apua aiheiden käsittelyssä, arvioivat vastaajat keskiarvolla keskiarvolla 4,5. (Kaavio 6.) Näistä voidaan päätellä, että oppaan sisältö on koettu ymmärrettäväksi ja siitä on koettu olevan apua aiheiden käsittelyssä.

Kaavio 6: Oppaan arviointi ymmärrettävyydestä ja avusta aiheiden käsittelyssä

Oppaan sisältämiä harjoitteita oli testattu harjoitusryhmillä. Toinen vastaajista kertoi, että Mykkä alias - ja Ei-Joskus-Kyllä - harjoitteet olivat olleet erityisen suosittuja. Oppaasta koettiin olleen apua erityisesti avatessa keskustelua aiheista lasten kanssa, samalla lisäten harjoitusryhmän ryhmäytymistä. Oppaassa asiat oli koettu olevan loogisessa järjestyksessä valmentajalle apuna, jolloin ei tarvinnut muistaa kaikkea ulkoa.

”Kävimme aluksi oppaassa olleet asiat yhdessä läpi, ja keskustelimme mitä ne tarkoittavat ja miksi on tärkeää käydä nämä asiat läpi. Teimme kaikille ryhmille kaikki harjoitteet ja ne olivat erittäin tykättyjä. Ohjaajana huomasin kuinka hienosti ryhmät ymmärsivät miksi mitään tehtiin, ja parhaan palautteen sain piiri-jutusta. He ymmärsivät heti mikä sen idea oli.” – Vastaaja 2

Yleisistä vastauksista huomasi, että huoneentaulua ja opasta oli hyödynnetty keskustelun avaamiseen erilaisin tavoin. Sekä huoneentaulua että opasta oli yhdessä opiskeltu läpi ja yksi vastaajista kertoi myös seuranneensa lasten keskustelua ja käyttäytymistä aiheita käsiteltäessä.

”Nuoret lukivat huoneentaulun ensin itse läpi ja sen jälkeen käsitelimme aiheita. Olimme käsitelleet näitä aiheita syksyllä, jolloin jouduin etsimään materiaalia. Jutelimme, että tämä olisi ollut silloin hyväksi avuksi. Paneuduimme silloin juuri noihin hyvää ilmapiiriä edistäviin asioihin, jotta kaikilla olisi kotoisa tulla ja olla treeneissä.” – Vastaaja 5

Työkalujen vastaanotto oli onnistunut. Osalle aiheet olivat ennestään tuttuja, ja osalle aiheet tuntuivat alkuun hankalilta käsitellä, tai niistä ei haluttu puhua. Taustalla saattaa vaikuttaa edelleen vallitsevat ajatukset urheilun hyvästä kertomuksesta, johon ei kuulu syrjinnästä, häirinnästä ja epäasiallisesta käyttäytymisestä keskusteleminen (Berg ym. 2016, 1-2). Myös ajatus urheilusta yhteiskunnasta erillisenä saarekkeena, jossa ei esiinny epäkohtia, voi vaikuttaa taustalla (Ahva 2022). Syksyn Samalta viivalta - kiertueella seurapalvelutiimissä huomattiin, kuinka tällaiset ajatukset ja asenteet vaikuttavat siihen, miten tärkeänä näiden aiheiden käsittely nähdään. Osa seuroista oli markkinoinut tilaisuuksia hyvin ja paikalle saapuikin kymmeniä osallistujia, kun taas osa seuroista sen sijaan suhtautui aiheisiin välinpitämättömämmin. Yhdellä kiertuepaikkakunnalla oli kohderyhmä ohjattu harjoituksiin viereiseen harjoitustilaan kiertueelle osallistumisen sijasta. Huomioiden aiheiden haastavuuden ja taustalla vaikuttavat tekijät, oli jokaisen vastaajan mukaan ryhmissä kuitenkin herännyt keskustelua aiheista. Suhtautuminen oli ollut suurimmilta osin positiivista, vaikka yksi osallistuja oli todennut ”tylsä keskustelun aihe”. Hänkin oli vastaajan mukaan kuitenkin kuunnellut sujuvasti loppuun asti. Aiheista keskusteleminen madaltaa kynnystä kertoa epäkohdista ja puuttua epäasiallisiin tilanteisiin, jonka takia on tärkeää, että keskustelua on saatu aikaan positiivisessa ja turvallisessa

ilmapiirissä. Tietoisuuden lisäämisen lisäksi kyse on myös asenteisiin vaikuttamisesta, mitä urheilun parissa tarvitaan.

Benchmarking - haastattelussa kysyttäessä Iivanaiselta, millaisen vastaanoton Kamppailija ei kiusaa - kampanja sai, oli vastaus yllättävä huomioiden yleisurheiluseuroissa toimivien vastaanoton ja yleisestikin mainitut haasteet urheilun hyvän kertomuksen ympärillä. Vaikka Iivanaisella ei ollut varmaa tietoa, koska hän ei ollut työskennellyt kampanjan alkaessa vielä lajiliiton alaisuudessa, uskoi hän vastaanoton olleen positiivinen ja sanoi ihmettelevänsä, jos joku olisi vastustellut. Yleisesti kaikki yhdenvertaisuuteen ja kiusaamisen vastaisuuteen liittyvä on Iivanaisen mukaan kamppailulajiliitoissa otettu vastaan aina innostuvalla otteella ja koettu tärkeäksi.

Vaikka huoneentaulun ja oppaan aiheet olivat monelle tuttuja, oli tärkeää selvittää myös oppivatko valmentajat ja osallistujat näiden työkalujen avulla jotakin uutta. Työkalut olivat autta-
neet keskustelun avaamisen lisäksi tietoisuuden syventämisessä, ryhmähengen kehittämisessä ja harjoitusryhmään kuuluvien havainnoimisessa. Palautteista on nähtävillä, että työkalut ovat täyttäneet tavoitteensa apuna keskustelun avauksiin, tietoisuuden lisäämiseen ja keskustelukynnyksen madaltamiseen. Kyselyn lopussa vastaajilla oli mahdollisuus antaa vapaamuotoisesti palautetta, jossa kaksi (2) vastaajaa oli kirjoittanut aiheiden olevan tärkeitä ottaa välillä puheeksi urheilijoiden kanssa.

”Puhuimme nyt myös enemmän siitä, että räikeitäkin ylilyöntejä epäasiallisessa käyttäytymisessä on tapahtunut urheilussa ja myös junioriurheilussa. Vaikka emme koe sellaista juuri nyt omassa seurassa, näistä tulee uskaltaa puhua, jotta he osaavat ja uskaltavat ottaa puheeksi heti, jos jotain havaitsevat omassa seurassa tai myöhemmin opiskelupaikkakunnalla.” – Vastaaja 5

”Opin etenkin siinä ei-joskus-kyllä pelissä, sillä siitä näki miten ryhmäläiset kokevat ryhmään kuuluvuuden tunnetta yms. Myös oli mahtavaa huomata millaiset ryhmähenget meillä on ryhmissä, sillä häirintä "leikissä" he totesivat, että normaalisti ahdistaisi tällöinen mutta tässä seurassa ei.” – Vastaaja 2

”Lapset miettivät muutaman lapsen osalta epäasiallista käyttäytymistä ja myös nämä jotka käyttäytyvät epäasiallisesti miettivät omaa toimintaansa” – Vastaaja 3

Palvelumuotoilun ja benchmarkkauksen viimeisessä vaiheessa on tuotteen tai palvelun jatkokehittäminen ja vakiinnuttaminen käytäntöön (Miettinen 2016, 33; Tuominen 2016, 10). Tuotosten jatkokehittämistä varten kysyttiin palautelomakkeessa toimijoilta kehittämisideoita, joihin saatiin yksi vastaus. Vastauksessa on tärkeä huomio erityisesti lasten ja nuorten taidoista havaita epäasiallisia tilanteita.

”Käytimme huoneentaulua. Käytännön vinkkejä voisi olla lisää vielä siitä, mitä merkkejä on hyvä havaita. Milloin joku asia ei ole ok. Esimerkiksi ”Jos valmentaja puuttuu jatkuvasti jonkun urheilijan painoon.” Tai muita sellaisia konkreettisia asioita. Ne auttaisivat nuoria havaitsemaan. Voihan olla, että jokin asia on aina ollut seurassa päin prinkkalaa ja nuoret ovat siihen tottuneet.” – Vastaja 5

Huoneentaulun ja oppaan vakiinnuttamiseksi seurojen toimintaan on edessä vielä monta askelta. On viestittävä laajasti ja monipuolisesti, jotta työkalut tavoittaisivat kaikki yleisurheiluseurat ja mahdollisesti urheiluseuroja myös lajirajojen ulkopuolelta. Työkalujen vaikuttavuutta on vaikea arvioida lyhyellä aikavälillä, mutta pidemmällä aikavälillä tilannetta voidaan seurata ja arvioida esimerkiksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselyiden yhteydessä.

Iivanainen kertoi haastattelussa, kuinka Kamppailija ei kiusaa - materiaaleja oli jalkautettu seuratoimintaan useilla eri tavoilla. Verkkosivujen lisäksi tietoisuutta oli lisätty verkkovälitteisesti Facebook-ryhmässä, jossa parhaimmillaan on ollut yli 8 000 tykkääjää, sekä konkreettisesti erilaisten kiertueiden, tapahtumien, seminaarien ja koulutusten kautta. Syksyllä 2015 kiertueella oli tavoitettu noin 1200 harrastajaa ja 50 ohjaajaa ja valmentajaa, minkä lisäksi kampanjan aikana tavoitettiin nuorisotapahtumien kautta noin 15 000 nuorta ja koulutusten kautta noin 600 kamppailulajien ohjaajaa. Montaa erilaista jalkautuskeinoa hyödyntämällä oli tavoitettu suuri määrä ihmisiä ja saatu viestittyä kampanjasta laaja-alaisesti. Tässä kohtaa on hyvä huomioida, että tämän toteuttamiseksi oli kampanjaan palkattu kokoaikainen työntekijä Tuomas Vaskisalmi.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo, syrjintä, häirintä ja epäasiallinen käyttäytyminen kiusaamisen ohella ovat aiheita, jotka eivät vanhene. Vaikka näitä aiheita käsitellään kouluissa, nuoret suhtautuvat Iivanaisen mukaan enemmänkin ”pakkopullana”. Urheiluharrastuksilla on vapaaehtoisen luonteensa vuoksi hyvä mahdollisuus vaikuttaa asenteisiin ja tehdä muutosta yhdenvertaiseen suuntaan laajemminkin kuin vain urheilun parissa.

”Niin meillä on hirveen hyvä mahdollisuus urheilulajeina vaikuttaa siihen, että me saadaan semmosta hyvä asennetta tuotua sinne. Mut se vaatii että jokaikinen ohjaaja, valmentaja, aikuinen siellä ei ummista silmiään sille.” – Tatu Iivanainen, Taekwondoliitto

Postnormaalille ajalle on tyypillistä voimakkaat tunteet, jotka liittyvät erityisesti muutoksiin ja niiden tuomaan epävarmuuteen (Dufva 2020, 52). Iivanainen nostaakin esille viimeaikaiset muutokset yhdenvertaisuuden käsittelyssä ja esille tuonnissa, muun muassa ”Translaki” uudistuksen ja seksuaalivähemmistöjen esille tulemisen. Todennäköisenä syynä voimakkaille negatiivisille tunteille näitä asioita kohtaan hän näkee, että asioista ei tiedetä tarpeeksi. Tästä syystä näiden aiheiden käsittelyllä on Iivanaisen mukaan ”ainainen tarve”.

6 YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli jatkaa SUL:n aloitettua yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämisen työtä yleisurheilun parissa. Samalta viivalta - kiertue toimi tietoisuuden lisäämisen ja toimintatapojen seuratoimintaan jalkauttamisen keinona vuonna 2022. Kiertue ja sille tuotetut materiaalit eivät kuitenkaan olleet riittävät, vaan tarvittiin lisää työkaluja tietoisuuden lisäämiseksi ja keskustelukynnyksen madaltamiseksi. Tavoitteena oli palvelumuotoilun avulla tuottaa uusia työkaluja yleisurheiluseurojen käyttöön.

6.1 Yhteenveto analyysistä

Kehittämisprojekti lähti liikkeelle yleisurheiluseuratoimijoiden perusjoukosta otoksen kokoamisella hakuprosessin muodossa. Mukaan ilmoittautuneet seuratoimijat vastasivat ensin Webropolissa toteutettuun verkkokyselyyn, jonka avulla selvitettiin seuratoimijoiden toiveita, tarpeita ja näkemyksiä opinnäytetyössä tuotettaville työkaluille. Kyselyn auki ollessa benchmarking - haastateltiin Taekwondoliiton toiminnanjohtaja Tatu Iivanaista, joka toimii yhteishenkilönä Kamppailija ei kiusaa – kampanjalle. Verkkokyselyn ja haastattelusta saatujen tietojen pohjalta aloitettiin rakentamaan opinnäytetyön tuotoksia, joita tehtiin loppujen lopuksi kaksi (2) erilaista. Jotta saataisiin tietoa tuotosten käytettävyydestä, hyödyllisyydestä ja ymmärrettävyydestä, pilotoitiin tuotokset yhteistyössä aiemmin kyselyssä mukaan ilmoittautuneiden seurojen kanssa. Pilottijaksolle osallistuneet seurto vastasivat palautekyselyyn, jonka pohjalta tuotoksia on mahdollisuus jatkokehittää.

Kerätyn aineiston jaettiin kolmeen alaluokkaan, jotka koodattiin vielä pienemmiksi kokonaisuuksiksi. **Materiaalin tuottamista ennakoivassa työssä** oli tärkeää ottaa huomioon erityisesti tarpeet, tavoitteet, haluttu kohderyhmä, saavutettavuus ja tiedon lähteet. Yleisurheiluseuratoimijoiden näkemykset erosivat jonkin verran toisistaan, vaikka yhtäläisyyksiä oli myös havaittavissa. Pääkohderyhmäksi valikoitui seuratoimijoiden vastausten perusteella 10-13 vuotiaat, jonka lisäksi alle 10 vuotiaat ja 14-17 vuotiaat on huomioitu tuotoksia tuottaessa. Tietoa tuotoksiin on hankittu mediakriittisesti ja monipuolisesti erilaisista verkkolähteistä, kirjoista ja koulutuksista. Käsitteet on valittu SUL:n Samalta viivalta - kiertueen mukaan, joihin on lisätty käsite epäasiallinen käyttäytyminen sen tutkimuksissa ja mediassa yleistymisen perusteella.

Saavutettavuuden osalta tuotokset tullaan jakamaan verkkovälitteisesti, jotta ne olisivat mahdollisimman monen toimijan saatavissa. Materiaalit on projektin rajallisuuden vuoksi tehty vain suomen kielellä.

Materiaalin tuottamisessa on tärkeää ottaa huomioon ennakoivassa työssä huomioitavien asioiden lisäksi tarpeet ja toiveet tuotosten tyylistä ja muodosta. Tuotoksista toivottiin teorian ja toiminnallisuuden yhdistelmiä, jotka voisi helposti yhdistää osaksi harjoituksia. Eniten toivottiin toiminnallista opasta, jonka lisäksi monivalintakysymyksessä esille nousi pelisääntölomake, lyhyt opas ja huoneentaulu. Nämä huomioiden päädyttiin tuotoksina tekemään huoneentaulu ja lyhyt opas, jossa yhdistyy teoriaa, toiminnallisia harjoituksia ja pelisääntölomake. Molemmat tuotokset on nimetty SUL:n kiertueen mukaisesti ”Samalta viivalta” - tuotoksiksi.

Materiaalien jalkauttamisessa seuratoimintaan on tärkeää huomioida myös viestintä, markkinointi, seuranta ja vuorovaikutuksellisten kohtaamisten mahdollistaminen. Palvelumuotoilulle tyypillisesti tärkeässä roolissa on myös tuotosten testaaminen, johon hyödynsin pilotointia menetelmänä. Seuratoimijoilta haluttiin saada tietoa erityisesti huoneentaulun ja oppaan käytännöllisyydestä, hyödyllisyydestä ja informatiivisuudesta. Pilottijaksosta seuratoimijoiden vastausten perusteella tuotokset ovat olleet ajatuksia herättäviä ja täyttäneet tavoitteensa tietoisuuden lisäämisessä ja keskustelukynnyksen madaltamisessa. Lisäksi niiden avulla pystyttiin herättämään pohdintaa omasta ja muiden ryhmäläisten käyttäytymisestä, ja käymään keskustelua ryhmän pelisäännöistä ja toimintatavoista.

6.2 Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen urheilu - opas urheiluseuroille

Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen urheilu - opas urheiluseuroille (Liite 5) on yhdistelmä teoriaa ja toiminnallisia harjoituksia, sisältäen myös viimeisellä sivullaan pelisääntölomakkeen. Oppaan alussa kuvataan oppaan tavoitteet, sisältö ja kuinka sitä voidaan hyödyntää seuratoiminnassa. Huomiona opasta käyttävälle, että vaikka opas on tehty hyödynnettäväksi osana harjoituksia, tulee toiminnan lisäksi järjestää aikaa kysymyksille ja keskustelulle. Seuraavaksi on määritelty käsitteet yhdenvertaisuus, tasa-arvo, syrjintä, häirintä, epäasiallinen käyttäytyminen ja turvallisemman tilan periaatteet. Periaatteet ovat yhdistelmä Yleisurheilijat ry:n, Yhdenvertaisuusvaltuutetun, Väestöliiton ja Allianssin laatimista turvallisemman tilan periaatteista.

Nämä toimijat valittiin, koska ne ovat yhdenvertaisuuden edistämisen, yleisurheilun edunvalvonnan ja nuorisoalan toimijoita, jotka ovat yhdistelmänä keskeisiä myös tämän opinnäytetyön kannalta. SUL on laatinut turvallinen toimintaympäristö ohjeistuksen, jolla viitataan laaja-alaisemmin toimintaympäristön turvallisuuteen erityisesti SUL:n toiminnassa, mutta turvallisemman tilan ohjeistusta seuroille ei löytynyt SUL:n nettisivuilta tai dokumenteista.

Opas sisältää toiminnallisia harjoituksia, joista on kirjattu tavoitteet, tarvittavat välineet ja ohjeistukset. Kolme neljästä harjoituksesta ovat sovellettuja harjoituksia, joihin on saatu innoitetta opinnäytetyöntekijän liikuntaneuvojaopinnoista ja SUL:n Samalta viivalta - kiertueelta kestävyysjuoksija Camilla Richarssonin ja ratakelaja Henry Mannin teettämistä harjoituksista. Neljäs harjoitus on Mannerheimin lastensuojeluliiton (2023) materiaalipankista löydetty harjoitus, joka soveltui aiheiden käsittelemiseen. Jokaisella harjoituksella on tavoitteena lisätä tietoisuutta, ymmärrystä ja laskea kynnyksiä keskustella myös vaikeista asioista. Lisäksi tavoitteena on ohjata ohjaajia ja valmentajia havainnoimaan ryhmädynamiikkaa ja yksilöiden reaktioita erilaisissa tilanteissa lisäten ymmärrystä ja kykyä havainnoida tilanteita, joihin tulisi reagoida.

Mykkä alias - viestin tavoitteena on saada osallistujille kokemus sanattomasta viestinnästä ja laskea kynnyksiä kommunikoida silloin, kun yhteistä kieltä ei löydy. Siinä osallistujat jaetaan 3-4 hengen joukkueisiin. Joukkueesta yksi kerrallaan juoksee pelialueen toiseen päähän, jossa elehtimällä viestii omalle joukkueelle ennakkoon määritellyn teeman mukaisen sanan. Toinen harjoite on **sokkona liikkuen**, jonka tavoitteena on saada kokemus sokkona liikkumisesta tussissa ja turvallisessa ympäristössä. Osallistujat jaetaan pareihin, joista toinen toimii ensin ohjaajana ja toinen sokkona, laittaen silmät kiinni. Silmien eteen ei laiteta huivia tai muuta vastaavaa, jolloin harjoitus on helposti keskeytettävissä, mikäli tilanne alkaa tuntua ahdistavalta. Kolmas harjoite on **Ei - Joskus - Kyllä**, jossa osallistujien tulee siirtyä viivoille eri tavoin liikkuen oman mielipiteen tai kokemuksen mukaisesti. Harjoitteessa on 14 väittämää, joiden avulla voidaan käsitellä esimerkiksi ryhmähenkeä, epäasiallisen käyttäytymisen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen toimintamalleja sekä arvioida omaa toimintaa ryhmässä. Neljäs tehtävä on **piiristä pois**, jonka tavoitteena on lisätä osallistujien ymmärrystä häirinnän kokemuksista. Harjoite vaatii turvallisen toimintaympäristön, ja ryhmien toimintaa on tärkeää tarkkailla, koska se voi aiheuttaa joillakin henkilöillä ahdistusta, jolloin tilanne on keskeytettävä välittömästi. Harjoitteen lopuksi on kysymyksiä, jotka on tärkeää käydä läpi yhdessä osallistujien kanssa, jotta tilanne saadaan purettua ja kenellekään ei jäisi ahdistava olo harjoitteesta.

Oppaasta löytyy myös ohjaajille ja valmentajille muistilista ja yleisohje epäasiallisiin tilanteisiin puuttumiseen, joista voi kerrata toimintaohjeet epäasiallisten tilanteiden ennaltaehkäisylle ja puuttumiselle. Vastaavat ohjeet löytyvät myös lapsille ja nuorille suunnattuina. Lopuksi ennen viimeisen sivun pelisääntölomaketta löytyy epäasiallisen käyttäytymisen ilmoitus- ja keskustelukanavat. Keskeisiä palveluita ovat Väestöliiton Et ole yksin - palvelu ja SUEK:n ILMO - palvelu, joiden logojen käyttämistä varten on erikseen kysytty luvat Et ole yksin - palvelun asiantuntija Sanni Laurilalta ja SUEK:n viestintäpäällikkö Susanna Sokalta. Lajiliiton ja seuran yhteyshenkilön yhteystietokohdat on jätetty tyhjäksi, jotta jokainen seura voisi täyttää omat ja lajiliittonsa tiedot. Tuotoksia rakentaessa lajiliiton kohdalle oli merkitty SUL:n yhteyshenkilön tiedot, mutta mahdollisuuden avautuessa lajirajat ylittävään jakoon, päätettiin jättää myös lajiliiton kohta erikseen täytettäväksi. Oppaan visuaalisuudessa on huomioitu SUL:n graafiset ohjeistukset.

6.3 Samalta viivalta – huoneentaulu

Samalta viivalta huoneentaulu (Liite 6) on tuotoksena tiivis ja informatiivinen. Se on rakennettu niin, että sitä voitaisiin asettaa näkyvälle paikalle ja se olisi kaikkien hyödynnettävissä. Sen avulla vastataan kysymykseen, mitä yhdenvertaisuus ja tasa-arvo tarkoittavat. Kumpikin käsite on avattu yksinkertaisesti ja helposti ymmärrettävästi. Seuraavaksi on vastaavanlaisesti määriteltä käsitteet syrjintä, häirintä ja epäasiallinen käyttäytyminen. Erillisissä taustoitetuissa kehyksissä ovat ohjeistukset, kuinka edistää hyvää ilmapiiriä ja kuinka tulee toimia, jos kokee tai havaitsee syrjintää, häirintää tai epäasiallista käyttäytymistä. Ohjeistukset on suunnattu erityisesti lapsille ja nuorille, mutta ne ovat myös aikuisten sovellettavissa. Alaosasta löytyy vielä logot muistutuksena Väestöliiton Et ole yksin - ja SUEK:n ILMO - ilmoitus- ja keskustelupalveluista. Huoneentaulun visuaalisuudessa on huomioitu SUL:n graafiset ohjeistukset.

7 LOPUKSI

Opinnäytetyö on projektina ollut monivaiheinen, haastava ja motivoiva. Siihen on sisältynyt paljon onnistumisen hetkiä, jotka ovat lisänneet itseluottamusta, mutta myös epävarmoja hetkiä ja päiviä kun tekstiä ei muodostu, vaikka miten yrittäisi. Tuotokset ovat loppujen lopuksi kuitenkin onnistuneita kokonaisuuksia, jotka täyttävät tavoitteensa tietoisuuden lisäämisessä ja keskustelukynnyksen madaltamisessa. Yhdenvertaisuus, tasa-arvo, syrjintä, häirintä ja epäasiallinen käyttäytyminen ovat yhteiskunnassa yleisesti keskustelussa olevia aiheita, joista urheilun puolella haluttaisiin edelleen vaieta, mikä teki projektista haastavan. Olen pitänyt koko ajan mielessä tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden, jotta tästä työstä voisi hyötyä tilaajana toimivan SUL:n lisäksi tulevaisuudessa myös muut yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäjät.

7.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Jokaisessa tutkimuksessa on tärkeää alusta loppuun asti arvioida luotettavuutta, jonka lisäksi ihmisten kanssa työskennellessä on huomioitava myös eettinen näkökulma. Sekä eettisyys, että luotettavuus ovat osa hyvän tieteellisen käytännön periaatteita (Vuori 2023b). Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa kriteereinä toimivat totuusarvo, pysyvyys, sovellettaavuus ja neutraalius (Hyvärinen & Vuokila-Oikkonen 2020). Lisäksi käsittelen opinnäytetyön luotettavuutta reliabiliteetin ja validiteetin näkökulmista. Tutkimukset ovat aina tutkijan näköisiä, sillä vaikka objektiivisuuteen pyritään, vaikuttavat tutkijan nostot ja näkemykset lopputuotoksiin erityisesti laadullisissa tutkimuksissa. Täten saadut tulokset ovat kontekstuaalisia eli sidonnaisia muun muassa aikaan, paikkaan ja tutkijaan sidoksissa oleviin asioihin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c.) Opinnäytetyötä aloittaessa selvitimme yhdessä tilaajan kanssa, että tässä työssä ei ole tarvetta hakea tutkimuslupaa.

Tutkimuksen luotettavuuteen voi vaikuttaa tässä työssä pieni otos, joka on tärkeää huomioida tuloksia tarkasteltaessa. Sitä kuitenkin hieman tasoittaa seurojen jäsenmäärien mukainen eri kokoisuus ja seurojen sijainnit eri puolella Suomea, jolloin otos muodostuu laajalta alueelta ja otoksen mahdollisesti erot seurojen koossa on mahdollista havaita.

Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen toistettavuutta. Sitä voidaan tarkastella laadullisissa tutkimuksissa metodien, ajan ja tulosten johdonmukaisuuden kautta. Tässä työssä käytin me-

netelmien triangulaatiota. Menetelmien triangulaatio lisää tutkimuksen luotettavuutta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a). Verkkokyselyissä on hyvänä puolena paikasta ja ajasta riippumaton vastaaminen, mutta toisaalta haasteena ovat mahdollinen kiire, halu antaa suotavia vastauksia tai tunnelataus, jotka voivat vaikuttaa vastauksiin. Vaikka reliaabelius voi kärsiä edellä mainituista syistä, tulosten johdonmukaisuudesta tarkastellessa vastaajien kesken tulokset ovat luotettavia. Myöhemmin projektin aikana heräsi verkkokyselyn osalta pohdinta, oliko yleisurheiluseuratoimijoilla riittävät valmiudet vastata kysymyksiin ja olisiko täten vaihtoehtoja pitänyt avata laajemmin. Palautekyselyn vastauksista päätellen tuotokset olivat kuitenkin täyttäneet toimijoiden tarpeet ja toiveet sekä samalla omat tavoitteeni. Ajallista reliaabeliutta ei ole tässä työssä mahdollista arvioida lyhyen tarkastelujakson vuoksi.

Puolistrukturoidun haastattelun luotettavuutta tarkasteltaessa on hyvä ottaa huomioon ensiker-talaisuuteni tutkimushaastattelijana ja vastaajan mahdollinen halu vastata suotuinen vastaus kysyttäessä, onko kaikki toimijat alusta alkaen pitäneet kiusaamisen ja sen vastaisen työn esille tuontia tärkeänä vai onko kohdannut myös vastustusta tai asioiden pitämistä itsestäänselvyyk-sinä. Haastattelu tallennettiin puhelimen sanelimella ammattikorkeakoulun ohjeistuksen mu-kaisesti ja litterointi säilytettiin salasanan takana niin, että vain minulla oli pääsy siihen.

Validiteetilla tarkastellaan tutkimuksen pätevyyttä ja vakuuttavuutta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006d). Tätä opinnäytetyötä on tehty intensiivisesti ja perusteellisesti alusta lähtien. Tekijänä olen kokenut tekeväni tärkeää työtä urheilukulttuurin muuttamisessa yhdenvertaisem-paan suuntaan, aloittaen itselleni tutulta yleisurheilun toimintakentältä. Olen triangulaation avulla hankkinut aineistoa eri menetelmin ja kuullut yleisurheiluseuratoimijoita, jotta saisin ob-jektiivista tietoa toimintakentän tarpeista ja toiveista. Analysoin tuloksia mahdollisimman ob-jektiivisesti. Tuotoksia rakentaessa olen pyrkinyt yhdistämään seuratoimijoiden tarpeita ja toi-veita sekä Tatu Iivanaisen haastattelusta keräämiäni tietoja mahdollisimman tiiviiksi ja helposti käytettäviksi työkaluiksi. Niiden visuaalisuudessa olen hyödyntänyt SUL:n graafisia ohjeistuk-sia ja lapsille ja nuorille suunnattuja piirroshahmoja.

Vaikka työssä ei käsitelty arkoja tai henkilökohtaisia aiheita, huomioin eettisyyden opinnäyte-työssäni aineiston keräämisen ja käsittelyn lisäksi tehdessäni yhteistyötä seuratoimijoiden kanssa ja haastatelllessani Taekwondoliiton toiminnanjohtaja Tatu Iivanaista. Eettisiin periaat-teisiin kuuluu muun muassa tutkittavien ihmisarvon, yksityisyyden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä mahdollisten tutkittaville aiheutuvien riskien, vahinkojen ja haittojen

välttämisen (Vuori 2023b). Jokainen projektiin osallistuneista on kohdattu kunnioittavasti ja kaikkiin projektiin liittyviin kysymyksiin on vastattu niitä kysyttäessä.

7.2 Tilaajan palaute

Kävimme yhdessä tilaajana toimivan SUL:n nuorisopäällikkö Piia Jäntin kanssa palautepalaverin 21.4.2023 Teamsin välityksellä. Lähetin hänelle ennakkoon huoneentaulun, oppaan ja opinnäytetyön keskeneräisen version, josta oli nähtävillä kuitenkin kaikki oleellinen tieto työn etenemisestä ja työkalujen tuottamisesta. Kävimme yhdessä läpi työkalut ja opinnäytetyöraportista analyysiosan, jonka kautta annoin myös tuohon mennessä havaitsemiani kehittämisehdotuksia.

Huoneentaulu oli Jäntin mielestä onnistunut. Se on tiivis paketti, josta löytyy kaikki oleellinen tieto nopeasti ja selkeästi. Jäntti ehdotti visuaalisuuden kehittämistä niin, että ohjeistukset voisi korostaa laatikoihin, jolloin ne erottuisivat tietopohjaisesta tekstistä paremmin. Tämän olen ottanut huomioon ja muokannut tuotosten viimeiseen versioon ennen laajempaa jakoa. Keskustelimme myös pilottijaksolta saadusta palautteesta lisätä huoneentauluun epäasiallisen käyttäytymisen havaitsemis- ja tunnistamiskeinoja. Tulimme kuitenkin yhdessä tulokseen, että niistä kannattaisi ennemmin tehdä oma uusi huoneentaulu eikä lisätä jo tuotettuun versioon, koska silloin siitä tulisi liian tiivis. Valitettavasti resurssit eivät riitä tässä opinnäytetyössä enää uuden tuotoksen tekemiseen, mutta tämä on tärkeä huomio jatkoa varten.

Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen urheilu - opas urheiluseuroille oli Jäntin mielestä myös onnistunut kokonaisuus. Tavoitteena oli pitää opas lyhyenä ja informatiivisena, jolloin se on helppokäyttöinen ja sopivan kevyt kokonaisuus seurojen hyödynnettäväksi. Harjoitukset olivat toimivia ja ajatuksia herättäviä. Harjoitteiden ja aiheiden jakaminen sivukohtaisesti teki oppaasta myös selkeän ja helposti luettavan. Jäntti toivoi oppaan kanteen Voitto Onnisen piirroshahmoja tekemään oppaan kannesta visuaalisesti kiinnostavamman ja olen tämän huomionut ennen laajempaa jakoa.

Huoneentaulun sekä oppaan jalkauttaminen seuratoimintaan tulee tapahtumaan alustavasti SUL:n erilaisten koulutusten, verkkokoulutuslun ja materiaalipankin kautta. Myöhemmin mahdollista rahoitusta saadessa niitä voitaisiin myös painaa ja lähettää seuroille hyödynnettäväksi. Huoneentaulu tullaan tulostamaan ja lisäämään SUL:n toimistolla työntekijöiden omille

ilmoitustauluille. Tulen myös esittelemään huoneentaulun ja oppaan SUL:n henkilöstön toimistopalaverissa toukokuussa 2023 opinnäytetyön valmistuttua.

Keskustelimme myös tuotosten lajirajat ylittävistä jakamisesta, kun kyse on kuitenkin urheilutoimijoiden yhteisestä asiasta. Lajirajat ylittävistä jakamisesta on tuotosten osalta jo aiemmin keskusteltu logojen käyttöluvia selvittäessä SUEK:n viestintäpäällikkö Susanna Sokan ja Et ole yksin – palvelun asiantuntija Sanni Laurilan kanssa.

7.3 Kehittämissuhteet Suomen Urheiluliitolle

Opinnäytetyön kautta saatiin monipuolisesti tietoa, jota SUL voi hyödyntää tulevaisuudessa. Seuratoimijoiden kanssa tehdyn yhteistyön kautta saatiin tietoa seurojen tarpeista ja toiveista sekä palautetta tuotosten käytettävyydestä, hyödyllisyydestä ja informatiivisuudesta seuratoiminnan arjessa. Benchmarking - haastattelun kautta saatiin tietoa Kamppailija ei kiusaa - kampanjan toteuttamisesta ja materiaaleista, joista SUL voi oppia erityisesti materiaalien jalkauttamisesta, viestinnästä ja yhteistyöstä muiden lajiliittojen kanssa.

Taekwondoliiton toiminnanjohtajaa Tatu Iivanaista haastatteleamalla selvitin, millä tavoin Kamppailija ei kiusaa - kampanja onnistui muun muassa viestinnässä, materiaalien laajassa levittämisessä ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. On huomioitava, että kampanjassa on OKM avustuksella palkattu työntekijä, joka on tehnyt töitä edellä mainittujen asioiden eteen. Ilman asiaan perehtyvää työntekijää ei ehkä voi saavuttaa vastaavanlaisia onnistumisia, mutta SUL voi oppia ja kehittää omaa toimintaansa kampanjasta saatujen tietojen perusteella.

Viestinnässä tulisi hyödyntää erilaisia tapoja nostaa aiheita esille. Kampanjassa viestintää tehtiin omien nettisivujen lisäksi erillisellä Facebook - sivulla, jossa on parhaimmillaan ollut yli 8 000 seuraajaa. SUL:lla on käytössään sosiaalisen median kanavista Facebookin lisäksi myös Instagram ja TikTok, joita voisi hyödyntää aiheiden esille nostamisessa. Tärkeää olisi tehdä esille nostamista säännöllisesti, jotta pystyttäisiin herättämään ajatuksia ja madaltamaan keskustelukynnystä, jolloin tilanteisiin olisi mahdollista puuttua ennen niiden kärjistymistä.

Myös huoneentaulun ja oppaan jalkauttamisessa seuratoimintaan kannattaa hyödyntää erilaisia keinoja. Olemme keskustelleet tilaajan kanssa jo koulutuksien, verkkokoulutusalan ja materiaalipankin kautta jakamisesta sekä mahdollisesti myöhemmin rahoituksen mahdollistaessa

tuotoksien painamisesta ja seuroille erikseen lähettämistä. Keskustelimme myös huoneentaulun laittamisesta SUL:n ilmoitustauluille, joista se olisi työntekijöiden lisäksi vierailevien kumppaneiden nähtävillä. Ehdottaisin näiden monipuolisten jalkauttamiskeinojen lisäksi tapahtumissa ja sosiaalisessa mediassa esille nostamista. Laaja - alaisella ja monipuolisella aiheiden ja materiaalien esille nostamisella ei pelkästään lisätä tietoisuutta ja madalleta keskustelukynnystä, vaan myös luodaan SUL:n strategian mukaisesti positiivista ja uudistuvaa mielikuvaa lajiliitosta ja sen toiminnasta.

Benchmarking – haastattelun tuloksista voidaan oppia myös lajiliittojen välisestä yhteistyöstä. Kamppailija ei kiusaa - kampanjassa kamppailulajiliitot tekivät tiivistä yhteistyötä, millä on ollut myös vaikutusta kampanjan ja sen materiaalien laaja - alaiseen leviämiseen ympäri Suomea. Yhteistyötä on tehty alusta lähtien suunnittelusta, toteutukseen ja arviointiin asti. Yhdenvertaisuus, tasa-arvo, syrjintä, häirintä ja epäasiallinen käyttäytyminen ovat yleisesti koko yhteiskunnassa esillä olevia aiheita, joihin Iivanaisen mukaankin urheilutoimijoilla on erityinen asema toiminnan vapaaehtoisuuden vuoksi tehdä vaikutustyötä. SUL voisi tehdä tiiviimpää yhteistyötä muiden lajiliittojen kanssa yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämiseksi, jolloin resursseja voitaisiin jakaa ja tuottaa enemmän laadukkaita materiaaleja, koulutuksia ja tapahtumia.

7.4 Reflektio opinnäytetyöprosessista

Opinnäytetyö on ollut prosessina monivaiheinen ja antanut niin onnistumisen kuin epäonnistumisen kokemuksia. Tämä on ollut ensimmäinen tutkimuksellinen kehittämistehtäväni, josta olen oppinut paljon, vaikka varmasti edelleen olisi opittavaa. Vahvuuteni prosessissa on ollut innovatiivisen ajattelun lisäksi vahva tahto vaikuttaa urheilukulttuurin tulevaisuuteen. Näen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämisen sekä syrjinnän, häirinnän ja epäasiallisen käyttäytymisen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen esille nostamisen tärkeänä tehtävänä, jotta aiheista voitaisiin keskustella avoimemmin toisia kunnioittaen. Vahvuuksiini kuuluu myös kirjoittaminen, joka on helpottanut tekstin tuottamista. Samalla kuitenkin asetin tavoitteet alusta alkaen korkealle, mikä on aiheuttanut itselleni stressiä prosessin aikana ja epävarmuutta osaamisen riittävydestä.

Opinnäytetyöprojekti alkoi marraskuussa 2022, jolloin kehittävässä työharjoittelussa SUL:lla keskustelimme Piia Jäntin kanssa opinnäytetyöideoista. Samalta viivalta - kiertue oli vielä kesken, mutta näimme molemmat tarpeen tuottaa yleisurheiluseuratoimijoille lisää työkaluja kiertueen aiheiden käsittelyyn. Samalta viivalta - kiertueen rahoitus päättyi vuoden 2022 loppuun, joten oli tärkeää huolehtia, että asioiden käsittely ei lopu tähän vaan tulisi jatkossa osaksi seurojen arkea. Aihe-ehdotuksen jälkeen koin olevani hetken jumissa, minkä vuoksi suunnitelman tekeminen venyi tammikuun alkuun. Samanlainen juminen iski suunnitelman jättämisen jälkeen, joten keskityin tammikuussa vielä paljon materiaalien etsimiseen ja tutkimiseen.

Aiheina yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittäminen sekä syrjinnän, häirinnän ja epäasiallisen käyttäytymisen ennaltaehkäisy ja puuttuminen ovat laajoja kokonaisuuksia, jotka ovat etenkin 2020-luvulla olleet paljon esillä median lisäksi erilaisissa tutkimuksissa. Aiheet ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä myös urheilukulttuurin sisällä, vaikka edelleen törmää ajatukseen urheilun positiivisesta kuvasta ja kuinka mitään pahaa ei voi urheilun parissa tapahtua. Aiheiden laajuus alkuun aiheutti haasteita työn rajaamisessa, mutta tavoitteiden kautta rajaaminen onnistui lopulta hyvin. Tavoitteeksi muodostui tietoisuuden lisäämisen lisäksi keskustelukynnyksen mataltaminen, joiden avulla voidaan muuttaa urheilukulttuurin sisällä vallitsevia asenteita ja ennakkoluuloja suvaitsevampaan suuntaan edistäen myös yhdenvertaisuutta. Palvelumuotoilu valikoitui kehittämistehtävän suunnannäyttäjäksi tavoitteena tuottaa työkaluja edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Menetelmien triangulaatio eli useiden eri menetelmien hyödyntäminen opinnäytetyössä oli samalla haaste ja mahdollisuus. Ensimmäinen seurojen hakemukseksi laadittu kysely sisälsi kaiken tarvittavan perustiedon projektista tiiviissä muodossa, mutta seuratoimijoiden yhteydenottojen perusteella projektikuvauksesta olisi voinut tehdä selkeämmän. Tästä oppineena varsinaisen verkkokyselyn saatteen tein selkeämmäksi. Kysymyksiä ja etenkin monivalintakysymysten vaihtoehtoja olisi voinut toisaalta kirjoittaa enemmän auki, mutta toisaalta vastaajakadon välttämiseksi halusin pitää kyselyn yksinkertaisena, selkeänä ja mielekkäänä vastata.

Benchmarkingia hyödyntämällä maaliskuun alussa tehty puolistrukturoitu haastattelu antoi paljon tietoa kampanjan toteuttamisesta sekä materiaalien tuottamisesta ja jalkauttamisesta seuratoimintaan. Haastattelu oli onnistunut aineiston keräämisen lisäksi myös haastattelukokemuksena ja eri lajien erilaisten näkökulmien ymmärryksen lisääntymisenä.

Kolmantena varsinaisena menetelmänä hyödynsin pilotointia saadakseni tietoa tuottamieni huoneentaulun ja oppaan käytettävyydestä, hyödyllisyydestä ja informatiivisuudesta. Maaliskuussa rakensin tuotokset Canvassa, joka oli hyvä työkalu tekstin tuottamisen lisäksi visuaalisen ilmeen rakentamisessa. Aiheiden tarkan rajaamisen jälkeen tuotosten rajaamisessa ei ollut samanlaisia haasteita. Tutkimusten, seuratoimijoiden verkkokyselyn vastausten ja Kamppailija ei kiusaa - kampanjan benchmarking - haastattelun jälkeen oli selkeät raamit, millaiset työkalut voisivat olla hyödyllisiä ja täyttää asettamani tavoitteet. Raakileversioista pyysin palautetta niin tutuiltani kuin opinnäytetyöohjaajalta ja tilaajaltakin. Saadun palautteen perusteella parantelin tuotoksia vielä ennen pilottijaksoa. Seurat saivat huhtikuun alussa kaksi viikkoa aikaa kokeilla tuotoksia omassa seuratoiminnassaan. Vaikka palautekyselyyn vastasi lopulta 5/7 seuratoimijasta, palautteet yllättivät positiivisesti. Tein parhaani tuotosten rakentamisessa, mutta en osannut odottaa, että tuotoksista saataisiin niin monella erilaisella tavalla hyötyä, kuin palautteet antoivat ymmärtää.

Alkuperäinen tavoite oli saada projektiin mukaan 12 jäsenmäärältään eri kokoista yleisurheiluseuraa ympäri Suomea, mutta useiden yhteydenottojen jälkeen olin tyytyväinen kahdeksaan (8). En näe, että pidemmällä ajalla olisin saanut enemmän seuroja mukaan, sillä törmäsin toimijoiden ennakkoluuloihin eri tavoin yhteydenottoja tehdessäni. Minulle muun muassa kerrottiin, että resurssit eivät riitä tällaiseen projektiin ja aiheita ei nähdä tärkeinä käsiteltävinä seuratoiminnassa, koska kouluissa käsitellään samoja aiheita. Olen kuitenkin ilahtunut jälkimmäisen toimijan aktiivisesta osallistumisesta projektiin ja avoimuudesta muuttaa näkemystään. Resurssien riittävyttä on minun vaikea arvioida objektiivisesti, mutta pyytäessäni verkkokyselyyn vastaamista ja tuotosten testaamista harjoitusten yhteydessä epäilen, että kyse on ollut ennemminkin ennakkoluuloista ja sen kautta haluttomuudesta osallistua projektiin.

Samoihin haasteita havaitsimme jo Samalta viivalta - kiertueella. Aiheet koettiin muun muassa turhiksi ja itsestäänselvyyksiksi, joihin ei kannata tuhlaata resursseja. Esimerkiksi syksyn kiertueella yhdellä paikkakunnalla osallistujat ilmaisivat lasten oikeuksien olevan itsestäänselvyys. Kuitenkin tuodessamme videon avulla esimerkin tilanteesta, jossa lasta painostetaan tekemään lajivalintaa, osallistujat totesivat tällaista tapahtuvan jatkuvasti. Toisella paikkakunnalla taas ei ollut kohderyhmästämme osallistujia paikan päällä ollenkaan, koska järjestäjänä toiminut seuratoimija oli kokenut seuran harjoitukset 9-13 vuotiaille tärkeämmiksi kuin SUL:n organisoiman Samalta viivalta - kiertueen luennon ja huippu-urheilijan pitämän harjoituksen. Ikävä kyllä tämä selvisi meille SUL:n puolelta kiertuetta järjestäville vasta paikan päällä. Sekä

kiertueella että opinnäytetyössä havaittujen vastaanottohaasteiden taustalla voi vaikuttaa myös SUEK:n tutkimuksessa ilmennyt mahdollisuus, että yleisurheilun sisälle on voinut pesiytyä puhetapoja tai -tyylejä, jotka altistavat häirinnälle etenkin naisia (Suomen urheilun eettinen keskus 2020, 4). Täten on tärkeää SUL:n johdolla jatkaa aiheista keskustelua ja ongelmatilanteisiin aktiivista puuttumista.

Kokonaisuudessaan olen tyytyväinen opinnäytetyöhöni ja tuottamiini tuotoksiin. Niiden avulla voidaan lisätä tietoisuutta, madaltaa keskustelukynnystä ja ajan kanssa muuttaa myös asenteita suvaitsevampaan suuntaan urheilutoimijoiden parissa. Vaikka tuotokset ovat ensisijaisesti tilaajan kautta tuotettu yleisurheiluseuroille, ovat ne SUL:n nimissä hyödynnettävissä myös muiden lajien parissa.

LÄHTEET

- Ahva, Toni 2022. Urheilu – yhteiskunnasta erillinen saareke? Olympiakomitean blogi 29.11.2022. Viitattu 26.4.2023. <https://www.olympiakomitea.fi/2022/11/29/toni-ahva-urheilu-yhteiskunnasta-erillinen-saareke/>
- Berg, Päivi, Kivijärvi, Antti, Kokkonen, Marja, Peltola, Marja & Salasuo, Mikko 2016. Liikunnan ja urheilun yhdenvertaisuuteen on pitkä matka. Nuorisotutkimusseura ry, Nuorisotutkimusverkosto. Viitattu 16.1.2023. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/tiedostot/nakokolma37_berg_kivijarvi_kokkonen_peltola_salasuo.pdf
- Dufva, Mikko & Rekola, Sanna 2023. Megatrendit 2023. Sitra. Viitattu 16.1.2023. https://www.sitra.fi/app/uploads/2023/01/sitra_megatrendit-2023_yymmarrysta-yllatysten-aikaan.pdf
- Dufva, Mikko 2020. Megatrendit 2020. Sitra. Viitattu 23.1.2023. <https://www.sitra.fi/app/uploads/2019/12/megatrendit-2020.pdf>
- European Athletics 2023a. European Athletics is committed to keeping its athletes healthy and to its zero-tolerance policy with respect to doping. Viitattu 24.1.2023. <https://www.european-athletics.com/european-athletics/medical-and-anti-doping>
- European Athletics 2023b. Your Sport For Life. <https://www.european-athletics.com/european-athletics/organisation/your-sport-for-life>. Viitattu 24.1.2023. <https://www.european-athletics.com/european-athletics/organisation/your-sport-for-life>
- Hakamäki, Matti, Lehtonen, Kati & Oja, Samuli 2022. Liikunnan ja urheilun tasa-arvo Suomessa 2021. Viitattu 7.2.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163828/OKM_2022_5.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Heikkinen, Satu 2023. Liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 14.4.2023. <https://okm.fi/eettiset-periaatteet>
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2022. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. (E-kirja.) Gaudeamus Oy.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2018. Tutki ja kirjoita. 22. painos. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, Hinni & Lehtisaari, Matti 2023. Ministeriö leikkaa Olympiakomitean ja Voimisteluliiton valtiontukia eettisten laiminlyöntien takia. Yle. Viitattu 8.3. 2023. <https://yle.fi/a/74-20018258>
- Holopainen, Pekka & Huttunen, Sasha 2023. Naisleijonien ex-luotsista Pasi Mustosesta rajuja syytöksiä – kulissien takana tikittää aikapommi. Iltasanomat. Viitattu 8.3.2023. <https://www.is.fi/jaakiekko/art-2000009360820.html>
- Hyvärinen, Susanne & Vuokila-Oikonen, Päivi 2020. Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 26.4.2023. <https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760642#s-lg-box-15268726>

- Hämeen Sanomat 2023. Lentopalloilija Eveliina Rautiainen kertoi millainen nöyryytys Hämeenlinnassa ajoi hänet työkyvyttömäksi – "Pidättelin kyyneliä, tunsin olevani täysin epäonnistunut ja liian iso ja lihava". Viitattu 8.3.2023. <https://www.hameensanomat.fi/urheilu/5756715>
- Ihmisoikeusliitto 2023. Tietoa kampanjasta. Älä riko urheilua – kampanja. Viitattu 8.3.2023. <https://alarikourheilua.fi/tietoa-kampanjasta/>
- Impiö, Annika 2023. Benchmarking eli kilpailijavertailu auttaa parantamaan pienemmän yrityksen tuloksellisuutta. OAMK-blogi. Viitattu 8.3.2023. <https://blogi.oamk.fi/2022/05/16/benchmarking-kilpailijavertailu-auttaa-parantamaan-yrityksen-tuloksellisuutta/>
- International Olympic Committee 2023a. Beyond the games. Viitattu 24.1.2023. <https://olympics.com/ioc/beyond-the-games>
- International Olympic Committee 2023b. International Olympic Committee. Viitattu 24.1.2023. <https://olympics.com/ioc/overview>
- Kamppailija ei kiusaa 2023a. Kamppailija EI kiusaa. Ketään. Koskaan. Missään. Viitattu 9.2.2023. <https://www.kamppailijaeikiusaa.fi/mika-kamppailija-ei-kiusaa>
- Kamppailija ei kiusaa 2023b. Materiaalit. Viitattu 9.2.2023. <https://www.kamppailijaeikiusaa.fi/materiaalit>
- Kankaanpää, Timo 2023. Toni Laakso rakastui 8-vuotiaana uhkapeleihin – salaili peliongelmaa, masennusta ja juomista vuosia. Iltasanomat. Viitattu 8.3.2023. https://www.is.fi/urheilulehti/parhaat/art-2000009332006.html?utm_source=dlvr.it&utm_medium=facebook
- Kaski, Satu, Heikkinen, Alisa & Lintunen, Taru 2022. Urheilijoiden myönteisiä ja kielteisiä kokemuksia suomalaisessa kilpaurheilussa – Asiallinen ja vastuullinen sekä epäasiallinen ja vastuuton kohtelu urheilussa. Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. Viitattu 7.2.2023. <https://suek.fi/wp-content/uploads/2022/11/Urheilijoiden-myonteisia-ja-kielteisia-kokemuksia-suomalaisessa-kilpaurheilussa.pdf>
- Kokko, Sami & Mehtälä, Anette 2016. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. Valtion liikuntaneuvosto. Viitattu 30.4.2023. https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/LIITU_2016.pdf
- Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609”
- Leinonen, Rita 2018. Sisällönanalyysi. Spoken”. Viitattu 4.4.2023. <https://spoken.fi/sisallanalyysi/>
- Liikuntalaki 10.4.2015/390
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2023. 305. Piiristä pois - 300. Kiusaamisen ehkäiseminen. Viitattu 27.4.2023. <https://www.mll.fi/tehtavat/piirista-pois-kiusaaminen-ilmiona/>
- Miettinen, Satu 2016. Palvelumuotoilu – uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. 3. painos. Helsinki: Teknologiainfo Teknova Oy.
- Moilanen, Seija 2023. Häirintä ja epäasiallinen kohtelu. Työturvallisuuskeskus. Viitattu 23.1.2023. <https://ttk.fi/tyoturvallisuus/tyoyhteiso/hairinta-ja-epaasiallinen-kohtelu/>

- National Center of Complementary and Integrative Health 2023. Pilot studies: Common Uses and Misuses. Viitattu 8.3.2023. <https://www.nccih.nih.gov/grants/pilot-studies-common-uses-and-misuses>
- Oberlo 2023. Banchmarking. Viitattu 28.3.2023. <https://www.oberlo.com/ecommerce-wiki/benchmarking>
- Oikeusministeriö 2023a. Mitä yhdenvertaisuudella tarkoitetaan? Viitattu 23.1.2023. <https://yhdenvertaisuus.fi/mita-on-yhdenvertaisuus>
- Oikeusministeriö 2023b. Yhdenvertaisuus. Viitattu 23.1.2023. <https://oikeusministerio.fi/yhdenvertaisuus>
- Olympiakomitea 2023a. Olympiakomitea. Viitattu 24.1.2023. <https://www.olympiakomitea.fi/olympiakomitea/>
- Olympiakomitea 2023b. Turvallinen toimintaympäristö. Viitattu 14.4.2023. <https://www.olympiakomitea.fi/olympiakomitea/vastuullisuus/turvallinen-toimintaymparisto/>
- Olympiakomitea 2023c. Tähtiseurajat. Viitattu 24.1.2023. <https://www.olympiakomitea.fi/seura-toiminta/tahtiseurajat/>
- Olympiakomitea 2023d. Yhdenvertaisuus urheiluyhteisössä. Viitattu 8.2.2023. <https://www.olympiakomitea.fi/olympiakomitea/vastuullisuus/yhdenvertaisuus/>
- Olympiakomitea 2021. #Pukukoppipuhe-kampanja kannustaa pysähtymään: Miten voin itse sanoillani olla mukana luomassa parempaa urheiluympäristöä? Viitattu 8.3.2023. <https://www.olympiakomitea.fi/2021/10/04/pukukoppipuhe-kampanja-kannustaa-pysahtymaan-miten-voin-itse-sanoillani-olla-mukana-luomassa-parempaa-urheiluymparistoa/>
- Olympiakomitea 2020. Urheillaan ihmisiksi – Urheiluyhteisön vastuullisuusohjelma 2020-2024. Viitattu 9.2.2023. <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2020/02/ee3bcc3b-urheiluyhteisön-vastuullisuusohjelma-2020-2024.pdf>
- Oppariapu 2023. Haastattelut. Viitattu 8.4.2023. <https://oppiapu.wordpress.com/metelmat/haastattelut/>
- Paju, Sami 2016. Mitä eroa on kokeilulla ja pilotilla? Filosofian akatemia – blogi. Viitattu 8.4.2023. <https://filosofianakatemia.fi/blogi/mita-eroa-on-kokeilulla-ja-pilotilla/>
- Rauste, Olli 2023. Kohti eettistä urheilua - käytännön opas. (E-kirja) Helsinki: Tietosanoma / Art House Oy
- Saarainen - Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006a. Reliabiliteetti. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 26.4.2023. https://www.fsd.tuni.fi/metelmaopetus/kvali/L3_3_2.html
- Saarainen - Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006b. Triangulaatio. KvaliTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 8.3.2023. https://www.fsd.tuni.fi/metelmaopetus/kvali/L2_3_2_4.html
- Saarainen – Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006c. Tutkimuksen arviointi – reflektointia. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 26.4.2023. https://www.fsd.tuni.fi/metelmaopetus/kvali/L3_3_3.html

- Saarainen – Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006d. Validiteetti. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 26.4.2023. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html
- Salomaa, Tomi 2023. Levyllinen nukahtamislääkkeitä illassa – Kultaleijona puhuu avoimesti päihderiippuvuudestaan: ”Aika sumussa olin”. Iltalehti. Viitattu 8.3.2023. https://www.iltalehti.fi/smliga/a/d547fe39-8b16-474c-a7b6-e8a641bea820?utm_medium=Social&utm_source=Facebook#Echobox=1677917493
- Sokka, Susanna 2022. Yli 2 000 suomalaista kilpaurheilijaa äänessä: Urheilussa paljon hyvää – epäasialliseen kohteluun puuttumista tulee kehittää. Suomen urheilun eettinen keskus. Viitattu 8.2.2023. <https://suek.fi/yli-2-000-suomalaista-kilpaurheilijaa-aaessa-urheilussa-paljon-hyvaa-epaasialliseen-kohteluun-puuttumista-tulee-kehittaa/?fbclid=IwAR1KwtKv0pFKUmXXfCw6FiMCDpCgbzuJGEthFX1QdLxUSIR5nbg2IGizmLs>
- 2023 STT Urheilu 2023. STT: Hämeenlinnan lentopallomenestys kätkee synkän salaisuuden – entinen pelaaja kertoi managerin vuosia jatkuneesta häirinnästä. Yle. Viitattu 8.3.2023. <https://yle.fi/a/74-20018591?fbclid=IwAR3Hr6fgstimDhDI6dsScDMxievsv5PCK-PEoj0ZGn01JtBibkVDvC5SVQ3w>
- Suomen monikulttuurinen liikuntaliitto 2023. Info. Punainen kortti rasismille. Viitattu 8.3.2023. <http://www.punainenkorttirasismille.fi/about-us/>
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731
- Suomen Urheiluliitto 2023a. Henkilökunnan yhteystiedot. Viitattu 31.1.2023. <https://www.yleisurheilu.fi/sul/sul-henkilokunta/>
- Suomen Urheiluliitto 2023b. Seurapalvelutiimin organisoituminen. Viitattu 12.1.2023. <https://www.yleisurheilu.fi/seurat/sul-seurapalvelutiimi/>
- Suomen Urheiluliitto 2023c. Suomen Urheiluliitto ry (SUL) - Finlands Friidrottsförbund, Finnish Athletics Federation. Viitattu 31.1.2023. <https://www.yleisurheilu.fi/sul/>
- Suomen Urheiluliitto 2023d. Vastuullisuus yleisurheilussa. Viitattu 17.2.2023. <https://www.yleisurheilu.fi/seurat/vastuullisuus/>
- Suomen Urheiluliitto 2022a. Katso Samalta viivalta – kiertueen kevään tilaisuudet – Oskari Mörö: Urheilu kuuluu jokaiselle. Viitattu 17.2.2023. <https://www.yleisurheilu.fi/uutinen/katso-samalta-viivalta-kiertueen-kevaan-tilaisuudet-oskari-moro-urheilu-kuuluu-jokaiselle/>
- Suomen Urheiluliitto 2022b. Samalta viivalta – kiertue: Mitä on yhdenvertaisuus urheilussa? – Tule keskustelemaan huippu – urheilijoiden kanssa. Viitattu 17.2.2023. <https://www.yleisurheilu.fi/uutinen/samalta-viivalta-kiertue-mita-on-yhdenvertaisuus-urheilussa-tule-keskustelemaan-huippu-urheilijoiden-kanssa/>
- Suomen Urheiluliitto 2022c. Suomen Urheiluliitto ry:n toimintasäännöt. Viitattu 31.1.2023. <https://www.yleisurheilu.fi/wp-content/uploads/2022/10/Suomen-Urheiluliiton-toimintasaaannot.pdf>
- Suomen Urheiluliitto 2022d. Vuosikertomus 2021. Viitattu 31.1.2023. https://www.yleisurheilu.fi/wp-content/uploads/2022/04/SUL_vuosikertomus_2021_11042022.pdf

- Suomen Urheiluliitto 2021a. Vastuullisuus yleisurheilussa. Viitattu 14.4.2023. https://www.yleisurheilu.fi/wp-content/uploads/2021/10/SUL_Turvallinen_toimintaymparisto_2021.pdf
- Suomen Urheiluliitto 2021b. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelma 2021-2023. Viitattu 16.2.2023. https://www.yleisurheilu.fi/wp-content/uploads/2021/10/SUL_yhdenvertaisuus_ja_tasa-arvo_suunnitelma_20212023.pdf
- Suomen Urheiluliitto 2020. Yleisurheilun strategia 2021-2024. Viitattu 31.1.2023. <https://www.yleisurheilu.fi/wp-content/uploads/2020/11/Yleisurheilun-strategia-2021-2024.pdf>
- Suomen Urheiluliitto 2016. SUL yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma. Viitattu 16.2.2023. https://www.yleisurheilu.fi/sites/default/files/sul_yhdenvertaisuus-_ja_tasa-arvosuunnitelma_2016.pdf
- Suomen urheilun eettinen keskus 2023a. Epäasiallinen käyttäytyminen ja kiusaaminen urheilussa. Viitattu 27.1.2023. <https://suek.fi/urheilun-eettisyys/epaasiallinen-kayttaytyminen-ja-kiusaaminen-urheilussa/>
- Suomen urheilun eettinen keskus 2023b. ILMOita urheilurikkomuksista. Viitattu 17.2.2023. <https://ilmo.suek.fi/#/>
- Suomen urheilun eettinen keskus 2023c. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä urheilussa. Viitattu 27.1.2023. <https://suek.fi/urheilun-eettisyys/seksuaalinen-ja-sukupuoleen-perustuva-hairinta-urheilussa/>
- Suomen urheilun eettinen keskus 2023d. SUEK. Viitattu 24.1.2023. <https://suek.fi/suek/>
- Suomen urheilun eettinen keskus 2023e. Yleiset eettiset asiat. Viitattu 24.1.2023. <https://suek.fi/urheilun-eettisyys/yleiset-eettiset-asiat/>
- Suomen urheilun eettinen keskus 2020. Häirintä suomalaisessa kilpaurheilussa – yleisurheilun osaraportti. Viitattu 26.4.2023. <https://docplayer.fi/193812339-Hairinta-suomalaisessa-kilpaurheilussa.html>
- Suomen Valmentajat 2023a. Esittely. Meidän urheilu – hanke. Viitattu 1.2.2023. <https://www.suomenvalmentajat.fi/meidan-urheilu/esittely/>
- Suomen Valmentajat 2023b. Koulutukset. Meidän urheilu – hanke. Viitattu 1.2.2023. <https://www.suomenvalmentajat.fi/meidan-urheilu/koulutukset/>
- Suvinen, Teemu 2023. Suomen jääkiekkoliitto määräsi kovan rangaistuksen lasta puolustaneelle valmentajalle – sai nyt näpeilleen. Iltasanomat. Viitattu 8.3.2023. <https://www.is.fi/jaakiekkko/art-2000009437266.html>
- Tasa-arvovaltuutettu 2023. Tasa-arvolaki pähkinänkuoressa. Viitattu 23.1.2023. <https://tasa-arvo.fi/tasa-arvolaki-pahkinankuoressa>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023. Lastensuojeluilmoitus. Viitattu 17.2.2023. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021. Intersektionaalisuus ja sukupuoli. Viitattu 7.2.2023. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/intersektionaalisuus-ja-sukupuoli>

- Tietosuojavaltuutetun toimisto 2023. Usein kysyttyä EU:n tietosuojasetuksesta. Viitattu 10.3.2023. <https://tietosuoja.fi/gdpr>
- Tuominen, Kari 2016. Kehityksen tie – Benchmarking – käsikirja. Oy Benchmarking Ltd.
- Unicef 2023. Lapsen oikeuksien sopimus: tiivistelmä. Viitattu 17.2.2023. <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimus-tiivistettya/>
- Vuori, Jaana 2023a. Laadullinen sisällönanalyysi. Tietoarkisto. Viitattu 14.3.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallanalyysi/>
- Vuori, Jaana 2023b. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Viitattu 26.3.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>
- Vuorio, Lotta 2021. Suomen Urheiluliiton (SUL) yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselyn raportti. Viitattu 8.2.2023. https://www.yleisurheilu.fi/wp-content/uploads/2021/10/PDF_SUL_Raportti_052021.pdf
- Väestöliitto 2023. Kiusaamisen ja syrjintään pitää aina puuttua – Kaikilla on oikeus kunnioitettavaan kohteluun. Et ole yksin – palvelu. Viitattu 17.2.2023. <https://www.etoleyksin.fi/epaasiallisen-kaytoksen-ennaltaehkaisy/>
- World Athletics 2023. About World Athletics. Viitattu 24.1.2023. <https://worldathletics.org/about-iaaf>
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2023a. Häirintä. Viitattu 23.1.2023. <https://syrjinta.fi/hairinta>
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2023b. Syrjintä. Viitattu 23.1.2023. <https://syrjinta.fi/syrjinta>
- Yle Areena 2023. Jade. Yle Kioski – dokumenttisarja. Viitattu 27.1.2023. <https://areena.yle.fi/1-63625004>
- Yleisurheilijat ry 2023. Turvallisempi tila kuuluu jokaiselle urheilijalle. Viitattu 14.4.2023. <https://www.yleisurheilijatry.fi/turvallinen-tila/>

HAASTATTELUT

- Iivanainen, Tatu 2023. Suomen Taekwondoliiton toiminnanjohtaja. Teams-haastattelu, 1.3.2023. Haastattelija: Satu Ruuskanen.

LIITTEET

Liite 1: Hae mukaan yhdenvertaisuuden kehittämisprosessiin 29.1.2023 mennessä

Kysely on toteutettu Webropolissa ja jaettu SUL:n viestintäkanavien kautta seuroille viikon 4 aikana. Viestintäkanavina ovat olleet aluetiedotteet, WhatsApp-ryhmä ja Instagramissa @Nuorisoyleisurheilu – tili.

Saateteksti:

Tämä kysely on osa Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä, joka toteutetaan yhteistyössä Suomen Urheiluliiton kanssa.

Suomen Urheiluliitolle yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittäminen on tärkeää. Samalta viivalta – kiertueella kierrettiin ympäri Suomea lisäämässä tietoisuutta yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, syrjinnästä, häirinnästä, lasten oikeuksista ja ole rohkeasti oma itsesi – teemasta. Keväällä 2023 tulen opinnäytetyössäni rakentamaan jatkomateriaalia seurojen käyttöön, jotta aiheiden käsittely harjoitusryhmiemme kanssa olisi helpompaa. Tulen lisäämään materiaaleihin myös epäasiallisen kohtelun ilmoituskanavat, jotta ne olisivat tarvittaessa helposti saatavilla.

Tarvitsen prosessiin mukaan 12 jäsenmäärältään eri kokoista seuraa ympäri Suomea.

Alkuun pääsette vastaamaan kyselyyn (vk 6-7), jossa kysytään materiaalin käytettävyyteen liittyviä asioita.

Huhtikuun alussa (vk 14-15) pääsette toimimaan pilottiryhmänä ja testaamaan rakentamaani materiaalia seurassanne käytännössä, josta pyydän myös palautetta.

Lisätietoja:

Satu Ruuskanen

Yhteisöpedagogiopiskelija AMK

Humanistinen ammattikorkeakoulu, Jyväskylän kampus

sposti: satu.ruuskanen@sul.fi

puh. 0504431736

Kysymys 1: Vastatessasi tähän kyselyyn hyväksyn, että antamiani tietoja hyödynnetään Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä

Vastaus vaihtoehdot (valitse yksi seuraavista):

- Kyllä
- Ei

Kysymys 2: Seuran nimi

Vastaus kirjoitetaan avoimeen laatikkoon.

Kysymys 3: Seuran koko jäsenmäärän mukaan

Vastaus vaihtoehdot (valitse yksi seuraavista):

- Suuri (yli 600)
- Keskisuuri (300-600)
- Pieni (alle 300)

Kysymys 4: Piiri, jossa seura toimii

Vastaus vaihtoehdot (valitse yksi seuraavista)

- Etelä - Karjalan Yleisurheilu
- Etelä - Pohjanmaan Yleisurheilu
- Etelä - Savon Yleisurheilu
- Helsy ry
- Hämeen Seudun Yleisurheilu
- Kainuun Yleisurheilu
- Keski - Pohjanmaan Yleisurheilu
- Keski - Suomen Yleisurheilu
- Kymenlaakson Yleisurheilu
- Lahden seudun Yleisurheilu
- Lapin Yleisurheilu

- Länsi - Pohjan Yleisurheilu
- Nyland - Åbolands ID
- Pohjois - Karjalan Yleisurheilu
- Pohjois - Pohjanmaan Yleisurheilu
- Pohjois - Savon Yleisurheilu
- Satakunnan Yleisurheilu
- Uudenmaan Yleisurheilu
- Varsinais - Suomen Yleisurheilu
- Ålands ID
- Österbottens ID

Kysymys 5: Yhteyshenkilön yhteystiedot

Etunimi (vastaus avoimeen laatikkoon)

Sukunimi (vastaus avoimeen laatikkoon)

Matkapuhelin (vastaus avoimeen laatikkoon)

sähköposti (vastaus avoimeen laatikkoon)

Lähetyksen jälkeen vastanneelle tulee teksti:

Kiitos vastauksesta!

Olen teihin yhteydessä ensi viikon aikana.

yst. terv. Satu Ruuskanen

Yhteisöpedagogiopiskelija, Humak

Liite 2: Kysely Samalta viivalta – jatkomateriaalin tuottamiseen

Kysely on toteutettu Webropolissa ja lähetetty edellisen kyselyn kautta mukaan ilmoittautuneille seuroille viikolla 6. Kysely oli avoinna 7. - 26.2.2023.

Saateteksti:

Tämä kysely toteutetaan osana Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogiopiskelijan opinnäytetyötä.

Suomen Urheiluliitto ry haluaa olla mukana rakentamassa yhdenvertaisempaa ja tasa-arvoisempaa urheilua. Vuonna 2022 Samalta viivalta – kiertueen kanssa kierrettiin ympäri Suomea lisäämässä tietoisuutta yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, syrjinnästä, häirinnästä, lasten oikeuksista ja uskalla olla oma itsesi – teemasta. Kevään 2023 aikana rakennetaan jatkomateriaalia seurojen käyttöön samoista aiheista, lisäten epäasiallisen käytöksen ilmoituskanavat. Materiaali tullaan jakamaan verkkovälitteisesti. Tässä kyselyssä haluamme kuulla mielipiteesi jatkomateriaalin muodosta ja sisällöstä niin, että materiaali tulisi seuranne harjoitusryhmissä aidosti käyttöön.

Kyselyn lopussa voit ilmoittaa seurasi mukaan pilottijaksolle, joka järjestetään huhtikuun alussa. Pilottijaksolla pääset testaamaan opinnäytetyössä tuotettua materiaalia käytännössä. Yhteystietojasi ei yhdistetä vastauksiin.

Lisätietoja:

Satu Ruuskanen

Yhteisöpedagogiopiskelija AMK

Humanistinen ammattikorkeakoulu, Jyväskylän kampus

sposti: satu.ruuskanen@sul.fi

puh. 0504431736

Kysymys 1: Vastatessani tähän kyselyyn hyväksyn, että antamiani tietoja hyödynnetään Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä.

Vastausvaihtoehdot (valitse yksi seuraavista)

- Kyllä
- ei

Kysymys 2: Seuran koko jäsenmäärän mukaan:

Vastausvaihtoehdot (valitse yksi seuraavista)

- suuri (yli 600)
- keski-suuri (300-600)
- pieni (alle 300)

Kysymys 3: Piiri, jossa seura toimii

Vastausvaihtoehdot (valitse yksi seuraavista)

- Etelä - Karjalan Yleisurheilu
- Etelä - Pohjanmaan Yleisurheilu
- Etelä - Savon Yleisurheilu
- Helsy ry
- Hämeen Seudun Yleisurheilu
- Kainuun Yleisurheilu
- Keski - Pohjanmaan Yleisurheilu
- Keski - Suomen Yleisurheilu
- Kymenlaakson Yleisurheilu
- Lahden seudun Yleisurheilu
- Lapin Yleisurheilu
- Länsi - Pohjan Yleisurheilu
- Nyland - Åbolands ID
- Pohjois - Karjalan Yleisurheilu
- Pohjois - Pohjanmaan Yleisurheilu
- Pohjois - Savon Yleisurheilu
- Satakunnan Yleisurheilu
- Uudenmaan Yleisurheilu

- Varsinais - Suomen Yleisurheilu
- Ålands ID
- Österbottens ID

Kysymys 4: Roolisi yleisurheiluseurassa:

Vastausvaihtoehtona avoin laatikko

Kysymys 5: Mille ikäryhmille toivot materiaalin suunnattavan?

Vastausvaihtoehdot (voit valita useita)

- alle 10 – vuotiaille
- 10-13 – vuotiaille
- 14-18 – vuotiaille
- yli 18 – vuotiaille

Kysymys 6: Materiaalilla tullaan helpottamaan yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja epäasiallista käyttäytymistä koskevia keskusteluita seuroissa. Mikä teidän seurassa toimisi parhaiten?

Vastausvaihtoehdot (voit valita useita)

- Teoria paketti, jonka avulla ohjata keskustelua
- Toiminnallinen harjoitepaketti, jonka avulla ohjata keskustelua
- Yhdistelmä yllä olevista
- Muu, mikä

Kysymys 7: Millaisessa muodossa materiaali tulisi seurassanne aidosti käyttöön?

Vastausvaihtoehdot (voit valita useita)

- Lyhyt opas
- Toiminnallinen harjoitepaketti, ohjeistus
- Pelisääntölomake
- Huoneentaulu / juliste
- Korttipakka
- Tietovisa
- Yhdistelmä seuraavista (avoin laatikko)
- Muu, mikä (avoin laatikko)

Kysymys 8: Toiveet ja huomiot tuotettavaan materiaaliin liittyen, vapaa sana.

Vastausvaihtoehtona avoin laatikko pitkälle vastaukselle

Loppusivun teksti:

Kiitos vastauksista!

Alla voit ilmoittaa seuranne mukaan pilottijaksolle, joka järjestetään huhtikuun alkupuolella 2023. Yhteystietojasi ei yhdistetä vastauksiin. Pilottijaksolla pääsette testaamaan tuotettua materiaalia käytännössä ja olemaan mukana materiaalin kehitystyötä.

Keräämme yhteystiedot, jotta voimme olla teihin yhteydessä pilottijaksoon liittyen. Tietojen keräämisessä ja säilytyksessä huomioidaan tietosuojalain ja GDPR:n säädökset ja tiedot hävietään asiaankuuluvalla tavalla opinnäytetyön valmistuessa.

Nimi: (vastaus avoimeen laatikkoon)

Seura: (vastaus avoimeen laatikkoon)

Sähköpostiosoite: (vastaus avoimeen laatikkoon)

Puhelinnumero: (vastaus avoimeen laatikkoon)

Liite 3: Benchmarking haastattelurunko 1.3.2023

Haastateltavalle lähetettiin ennakkoon 27.2.2023 tutkittavan informointilomake.

Tämän haastattelun tavoitteena oppia Kamppailija ei kiusaa – kampanjasta, sen toteutuksesta, onnistumisista ja havaituista kehittämiskohteista. Tavoitteenani on rakentaa suomalaisille yleisurheiluseuroille työkalu, jonka avulla voidaan edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä tuoda esille keinoja epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäisyyn ja siihen puuttumiseen.

1. Nimi ja organisaatio
2. Mistä idea Kamppailija ei kiusaa – kampanjaan? / Millainen kehitystarve taustalla?
3. Kampanjassa teitä on ollut mukana useita kamppailulajien lajiliittoja.
 - Miten yhteistyö sai alkunsa?
 - Millä tavoin kampanjan idea otettiin vastaan lajiliitoissa?
 - Miten yhteistyö käytännössä toimi? Oliko teillä jaettuja rooleja kampanjan suhteen? Kuinka monta henkilöä kampanjaa oli toteuttamassa?
4. Mistä kampanjan rahoitus koostui? Miten paljon rahallista resurssia on kampanjaan käytetty? Paljonko viestintään on rahallisesti panostettu?
5. Mistä ja miten hankittu tiedot kampanjamateriaaleihin? Hyödynsittekö asiantuntijoita?
6. Tuotetut materiaalit: Miksi juuri nämä? Miten käytetty käytännössä? Miten käyttöönotto sujui? Miten materiaalit otettiin seuroissa ja saleilla vastaan? Miten laajasti materiaalit on otettu käyttöön?
 - Opas
 - Huoneentaulut
 - Tunnetila/tarpeet kortit (ei löydy nettisivuilta, millaisista kyse? miksi ei nettissä?)
 - Puhepiiri – harjoitus
7. Pilotoituinko / Testattiinko materiaalia ennen laajempaa jakoa?
8. Millä tavoin kampanja jalkautettiin seuratoimintaan? Miksi näin ja miten käytännössä jalkauttaminen on onnistunut? (Miten ja missä kampanjaa markkinoitiin?)
9. Vaikuttavuus: Oliko kampanjalla konkreettista vaikutusta käytännön toimintaan?
10. Mitä kampanjalle kuuluu nykyään?
11. Haluatko kertoa vielä jotain kampanjaan liittyen?

Liite 4: Pilottijakson palautekysely 3.-16.4.2023

Saateteksti:

Kiitos osallistumisesta yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämisprojektiin, joka toteutetaan osana Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä yhteistyössä Suomen Urheiluliiton kanssa. Pilotoinnissa mukana olleiden seurojen kesken on jaettu testattavaksi kaksi verkkovälitteistä työkalua, huoneentaulu ja lyhyt opas, mitkä voi halutessaan myös tulostaa. Toivon, että ehtisitte testata työkaluja eri harjoitusryhmien kanssa. Vastaathan palautekyselyyn mahdollisimman pian testin jälkeen, jotta huomionne ovat vielä hyvin muistissa. Kyselyyn voi vastata useita kertoja.

Palautteenne on ensiarvoisen tärkeää jatkokehittämistä varten. Vastaukset käsitellään anonyymisti ja hävitetään opinnäytetyön valmistuessa asiaankuuluvalla tavalla. Osa kysymyksistä on kohdennettu tietyille työkalulle ja osa ovat yleisiä kysymyksiä.

Palautekysely pidetään auki pilottijakson ajan eli 3.-16.4.2023. Kyselyyn vastaaminen vie 5-10 minuuttia.

Lisätietoja:

Satu Ruuskanen

Yhteisöpedagogiopiskelija AMK

Humanistinen ammattikorkeakoulu, Jyväskylän kampus

sposti: satu.ruuskanen@sul.fi

puh. 0504431736

Kysymykset:

1. Vastatessani tähän kyselyyn hyväksyn, että antamiani tietoja hyödynnetään Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä.
 - o Kyllä
 - o ei
2. Pilottijaksolla testasimme Samalta viivalta
 - o Huoneentaulu
 - o Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen urheilu – opas urheiluseuroille
3. Harjoitusryhmän ikäjakauma ja ryhmäkoko
 - lyhyt avoin vastaus

Seuraavaksi kysymyksiä huoneentaulusta

4. Kuinka ymmärrettävä huoneentaulun sisältö oli?
 - jana asteikko 1-5 (ääripäät: ei ollenkaan – erittäin hyvin)
5. Oliko huoneentaulusta apua aiheiden käsittelyssä?
 - jana asteikko 1-5 (ääripäät: Ei - kyllä)
6. Jos huoneentaulusta oli apua, millaista? Jos ei, mitä olisi pitänyt tehdä toisin?
 - pitkä avoin vastaus

Seuraavaksi kysymyksiä oppaasta

7. Kuinka ymmärrettävä oppaan sisältö oli?
 - jana asteikko 1-5 (ääripäät: ei ollenkaan – erittäin hyvin)
8. Mitä oppaan harjoitteita testasitte? Oliko harjoitteet hyödyllisiä aiheiden käsittelyyn?
 - pitkä avoin vastaus
9. Oliko oppaasta apua aiheiden käsittelyssä?
 - jana asteikko 1-5 (ääripäät: Ei - kyllä)
10. Jos oli oppaasta oli apua, millaista? Jos ei, mitä olisi pitänyt tehdä toisin?
 - pitkä avoin vastaus

Seuraavaksi yleisiä kysymyksiä koskien huoneentaulua ja opasta

11. Kuvaile, millä tavoin hyödynsitte huoneentaulua tai opasta?

pitkä avoin vastaus

12. Miten harjoitusryhmä otti työkalun ja sen aiheet vastaan? Herättikö aiheet kysymyksiä ja keskustelua harjoitusryhmässä?

pitkä avoin vastaus

13. Opitko itse ja oppiko osallistujat jotain uutta työkalun avulla? Jos kyllä, mitä?

pitkä avoin vastaus

14. Miten työkalua voisi kehittää? (kirjaa käyttikö huoneentaulua vai opasta)

pitkä avoin vastaus

15. Vapaa sana (risut, ruusut, kokemukset, näkemykset jne.)

pitkä avoin vastaus

Loppusivun teksti:

Kiitos osallistumisesta pilottijaksoon ja antamastanne palautteesta!

Yhteistyöllä jatketaan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämistä sekä syrjinnän, häirinnän ja epäasiallisen käyttäytymisen ennaltaehkäisemistä ja puuttumista. Työkalujen kehittämistä jatketaan palautteenne perusteella vielä ennen laajempaa jakoa.

Ollaan yhteydessä! 😊

Satu Ruuskanen

Yhteisöpedagogiopiskelija AMK

Humanistinen ammattikorkeakoulu, Jyväskylän kampus

sposti: satu.ruuskanen@sul.fi

puh. 0504431736

Liite 5: Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen urheilu – opas urheiluseuroille

Tämä opas on toteutettu
osana opinnäytetyötä:

Satu Ruuskanen
Yhteisöpedagogi AMK
Humanistinen ammattikorkeakoulu
yhteistyössä Suomen Urheiluliitto

Tämän oppaan tavoitteena on auttaa urheiluseuroja käsittelemään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, syrjintää, häirintää ja epäasiallista käyttäytymistä harjoitustoiminnassa. Oppaan avulla voidaan lisätä tietoisuutta aiheista, ennaltaehkäisevistä toimintatavoista ja siitä, kuinka puuttua ja keneen olla yhteydessä silloin kun ongelmia ilmenee. Asioista puhumalla voidaan laskea kynnyksiä kertoa ja puuttua ongelmatilanteisiin, ennen kuin ne kärjistyvät. Syrjinnän, häirinnän tai epäasiallisen käyttäytymisen kohteena voi olla kuka tahansa. Jokaisen onkin tärkeää tietää, miten tilanteisiin voi puuttua ja keneen olla tarvittaessa yhteydessä.

Oppaan teoriaosuus kertoo ydinasiat aiheista, ja toiminnallisten harjoitusten avulla voidaan aiheiden käsittelyyn liittää fyysinen osuus, joka auttaa asioiden muistamisessa. Lopusta löydät toimintaohjeet, kuinka ennaltaehkäistä ja puuttua ongelmatilanteisiin. Lisäksi takasivulta löydät pelisääntöomakkeen, johon voitte kirjata yhdessä ryhmän kanssa laatimanne säännöt.

Tärkeää on huomioida, vaikka opas on tarkoitettu hyödynnettäväksi osana harjoituksia, käythän asiat osallistujien kanssa rauhassa läpi ja mahdollistat myös kysymysten läpikäymisen. Harjoitteiden tavoitteena on lisätä ymmärrystä, joten kannattaa käydä myös tavoitteet yhdessä läpi ennen toimintaan siirtymistä.

Yhdessä kohti yhdenvertaisempaa urheilua!

Mitä on yhdenvertaisuus ja tasa-arvo?

Yhdenvertaisuus tarkoittaa ihmisten samanarvoisuutta riippumatta iästä, sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, etnisestä tai kansallisesta taustasta, kansalaisuudesta, perhesuhteista, mielipiteestä, poliittisesta toiminnasta, kielestä, uskonnosta, vakaumuksesta, vammasta, terveydentilasta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Se on oikeudenmukaisen toiminnan perusta, jonka mukaan kaikille täytyy taata samanlaiset mahdollisuudet osallistua ja toimia osana yhteisöä.

Tasa-arvolla tarkoitetaan sukupuolten tasapuolisia mahdollisuuksia ja oikeuksia. Sukupuoleen katsotaan tässä kohtaa liittyvän myös sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu, mitkä voivat poiketa henkilön biologisesta sukupuolesta.

Lähteet:

<https://tasa-arvo.fi/tasa-arvolaki-pahinankuoreessa>
<https://yhdenvertaisuus.fi/mita-on-yhdenvertaisuus>
<https://oikeusministerio.fi/yhdenvertaisuus>

Mitä on syrjintä, häirintä ja epäasiallinen käyttäytyminen?

Syrjinnällä on toimintaa, jolla henkilöä kohdellaan huonommin kuin muita johtuen henkilökohtaisista ominaisuuksista, kuten ihonväristä, kielestä tai etnisestä tai kansallisesta alkuperästä. Se voi olla välitöntä, välillistä, käsky tai ohje syrjiä, tai kohtuullisten mukautusten epäämistä.

Häirintä on käyttäytymistä, jolla henkilön ihmisarvo loukataan. Tilanteessa loukkaava osapuoli luo toiminnallaan nöyryyttävää, halventavaa, vihamielistä tai hyökkäävää ilmapiiriä, mikä kohdistuu johonkin henkilöön liittyvään syyhyyn, kuten seksuaaliseen suuntautumiseen, vammaisuuteen tai kansallisuuteen.

Epäasiallinen käyttäytyminen on yleisten hyvien tapojen, työvelvollisuuksien tai lain vastaista käyttäytymistä tai toimintaa. Se voi olla yksittäinen tapaus tai jatkuva toimintaa, jolla henkilö asetetaan epäoikeudenmukaiseen asemaan.

Lähteet:

<https://syrjinta.fi/syrjinta>
<https://syrjinta.fi/hairinta>
<https://ttk.fi/tyoturvallisuus/tyoguheiso/hairinta-ja-epaasiallinen-kohtelu/>

TURVALLISEMMAN TILAN PERIAATTEET

Turvallisempi tila tarkoittaa ympäristöä ja ilmapiiriä, jossa hyväksytään jokainen omana itsenään eikä hyväksytä syrjintää, häirintää tai epäasiallista käyttäytymistä. Sen avulla voidaan rakentaa avointa, luottamuksellista ja turvallista ilmapiiriä jokaiselle toimintaympäristössä toimivalle.

- 1. Ole avoin.** Kohtaa jokainen ihminen ja asia ennakkoluulottomasti, silloin on mahdollisuus oppia uutta.
- 2. Kunniota ja kuuntele** toisia, heidän mielipiteitään ja kokemuksiaan.
- 3. Kehu ja kannusta.**
- 4. Luo avointa ja turvallista ilmapiiriä.**
- 5. Puutu,** mikäli näet tai kohtaat syrjintää, häirintää tai epäasiallista käyttäytymistä. Älä jää sivustakatsojaksi.
- 6. Ota vastuu omasta käyttäytymisestä.**
- 7. Rentoudu,** kysymykset ja virheet ovat sallittuja.

Lähteet:

<https://www.yleisurheilijatri.fi/turvallinen-tila/>
<https://yhdenvertaisuus.fi/turvallisen-tilan-ohjeistus>
<https://www.vaestoliitto.fi/vaestoliitto/turvallisen-tilan-periaatteet/>
<https://nuorisola.fi/palvelut/yhdenvertaisuus/turvallisen-tilan-periaatteet-ja-vihapuheesta-vapaan-keskustelun-saannot/>

TOIMINNALLISIA HARJOITUKSIA

MYKKÄ ALIAS - VIESTI

Tavoite: Saada kokemusta sanattomasta kommunikoinnista. Tavoitteena on myös laskea kynnystä kommunikoida silloin, kun yhteistä kieltä ei ole löydy.

Välineet: Kartiot (halutessa voi yhdistellä esim. aitoja yms.)

Ohje: Jaetaan osallistujat tasamääräisesti 3-4 hengen joukkueisiin. Merkitään viestin välimatka viivojen ja/tai kartioiden avulla. Päätetään yhdessä teema, jonka sanoja elehditään puhumatta joukkuekavereille. Teema voi olla esim. eläimet, urheilulajit tai julkikset. Sanat voi olla ennakkoon määrittäjä tai osallistujat voivat päättää ne itse. Joukkueen sisällä samaa sanaa voi käyttää vain kerran.

Joukkueiden ensimmäiset lähtevät liikkeelle valmentajan merkistä ja juoksevat toiseen päättyyn, jossa elehtivät teeman mukaisen sanan. Kun oman joukkueen jäsenet arvaa sanan oikein, juoksee sanan elehtinyt takaisin joukkueen luo ja lähettää seuraavan liikkeelle. Viesti päättyy, kun jokainen joukkueen jäsen on elehtinyt joukkueelle kolme sanaa ja palannut takaisin joukkueen luokse.

SOKKONA LIIKKUEN

Tavoite: Saada kokemus sokkona liikkumisesta, turvallisessa ja tutussa ympäristössä

Välineet: Opasnarua tai - rengas (voi tehdä lähes mistä vain)

Ohje: Osallistujat jaetaan pareihin. Toinen parista aloittaa sokkona ja toinen ohjaajana, valmentaja ilmoittaa kun roolit vaihdetaan toisinpäin. Sokkona kulkeva laittaa silmät kiinni ilman erillisiä huiveja tms., jolloin tilanne on helppo keskeyttää, jos kokee olonsa turvattomaksi.

Harjoite 1: Jokaiselle parille annetaan yksi opasnarua tai -rengas, jonka avulla ohjataan sokkona kulkevaa. Liikutaan tilassa kävellen. Kokeilkaa ohjausta vain välineen avulla sekä puheohjauksella.

Harjoite 2: Hyödynnetään opasnarua - tai rengasta. Liikutaan tilassa juosten. Kokeilkaa ohjausta vain välineen avulla sekä puheohjauksella.

Harjoite 3: Asetutaan tilassa parit vastakkain, osallistujat riveihin. Toinen reunasta aloittaa sokkona ja toinen ohjaa parille kulkusuunnan taputtamalla. Liikkumistapoina voi olla esim. juosten, loikkien tai kolmiloikan rytmillä.

HUOM! Harjoitus vaatii suhteellisen hiljaisen tilan ja suoritukset tehdään pari kerrallaan, jolloin taputuksen suunta on mahdollista havaita.

EI - JOSKUS - KYLLÄ

Tavoite: Erialaisten väittämien avulla auttaa ryhmän jäseniä pohtimaan ja havainnoimaan omia mielipiteitä ja kokemuksia.

Välineet: Kartioita

Ohje: Merkitse kolme viivaa kartioiden avulla. Viivoista ensimmäinen vastaa väittämään "Ei", keskimäinen "Joskus" ja kolmas "Kyllä". Lue väittämiä yksi kerrallaan, joihin osallistujien tulee reagoida liikkumalla viivan luokse, joka kuvaa parhaiten omaa mielipidettä tai kokemusta. Väittämistä voi olla hyvä käydä keskustelua yleisellä tasolla, älä kiinnitä kuitenkaan huomiota yksittäisiin vastauksiin. Harjoitus lähtee keskeltä. Viivojen väliä voi liikkua esim. juosten, rapukävelyllä tai loikkien.

1. Minulla on kavereita ryhmässä
2. Olen kokenut ulkopuolisuuden tunnetta
3. Se on hyvä asia, että jokainen ihminen on erilainen
4. Tiedän ryhmämme pelisäännöt ja toimin niiden mukaan
5. Olen toiminut pelisääntöjen vastaisesti
6. Minua on keuhuttu tänään
7. Olen keuhunut toista henkilöä tänään
8. Joku on sanonut ilkeästi minulle
9. Olen sanonut jotain ilkeää toiselle
10. Mietin, mitä muut ajattelevat minusta
11. Olen epäonnistunut
12. Olen onnistunut
13. Tiedän, mitä yhdenvertaisuus tarkoittaa
14. Jos koen tai näen epäasiallista käyttäytymistä, tiedän kuinka tulee toimia

PIIRISTÄ POIS

HUOM! Tässä harjoituksessa on erityisen tärkeää tarkkailla tilanteen etenemistä ja käydä keskustelua miten häirintätilanteita voidaan ennaltaehkäistä ja niihin puuttua.

Tavoite: Kokemus häirinnän kohteena olemisesta, turvallisessa ympäristössä hallitusti valmentajan valvoessa.

Välineet: -

Ohje: Muodostetaan noin 10 hengen ryhmiä. Yksi valitaan ulkopuolelle tarkkailijaksi, jonka tehtävänä on seurata tilanteen etenemistä ja keskeyttää tilanne tarvittaessa. Muut ryhmän jäsenet muodostavat piirin niin, että kaikilla on kyljet kiinni toisissaan, mutta kädet vapaana alhaalla. Harjoitusta voidaan jatkaa niin kauan, että kaikki halukkaat ovat päässeet olemaan keskellä ja tarkkailijoina.

Tarkkailija kiertää piirin ulkopuolella ja työntää kevyesti yhden osallistujista piirin keskelle. Keskellä olijan tavoitteena on päästä piiristä pois, samalla piirin muodostavat yrittävät estää häntä. Jos keskellä olija ei pääse minuutissa ulos piiristä tai tilanne kärjistyy, tilanne keskeytetään. Keskellä olleesta tulee uusi tarkkailija ja tarkkailija siirtyy piiriin mukaan.

Lähde: <https://www.mll.fi/tehtavat/piirista-pois-kiusaaminen-ilmiona/>

Lopuksi harjoitus puretaan seuraavien kysymysten avulla:

- Millaisia tunteita harjoitus herätti?
- Miltä tuntui joutua piirin keskelle?
- Miltä tuntui estää toista pääsemästä pois?
- Miltä tuntui niistä, jotka onnistuivat murtamaan piirin?
- Entä niistä, jotka eivät onnistuneet?
- Miksi luulette, että tämä harjoitus on valittu häirintää kuvaavaksi harjoitukseksi?

Lähde: <https://www.mll.fi/tehtavat/piirista-pois-kiusaaminen-ilmiona/>

Ohjaajan ja valmentajan muistilista:

- Havainnoi harjoitustilanteita ja ilmapiiriä
- Kysy, kuuntele ja kohtaa
- Puutu ongelmatilanteisiin
- Keskustele kaikkien osapuolten kanssa
- Kertaa pelisäännöt ja toimintaohjeet
- Tarvittaessa ohjaa eteenpäin käsiteltäväksi tapauksen vakavuudesta riippuen

Yleisohje epäasiallisiin tilanteisiin puuttumiseen:

1. Toimitaan ennalta sovittujen toimintaperiaatteiden mukaan
2. Tarkistetaan huolellisesti kaikki valitukset ja epäilyt
3. Ilmoitetaan rikosepäilyistä välittömästi poliisille ja lastensuojeluviranomaiselle
4. Hyödynnetään ulkopuolisia asiantuntijoita
5. Toimitaan lasten ja nuorten edun mukaisesti
6. Viestitään selvästi ja totuudenmukaisesti

Lähteet:

www.gleisurheilu.fi/seurat/vastuullisuus/
www.olympiakomitea.fi/uploads/2019/10/64dc932-lupa-valittaa-lupa-puuttua.pdf

Mikäli kohtaat, kuulet tai havaitset syrjintää, häirintää tai epäasiallista käyttäytymistä toimi seuraavasti:

- Kerro luotettavalle aikuiselle
- Tarvittaessa poistu itse ja auta uhria poistumaan tilanteesta
- Älä jätä kaveria yksin
- Keskeytä tilanne, kerro että ei ole ok toimia noin
- Toimi sovinnon aikaansaamiseksi

Kehen olla yhteydessä?

Et ole yksin - palvelu: www.etoleyksin.fi

ILMO - palvelu: ilmo.suek.fi

Lajiliiton yhteyshenkilö:

Seuran yhteyshenkilö:

RYHMÄN PELISÄÄNNÖT

Tehkää tähän yhdessä ryhmän kanssa pelisäännöt, joita kaikki ryhmän jäsenet sitoutuvat yhdessä noudattamaan. Vältä kielto- ja kieltäviä lauseita, kirjoita enemmän esim. "Olen aina ajoissa paikalla"

Liite 6: Samalta viivalta – huoneentaulu

SAMALTA VIIVALTA

Edistän hyvää ilmapiiriä

- Tervehdin kaikkia
- Tsemppaan ja kannustan
- Huomioin jokaisen ryhmässä
- Kunnioitan ja haluan ymmärtää erilaisuutta
- Kysyn kuulumisia ja kerron niitä myös itse
- Toimin yhteisten pelisääntöjen mukaisesti

Jos koen tai havaitsen epäasiallisen tilanteen:

- Kerron luotettavalle aikuiselle, mitä koin tai näin
- Keskeytän tilanteen, kerron että ei ole ok toimia noin
- Tarvittaessa poistun itse ja autan uhria poistumaan tilanteesta
- En jätä kaveria yksin
- Toimin sovinnon aikaansaamiseksi

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo urheilussa

Yhdenvertaisuus tarkoittaa ihmisten samanarvoisuutta riippumatta iästä, sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, etnisestä tai kansallisesta taustasta, kansalaisuudesta, perhesuhteista, mielipiteestä, poliittisesta toiminnasta, kielestä, uskonnosta, vakaumuksesta, vammasta, terveydentilasta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Tasa-arvo tarkoittaa jokaisen tasapuolisia mahdollisuuksia ja oikeuksia riippumatta sukupuolesta, sukupuoli-identiteetistä tai sukupuolen ilmaisemisesta.

Mitä on syrjintä, häirintä ja epäasiallinen käyttäytyminen?

Syrjintä on toimintaa, jolla henkilöä kohdellaan huonommin kuin muita johtuen henkilökohtaisista ominaisuuksista, kuten ihonväristä, kielestä tai etnisestä tai kansallisesta alkuperästä. Se voi olla välitöntä, välillistä, käsky tai ohje syrjiä, tai kohtuullisten mukautusten epäämistä.

Häirintä on käyttäytymistä, jolla henkilön ihmisarvoa loukataan. Tilanteessa loukkaava osapuoli luo toiminnallaan nöyryyttävää, halventavaa, vihamielistä tai hyökkäävää ilmapiiriä, mikä kohdistuu johonkin henkilöön liittyvään syyhyyn, kuten sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, vammaisuuteen tai kansallisuuteen.

Epäasiallinen käyttäytyminen on toimintaa, joka on yleisten hyvien tapojen, työvelvollisuuksien tai lain vastaista.

Anonyymit ilmoitus - ja keskustelukanavat urheilijoille ja urheilun parissa toimiville

